

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ  
НАРОДНО СЪБРАНИЕ

---

*Проект*

**ЗАКОН**

**за отбраната и въоръжените сили на Република България**

**Глава първа**

**ОСНОВНИ ПОЛОЖЕНИЯ**

**Чл. 1. (1)** Този закон урежда обществените отношения, свързани с отбраната на Република България, органите за ръководство на отбраната, въоръжените сили, устройството и управлението на Министерството на отбраната, наричано по-нататък „министерството“, статута на военнослужещите и цивилните служители в неговите структури.

**(2)** Дейностите, свързани с отбраната, се осъществяват от Министерството на отбраната самостоятелно и във взаимодействие с държавните органи, органите на местното самоуправление и местната администрация, юридическите лица, организациите и с гражданите.

**Чл. 2. (1)** Законът се прилага по отношение на българските граждани, държавните органи и органите на местното самоуправление и местната администрация, юридическите лица и организациите, регистрирани по българското законодателство.

**(2)** Законът се прилага по отношение на чужди граждани и лица без гражданство в случаите и по реда, предвидени в него.

**Чл. 3. (1)** Отбраната на Република България е система от политически, икономически, военни, социални, нормативни и други дейности за осигуряване на стабилна среда на сигурност и за подготовка и осъществяване на въоръжена защита на териториалната цялост и независимостта на страната.

**(2)** За подготовката и осъществяването на отбраната на страната се създават въоръжени сили на Република България и се възлагат права, задължения и отговорности на държавните органи, органите на местното самоуправление и местната администрация, организациите и на гражданите.

**Чл. 4. (1)** Отбраната на Република България е част от националната сигурност на страната.

**(2)** Националните интереси определят целите и приоритетите при формиране и реализиране на политиката за отбрана на Република България.

**(3)** Отбраната на Република България се осъществява и при условията на колективната отбрана на съюзниците от НАТО.

**Чл. 5.** Дейностите, свързани с отбраната, се осъществяват в съответствие с Конституцията, законите и с международните договори, по които Република България е страна, и съобразно нормите на международното хуманитарно право.

**Чл. 6. (1)** Отбраната осигурява:

1. създаване, поддържане и използване на необходимите ресурси на страната за формиране и поддържане на стабилна среда за сигурност;

2. защита на територията, населението и икономиката на страната при кризи, при военни заплахи и във военно време;

3. създаване, поддържане и управление на националните ресурси и средства за отбрана на страната извън ресурсите и средствата по стратегическите и оперативните планове на въоръжените сили.

**(2)** Дейностите по ал. 1 се реализират чрез:

1. съвместни действия със съюзниците от НАТО, със страните – членки на Европейския съюз, и с другите международни организации за създаване на стабилна среда за сигурност;

2. прогнозиране на военните заплахи и планиране на отбраната;

3. подготовка и поддържане в необходимата бойна, оперативна и мобилизационна готовност, както и способност за развърщане на въоръжените сили на Република България;

4. подготовка на инфраструктурата на страната за отбрана;

5. водене на наблюдение и разузнаване;

6. логистично осигуряване и поддръжка на въоръжените сили;

7. охрана на държавната граница;

8. подготовка на населението и икономиката за действие при кризи, при заплахи от военен характер и/или във военно време;

9. поддържане и използване на въоръжените сили при кризи и бедствия в рамките на Националната система за управление при кризи и планове за провеждане на спасителни и неотложни аварийно-възстановителни работи;

10. участие в овладяването и/или преодоляването на последиците от кризи и бедствия;

11. изграждане и поддържане на Интегрирана комуникационно-информационна система за управление на страната и въоръжените сили при извънредно положение, военно положение и/или положение на война;

12. поддържане на сътрудничество със съюзни и други държави, международни правителствени и неправителствени организации;

13. военно-патриотично обучение и възпитание на населението на страната.

**Чл. 7. (1)** Поддържането на отбранителната способност на страната е задължение на държавните органи, въоръжените сили, органите на местното самоуправление и местната администрация, гражданите, както и на юридическите лица и организациите, на които това е възложено.

**(2)** Отбраната на Република България се осъществява при ефективно използване на националния отбранителен потенциал, включващ въоръжените сили и невоенни компоненти.

**Чл. 8.** При осъществяване на отбранителната политика Република България участва в международни организации, политико-военни съюзи за колективна отбрана и други инициативи в областта на военнополитическото и военното сътрудничество.

**Чл. 9.** За постигане целите на националната политика в областта на отбраната Министерството на отбраната осъществява международно сътрудничество със съответните органи на други държави и международни организации.

**Чл. 10. (1)** Държавата осигурява необходимите човешки, финансови, материални, административни и други ресурси и услуги за изпълнение на задачите по отбраната на страната.

**(2)** Ресурсното осигуряване на отбраната се осъществява чрез планиране, управление и контрол на програмен принцип.

**Чл. 11. (1)** Планирането на отбраната е дейност за определяне, изграждане и развитие на необходимите способности и на свързаните с тях човешки, финансови, материални и други ресурси и услуги за постигане целите на отбраната и за изпълнение на задълженията на Република България в системите за колективната сигурност и отбрана.

**(2)** Планирането на отбраната се извършва въз основа на:

1. Стратегията за национална сигурност на Република България;
2. Националната военна стратегия;
3. военните доктрини;
4. основните планиращи документи на Европейския съюз и стратегически концепции на НАТО.

**(3)** Обект на планиране са въоръжените сили и гражданските ресурси от транспортната и съобщителната система, здравеопазването, строителството, икономиката, енергетиката, селското и горското стопанство и други елементи на гражданската инфраструктура.

**(4)** Планирането на гражданските ресурси включва определянето на военновременните потребности на страната от военна и гражданска продукция и услуги, възлагането на военновременни задачи, разработването на планове и програми и сключването на договори за тяхното осигуряване.

**(5)** Дейностите по ал. 4 се определят с наредба на Министерския съвет.

**(6)** Управлението на средствата и ресурсите за осигуряване на дейностите по отбраната на страната се извършва на основата на надеждност и всеобхватност на финансовата и друга информация, ефективност, ефикасност и икономичност.

**Чл. 12. (1)** За подготовката и работата на държавната администрация и органите на местното самоуправление и местната администрация и на гражданските ресурси при положение на война или военно положение се приема държавен военновременен план и военновременен бюджет по ред, определен от Министерския съвет.

**(2)** Въз основа на държавния военновременен план държавните органи, органите на местното самоуправление и местната администрация, юридическите лица и организации с военновременни задачи изготвят свои военновременни планове.

**(3)** Военновременните планове и военновременният бюджет се разработват при условия и по ред, определени от Министерския съвет.

**Чл. 13. (1)** Финансовото осигуряване на дейностите в областта на отбраната се извършва от държавния бюджет, както и от други източници, посочени в закон или в акт на Министерския съвет.

**(2)** За финансовото осигуряване на дейността си Министерството на отбраната съставя бюджет, който е част от държавния бюджет.

**(3)** В приходната част на бюджета на Министерството на отбраната постъпват и средствата от:

1. таксите, събирани по Закона за държавните такси, за извършване на действия и услуги и за издаване на документи, дубликати и преписи от документи от министерството;

2. светлинни такси за навигационно осигуряване в териториално море по Закона за морските пространства, вътрешните водни пътища и пристанищата на Република България;

3. глобите, наложени от директора на служба „Военна полиция“ по този закон, и глобите, наложени по Закона за военните паметници;

4. услуги, отдаване под наем, продажба на недвижими имоти и движими вещи, включително ненужно въоръжение и техника, предоставени за управление на министерството;

5. предоставяне на правото за използване на изобретения, както и от разпореждане с патенти, имуществени и

неимуществени права по Закона за авторското право, на които собственик е министерството;

6. дарения;

7. други източници, определени със закон или с акт на Министерския съвет.

**(4)** Министърът на отбраната е първостепенен разпоредител с бюджетни кредити по бюджета на Министерството на отбраната.

**Чл. 14. (1)** Държавата се грижи за опазване на живота и здравето на български и чужди граждани и лица без гражданство, намиращи се на територията на Република България или под нейна юрисдикция по време на война, военно или извънредно положение.

**(2)** Държавата полага особени грижи за гражданите, пострадали при или по повод отбраната на страната.

## **Глава втора ОРГАНИЗАЦИЯ НА ОТБРАНАТА**

### **Раздел I Органи за ръководство на отбраната**

**Чл. 15.** Ръководството на отбраната на Република България се осъществява съгласно Конституцията и законите на страната от:

1. Народното събрание;
2. Президента на републиката;
3. Министерския съвет;
4. министъра на отбраната.

#### **Народно събрание**

**Чл. 16.** Народното събрание:

1. решава въпросите за обявяване на война и за сключване на мир;
2. обявява военно или друго извънредно положение върху цялата територия на страната или върху част от нея по предложение на Президента на републиката или на Министерския съвет;
3. разрешава пребиваването на чужди войски на територията на страната или преминаването им през нея съгласно Конституцията и специален закон;
4. ратифицира и денонсира със закон международните договори с военен характер;

5. приема Стратегия за национална сигурност на Република България по предложение на Министерския съвет;

6. определя числеността на въоръжените сили и приема програми за развитието им по предложение на Министерския съвет;

7. определя средствата от държавния бюджет, необходими за осигуряване отбраната на страната, както и за участие в операции и мисии извън територията на страната;

8. открива, преобразува, преименува и закрива военни академии и висши военни училища, както и филиали и факултети в тях, в които се извършва обучение по специалности от регулираните професии;

9. упражнява парламентарен контрол върху органите на изпълнителна власт, изпълняващи функции в областта на отбраната.

### **Президент на републиката**

**Чл. 17. (1)** Президентът на републиката в качеството си на държавен глава и във взаимодействие с другите държавни органи осъществява дейност за създаване на стабилна среда за сигурност и за проявление на Република България като демократична държава, активно съдействаща за осигуряването на мира в Европа и в света.

**(2)** Президентът на републиката възглавява Консултативния съвет за национална сигурност. Статутът на съвета се определя със закон.

**Чл. 18.** Президентът на републиката е върховен главнокомандващ на въоръжените сили на Република България в мирно и във военно време.

**Чл. 19.** Президентът на републиката по предложение на Министерския съвет:

1. утвърждава стратегическите планове за действие на въоръжените сили;

2. привежда въоръжените сили или част от тях в по-висока степен на бойна и оперативна готовност;

3. обявява обща или частична мобилизация;

4. назначава и освобождава висшия команден състав на въоръжените сили и удостоява офицери с висши военни звания.

**Чл. 20.** При военен конфликт или война Президентът на републиката съгласно Конституцията и този закон:

1. обявява положение на война при въоръжено нападение срещу страната или при необходимост от неотложно изпълнение на международни задължения, при военно или друго извънредно положение, когато Народното събрание не заседава; в тези

случаи то се свиква незабавно, за да се произнесе по решението;

2. координира външнополитическите усилия за участие в международните организации и структури за сигурност с цел прекратяване на военния конфликт или на войната;

3. ръководи Върховното главно командване, издава актове за подготовката на страната и въоръжените сили за война и за водене на военни действия;

4. привежда в изпълнение военновременните планове по предложение на Министерския съвет;

5. въвежда ограничителен режим върху информацията, свързана с отбраната на страната;

6. внася предложение в Народното събрание за сключване на мир.

**Чл. 21. (1)** Президентът на републиката за изпълнение на правомощията си на върховен главнокомандващ издава укази и може да отправя обръщения и послания.

**(2)** Указите на Президента на републиката, с които се осъществяват функции по отбраната на страната, се приподписват от министър-председателя.

**(3)** Президентът на републиката има право да изисква от министъра на отбраната и от началника на отбраната, както и от други държавни органи необходимата и пълна информация за осъществяване на функциите му като върховен главнокомандващ на въоръжените сили.

### **Министерски съвет**

**Чл. 22. (1)** Министерският съвет осъществява общо ръководство на отбраната и въоръжените сили.

**(2)** Министерският съвет:

1. ръководи и осъществява държавната политика на страната в областта на отбраната;

2. приема Национална военна стратегия;

3. разработва и внася в Народното събрание проект на Стратегия за национална сигурност на Република България;

4. ръководи и координира планирането на отбраната на страната;

5. предлага на Народното събрание числеността и програми за развитието на въоръжените сили на страната;

6. приема план за организационно изграждане и за развитие на въоръжените сили;

7. приема стратегически планове за действие на въоръжените сили и ги предлага на Президента на републиката за утвърждаване;

8. приема военновременен проектобюджет по предложение на министъра на финансите и министъра на отбраната, внася го

за утвърждаване от Народното събрание и организира неговото изпълнение;

9. приема по предложение на министъра на отбраната държавен военновременен план за осигуряване и управление на националните ресурси и средства за отбраната на страната извън ресурсите и средствата по плановете на въоръжените сили и възлага изпълнението му;

10. приема програми за създаване и оборудване на територията на страната на обекти и зони за целите на отбраната и възлага на министъра на отбраната контрола за тяхната реализация;

11. приема програми за въоръжаване и превъоръжаване на въоръжените сили и за развитие на военния промишлен комплекс;

12. ръководи организирането на подготовката на населението, икономиката, военновременните запаси и инфраструктурата за отбрана на страната;

13. предлага на Президента на републиката привеждането на въоръжените сили в по-висока степен на бойна и оперативна готовност, както и обявяването на обща или частична мобилизация;

14. приема по предложение на министъра на отбраната решения за провеждане на стратегическия преглед на отбраната и/или периодични прегледи на отбраната;

15. приема мобилизационните планове и осъществява общото ръководство на мобилизацията на въоръжените сили и привеждането на страната от мирно във военно положение;

16. определя нормативи, условия и ред за създаване, съхраняване и използване на военновременни запаси и други суровини и материали за военно време и определя изисквания към транспортната, енергийната, съобщителната и складовата система, населените места и стопанските обекти за съответствие с нуждите на отбраната;

17. открива, преобразува и закрива факултети, филиали и институти към военните академии и висшите военни училища извън случаите по чл. 16, т. 8 по предложение на министъра на отбраната;

18. в рамките на общата численост на въоръжените сили утвърждава числеността на военнослужещите по военни звания с изключение на висшите офицерски звания;

19. прави предложение до Президента на републиката за назначаване и освобождаване на висшия команден състав на въоръжените сили и за удостояване на офицери с висши военни звания;

20. разрешава пребиваването на чужди и съюзнически въоръжени сили на територията на страната или преминаването им през нея в случаите, посочени в специален закон;



21. одобрява реализацията на проекти на територията на Република България, финансирани цялостно или частично по Програмата на НАТО за инвестиции в сигурността;

22. възлага военновременни задачи по отбраната на страната на държавните органи, органите на местното самоуправление и местната администрация, юридически лица, организации и граждани.

**Чл. 23.** Министър-председателят от името на Министерския съвет ежегодно внася в Народното събрание доклад за състоянието на отбраната.

**Чл. 24. (1)** Министерският съвет по предложение на министъра на отбраната приема Класификатор на длъжностите на военнослужещите в Министерството на отбраната, който се обнародва в "Държавен вестник".

**(2)** В класификатора по ал. 1 длъжностите за военнослужещи се определят по степени в обхвата на военните звания, като при определянето им могат да се предвиждат отклонения от Закона за администрацията и актовете по прилагането му.

**(3)** Въз основа на класификатора по ал. 1 министърът на отбраната или упълномощени от него длъжностни лица утвърждават щатовете на министерството.

### **Министър на отбраната**

**Чл. 25. (1)** Министърът на отбраната ръководи и отговаря за провеждането на държавната политика в областта на отбраната на страната.

**(2)** При изпълнение на правомощията си по този закон министърът на отбраната се подпомага от началник на отбраната и от заместник-министри.

**Чл. 26.** Министърът на отбраната:

1. ръководи планирането на отбраната в министерството;  
2. съставя проект на бюджет на министерството като част от проекта на държавния бюджет и ръководи изпълнението му;

3. ръководи дейността по осигуряване на информация в интерес на отбраната;

4. осъществява международно сътрудничество в областта на отбраната и сключва международни договорености по въпроси в сферата на дейност на ръководеното от него министерство;

5. участва във формирането на политиката и вземането на решения в НАТО и в Европейския съюз на равнище министри на отбраната на страните членки;

6. ръководи кадровата политика в министерството;

7. ръководи осъществяването на здравната политика и на военномедицинското и психологичното осигуряване;

8. ръководи социалната политика;

9. контролира дейностите по създаване на безопасни и здравословни условия за изпълнение на военната служба и за полагане на труд в министерството;

10. разрешава участието на военни формирования при овладяване и/или преодоляване на последиците от бедствия и/или кризи въз основа на постъпило искане от съответния държавен орган съгласно плановете за провеждане на спасителни и неотложни аварийно-възстановителни работи;

11. ръководи стандартизирането, кодифицирането и сертифицирането на военната и специалната продукция за нуждите на въоръжените сили в съответствие със стандартизационните споразумения на НАТО и Европейския съюз, по които Република България е страна;

12. утвърждава военните доктрини и оперативните планове на въоръжените сили по предложение на началника на отбраната;

13. ръководи дейността по опазване на класифицираната информация в министерството в съответствие със Закона за защита на класифицираната информация;

14. назначава и отзовава представителите на министерството в международни организации, аташетата по отбраната, военните аташета и служителите в службите към тях и ръководи тяхната дейност;

15. осъществява общо ръководство на военното образование и на научната дейност и предлага създаването, преобразуването и закриването на военни академии, висши военни училища, факултети, филиали и институти към тях и на научни организации съгласувано с министъра на образованието и науката;

16. открива и закрива детски градини към министерството съгласувано с министъра на образованието и науката;

17. организира дейността по опазване и възстановяване на околната среда в районите на дислокация на военните формирования и в местата на провеждане на учения и мероприятия, свързани с отбраната на страната;

18. съгласува по предложение на министъра на транспорта реда за въвеждане и правилата за работа на единната система за гражданско и военно управление на въздушното пространство, ръководи и контролира съвместно с министъра на транспорта използването на териториалното море на Република България и вътрешните морски води за военни цели;

19. утвърждава списък на военните летища, на които могат да се приемат чуждестранни военни въздухоплавателни средства, и съвместно с министъра на транспорта утвърждават списък на военните летища, които могат да бъдат определени за запасни летища на български граждански въздухоплавателни

средства, изпълняващи международни и вътрешни обществени превози;

20. ръководи дейността по осигуряване на авиационна безопасност и летателна годност на военните въздухоплавателни средства и издава наредба за условията и реда за осъществяване на тази дейност;

21. определя реда за регистрация на въздухоплавателните средства на въоръжените сили в Регистъра на военните въздухоплавателни средства на Република България и организира воденето на въздухоплавателните средства на въоръжените сили в него;

22. определя реда за разследване на авиационни произшествия с български военни въздухоплавателни средства, както и на чуждестранни военни въздухоплавателни средства на територията на страната;

23. управлява предоставените на министерството държавни имоти и ръководи инвестиционната политика в министерството;

24. съгласува инфраструктурни проекти от национално значение за съответствието им с утвърдените от Министерския съвет изисквания за нуждите на отбраната;

25. ръководи спортната дейност в министерството и отговаря за развитието на спортната база;

26. ръководи информационната дейност на министерството и връзките с обществеността;

27. ръководи основни геодезически и картографски дейности, свързани със сигурността и отбраната на страната;

28. ръководи дейностите по подпомагане и грижи за гражданите – военноинвалиди и военнопострадали;

29. осъществява сътрудничество с военно-патриотичните съюзи, организации и сдружения на военнослужещите и определя формите за провеждането на военно-патриотичното възпитание;

30. изпълнява и други правомощия, възложени му с нормативни актове.

**Чл. 27.** Министърът на отбраната внася в Министерския съвет:

1. проект на Национална военна стратегия;
2. проект на план за организационното изграждане и развитие на въоръжените сили и за тяхната численост;
3. проект на държавен военновременен план;
4. проекти на стратегическите планове за действия на въоръжените сили;
5. предложения за привеждане на въоръжените сили или на част от тях в по-висока степен на бойна готовност и/или за обявяване на обща или частична мобилизация;
6. предложения за длъжностите, изискващи висши офицерски звания, в министерството и предложения за

назначаване и освобождаване на висши командни длъжности и за удостоверяване на офицери в министерството с висши военни звания;

7. проект за провеждане на стратегически и/или периодични прегледи на отбраната.

**Чл. 28. (1)** Министерът на отбраната по предложение на началника на отбраната разрешава използването на оръжие и бойни средства от български военни формирования в случаите на:

1. завладяване на българско и/или съюзническо бойно средство на територията на Република България с цел извършване на терористичен или друг акт с опасни последици за населението и/или за суверенитета на страната;

2. нарушаване на въздушното пространство от чуждестранно въздухоплавателно средство или на правилата на полетите над територията на Република България, движещо се по начин, предизвикващ съмнение, че може да бъде използвано като оръжие за терористични действия;

3. навлизане на чуждестранен кораб или друго плавателно средство във вътрешните морски води и в териториалното море на Република България, което откаже да спре или се възпротиви, или прибегне до насилствени действия срещу задържането му;

4. в други случаи, когато възникне заплаха от терористични действия или опасност от употреба на оръжие за масово унищожение на територията на Република България.

**(2)** Употребата на оръжието и бойните средства по ал. 1 следва да е адекватно на заплахата или опасността.

**(3)** За случаите на използване на оръжие министърът на отбраната утвърждава процедури и правила.

**(4)** Министерът на отбраната незабавно уведомява министър-председателя и Президента на републиката за предприетите действия по ал. 1-3.

**(5)** Министър-председателят предприема мерки за уведомяване съюзниците от НАТО и страните – членки на Европейския съюз, в случай че заплахата от терористични действия или опасността от употреба на оръжие за масово унищожение представлява опасност за тях.

**Чл. 29. (1)** Министерът на отбраната получава пряко информацията относно националната сигурност и отбраната на страната, Българската армия, военните академии и висшите военни училища и другите структури в министерството, придобита от служба „Военна информация“ и служба „Военна полиция“, както и информацията, предоставена от Държавна агенция „Национална сигурност“ и Националната разузнавателна служба.

**(2)** Началникът на отбраната получава съответната информация по ал. 1, свързана с изпълнението на функциите му по този закон.

**Чл. 30.** Министърът на отбраната по предложение на началника на отбраната:

1. формира военнотехническа политика за комплектуването на въоръжените сили с въоръжение, военна техника, боеприпаси и специално оборудване;

2. определя с инструкция реда за действие на командирите, началниците и/или ръководителите при инциденти в структурите на министерството;

3. определя реда за прилагане на криптографските методи и средства за защита и сертифициране на средствата за защита на информацията във въоръжените сили;

4. организира защитата на информацията от несанкциониран достъп в автоматизираните системи за управление на формиранията в бойни условия и в информационно-телекомуникационните системи на въоръжените сили;

5. определя реда за осъществяване на вътрешноведомствения контрол за опазване на класифицираната информация във въоръжените сили;

6. определя реда за прилагане на действителните и условните наименования на военните формирания от въоръжените сили, включително за защита на военната инфраструктура от действия по разкриване на параметрите и обхвата на обектите от нея;

7. утвърждава щатове на Щаба на отбраната, на Съвместното оперативно командване, на щатове по подготовката и на Щаба по осигуряването и поддръжката.

**Чл. 31. (1)** При осъществяване на правомощията си министърът на отбраната издава правилници, наредби, инструкции и заповеди.

**(2)** Административните актове на министъра на отбраната, с които непосредствено се осъществява отбраната, подлежат на незабавно изпълнение или на изпълнение в срока, посочен в тях, и не подлежат на съдебно обжалване, освен ако в този закон е предвидено друго.

**Чл. 32. (1)** Към министъра на отбраната се създава политически кабинет, който се организира от началник на кабинета.

**(2)** Политическият кабинет подпомага министъра на отбраната при определянето и провеждането на политиката в областта на отбраната и осъществяването на гражданския контрол върху въоръжените сили.

**(3)** Съставът на политическия кабинет се определя съгласно Закона за администрацията.

**Чл. 33. (1)** Към министъра на отбраната се създава Съвет по отбрана, който е колективен съвещателен орган на министъра на отбраната и включва началника на отбраната, членове на политическия кабинет, заместник-началника на

отбраната, командващия на Съвместното оперативно командване, началниците на щабовете по подготовката на Сухопътните войски, Военновъздушните сили и Военноморските сили, началника на Щаба по осигуряването и поддръжката, както и други членове, определени от министъра на отбраната.

(2) В заседанията на съвета по решение на министъра на отбраната могат да участват и други лица извън лицата по ал. 1.

(3) Съветът по отбрана може да разглежда въпроси, свързани със:

1. отбранителната политика и планиране;
2. проектите на Национална военна стратегия;
3. структурата и функциите на Министерството на отбраната;
4. бюджета на Министерството на отбраната;
5. плана за организационното изграждане и развитие на въоръжените сили, структурата и числеността им;
6. логистичното осигуряване на Министерството на отбраната;
7. финансовото, материалното и социалното осигуряване на личния състав на Министерството на отбраната;
8. назначаване и освобождаване на висшия команден състав и удостояване на офицери с висши военни звания;
9. други въпроси от компетентността на министъра на отбраната.

(4) Министърът на отбраната определя правилата за работа и дневния ред на заседанията на Съвета по отбрана.

(5) Министърът на отбраната информира върховния главнокомандващ за заседанията на Съвета по отбрана.

(6) Министърът на отбраната може да създава и други съвети, като определя техния състав и компетентност.

## **Раздел II**

### **Омбудсман на въоръжените сили**

**Чл. 34. (1)** Омбудсманът на въоръжените сили е независим орган за съдействие и посредничество за спазване на правата и законните интереси на военнослужещите пред органите на Министерството на отбраната.

(2) Омбудсманът на въоръжените сили се назначава от министър-председателя по предложение на министъра на отбраната.

(3) Дейността на омбудсмана на въоръжените сили се урежда с правилник, приет от Министерския съвет.

## **Раздел III**

### **Други органи и организации в областта на отбраната**

### Централни държавни органи

**Чл. 35.** Министерствата и ведомствата с военновременни задачи разработват и поддържат в готовност за изпълнение план за мобилизация, военновременен план и план за привеждане от мирно на военно положение при условия и по ред, определени с правилника за прилагане на закона.

**Чл. 36. (1)** Министърът на вътрешните работи съгласувано с министъра на отбраната поддържа в оперативна и мобилизационна готовност основните структури на Министерството на вътрешните работи за изпълнение на военновременните им задачи.

**(2)** Органите на Министерството на вътрешните работи самостоятелно или съвместно с органите на Министерството на отбраната и други специализирани органи осигуряват защита на стратегически за страната дейности и обекти, както и на обявените за критична инфраструктура.

**(3)** Министърът на отбраната и министърът на вътрешните работи издават съвместни инструкции за взаимодействието между двете ведомства за изпълнение на дейностите, възложени им по този закон, и при извършване на пожарогасителната и аварийно-спасителната дейност.

**Чл. 37.** Министърът на финансите:

1. разработва и внася за утвърждаване от Министерския съвет методика за съставяне и изпълнение на военновременния бюджет;

2. изготвя бюджетни насоки и указания до държавните органи и органите на местното самоуправление и местната администрация относно съставянето на проектите на военновременните им бюджети въз основа на приетия държавен военновременен план.

**Чл. 38. (1)** Министърът на външните работи в рамките на своята компетентност осъществява ръководство и координация на изпълнението на международните ангажменти на страната, произтичащи от членството на Република България в Европейския съюз в областите на Общата външна политика и политика за сигурност и Европейската политика за сигурност и отбрана, както и от членството в ООН, НАТО и други международни организации и коалиции.

**(2)** При осъществяване на правомощията си по ал. 1 министърът на външните работи взаимодейства с Народното събрание, Президента на републиката, Министерския съвет, с други министри и органи на изпълнителната власт за провеждане на единната държавна външна политика за създаване на стабилна среда на сигурност и за защита на националните интереси на Република България.

**Чл. 39.** Министерът на транспорта съгласувано с министъра на отбраната:

1. внася в Министерския съвет проекти на нормативни актове за поддържане и използване на железопътния, автомобилния и водния транспорт, както и на гражданската авиация във военно време;

2. извършва подготовка на железопътния, автомобилния и водния транспорт, както и на гражданската авиация за привеждането им от мирно във военно време и поддържа мобилизационната готовност на структурите, осъществяващи функции в областта на отбраната;

3. организира изграждането и поддържането на транспортните обекти за нуждите на отбраната, осигурява и поддържа военновременните мощности в транспортната мрежа.

**Чл. 40. (1)** Министерството на извънредните ситуации координира дейността на съставните части на единната спасителна система при защита на населението в съответствие с разпоредбите на Женевските конвенции от 12 август 1949 г. (необнародвани), ратифицирани с Указ № 181 на Президиума на Народното събрание от 1954 г. (Изв., бр. 43 от 1954 г.), и Допълнителните протоколи към Женевските конвенции от 1977 г., ратифицирани с Указ № 1586 на Държавния съвет от 1989 г. (ДВ, бр. 62 от 1989 г.).

**(2)** Министерството на извънредните ситуации изпълнява и дейности и задачи съгласно държавния военновременен план.

**Чл. 41.** Председателят на Държавната агенция за информационни технологии и съобщения съгласувано с министъра на отбраната:

1. организира и ръководи подготовката на пощенските и електронните съобщителни мрежи за привеждането им в по-високи степени на готовност и за съобщително осигуряване на въоръжените сили и на страната в мирно и във военно време;

2. организира изграждането и поддържането на специални обекти с отбранително предназначение и инсталираните мощности за военно време за нуждите на отбраната;

3. създава, експлоатира, поддържа и развива електронна съобщителна мрежа и пунктове за управление във връзка с националната сигурност и отбраната;

4. определя условията и реда за използване на електронните съобщителни мрежи и осигурява електронни съобщения за управление при обявяване на по-високи степени на бойна готовност на въоръжените сили и при обявяване на военно положение, положение на война или извънредно положение.

**Чл. 42.** Държавна агенция "Национална сигурност", Националната разузнавателна служба и Националната служба за охрана осъществяват дейността си по защита на националната сигурност във взаимодействие с Министерството на отбраната.



Министърът на отбраната, председателят на Държавна агенция „Национална сигурност“ и ръководителите на Националната разузнавателна служба и Националната служба за охрана издават съвместни инструкции за взаимодействието между съответните ведомства.

**Чл. 43.** Българската народна банка:

1. разработва правила и нормативи за осигуряване дейността на банковата система във военно време;
2. съгласувано с министъра на отбраната разработва план за привеждане на Българската народна банка в готовност за работа във военно време;
3. ръководи методически планирането за привеждане на банковата система в готовност за работа във военно време;
4. осигурява и поддържа резерв в национална и чуждестранна валута съгласно изискванията на Закона за Българската народна банка.

**Териториални органи на изпълнителната власт и органи на местното самоуправление и местната администрация**

**Чл. 44. (1)** Областните управители и кметовете на общините организират в съответните административно-териториални единици изпълнението на задачите, свързани с отбраната, които произтичат от законите и от актовете на органите за ръководство на отбраната.

**(2)** Областните управители и кметовете на общините осъществяват в съответните административно-териториални единици подготовката на икономиката и населението за отбрана, като:

1. водят отчет на резерва на въоръжените сили; организират оповестяването на личния състав от резерва, събирането и доставянето на техниката и другите мобилизационни ресурси за формиранията на въоръжените сили;
2. осигуряват административна поддръжка на дейността на органите на Министерството на отбраната за работа с мобилизационните ресурси;
3. осигуряват денонощно дежурство и оповестяване при кризи, при привеждане в по-висока степен на бойна и оперативна готовност, при мобилизация и във военно време;
4. осигуряват функционирането на икономиката за нуждите на отбраната в съответните административно-териториални единици във военно време;
5. при обявяване на мобилизация или война изпълняват възложените им задължения от органите за ръководство на отбраната;

6. организират и ръководят мероприятията за защита на населението и икономиката при бедствия, кризи и във военно време;

7. поддържат регистър на обектите и системите от критичната инфраструктура в съответните административно-териториални единици.

(3) Средствата за изпълнение на възложените задачи по ал. 1 ежегодно се осигуряват от държавния бюджет.

**Чл. 45.** При провеждане на регионалната политика по планиране и подготовка за отбрана в съответната административно-териториална единица областните управители и кметовете на общините се подпомагат от съвети по сигурността и управление при кризи съгласно чл. 17 и 20 от Закона за управление при кризи. Съставът и правилата за работа на съветите се определя от съответния областен управител или кмет.

#### **Юридически лица и други организации**

**Чл. 46. (1)** Юридическите лица и другите организации разработват и поддържат в готовност за изпълнение план за мобилизация, план за привеждане в по-високо състояние на готовност и военновременен план за изпълнение на задачи за военно време.

(2) Юридическите лица и организациите по ал. 1 се определят при условия и по ред, определени с наредба на Министерския съвет.

(3) При обявяване на мобилизация или положение на война юридическите лица и организациите по ал. 1 привеждат в действие изпълнението на съответните планове и организират защита на работниците и служителите.

(4) Юридическите лица и другите организации, на които не са възложени задачи за военно време и не разработват военновременен план:

1. при обявяване на мобилизация оповестяват резервистите и осигуряват техниката с мобилизационно назначение;

2. организират защитата на своите работници и служители във военно време.

(5) Разпоредбата на ал. 4, т. 2 се прилага и по отношение на юридически лица със седалище и регистрация в друга държава, които осъществяват дейност чрез клон на територията на страната.

(6) Юридическите лица и другите организации предоставят на органите на Министерството на отбраната необходимата информация за водене на военния отчет и за подготовката на страната за отбрана.

**Чл. 47.** Българският Червен кръст подпомага държавата в подготовката на населението за действия при военно положение, военни конфликти и бедствия, подготвя формирования за първа помощ и оказва такава помощ у нас и в чужбина на пострадали при въоръжени конфликти и бедствия.

**Чл. 48.** Подготовката на ръководителите на държавната и местната администрация, на юридическите лица и организациите за изпълнение на задачите, свързани с отбраната на страната, се извършва по ред, определен от Министерския съвет.

## **Раздел IV**

### **Участие на гражданите в отбраната на страната**

**Чл. 49. (1)** Гражданите на Република България участват в отбраната на страната при условия и по ред, определени в Конституцията и в този закон.

**(2)** Подготовката на гражданите за отбраната на страната се извършва при условия и по ред, определени в специален закон.

**(3)** Защитата на териториалната цялост и неприкосновеност на Република България във време на война е дълг и чест за всеки български гражданин.

**(4)** Гражданите могат да създават организации и съюзи за подпомагане на отбраната на страната и за военно-патриотично възпитание на населението.

**(5)** Организациите и съюзите по ал. 4 не могат да си поставят цели, които противоречат на този закон.

## **Глава трета**

### **ВЪОРЪЖЕНИ СИЛИ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

#### **Раздел I**

##### **Основни положения**

**Чл. 50.** Въоръжените сили са създадени от държавата военни и специализирани формирования и техни обединения, подчинени на специфична организация и порядък на функциониране, притежаващи и прилагащи военни и специални средства и способности за действие за осигуряване целите на отбраната на страната.

**Чл. 51.** Освен със закон на територията на Република България не могат да се създават военни и други формирования, които използват военна организация или въоръжение и бойна техника или в които се предвижда изпълнението на военна служба.

**Чл. 52. (1)** Въръжените сили на Република България в мирно време включват военнослужещите от:

1. Българската армия;
2. специалните служби в Министерството на отбраната;
3. администрацията на Министерството на отбраната;
4. военните академии и военните училища;
5. Националната гвардейска част;
6. други структури към министъра на отбраната, създадени със закон или с акт на Министерския съвет.

**(2)** Въръжените сили на Република България във военно време освен военнослужещите от структурите по ал. 1 включват и личния състав на специализираните формирования от Министерството на вътрешните работи, Националната разузнавателна служба, Националната служба за охрана, Държавна агенция „Национална сигурност“, както и служби и звена на Министерството на транспорта и на Държавната агенция за информационни технологии и съобщения и военнослужещите от военните съдилища и военните прокуратури.

**(3)** Специализираните формирования, служби и звена по ал. 2 се определят с акт на Министерския съвет.

**Чл. 53. (1)** Военните формирования от въръжените сили се комплектуват с личен състав, оръжие, бойна и друга техника, оборудване и имущество, средства за командване и управление на операциите в бойни условия, осигуряващи изпълнението на задачите по отбраната на страната и изпълнението на операции и мисии извън територията на страната.

**(2)** Специализираните формирования от въръжените сили по чл. 52, ал. 2 се комплектуват с личен състав, оръжие, специална и друга техника, оборудване и имущество, осигуряващи поддържането на оперативна готовност за изпълнението на задачите им по отбраната на страната, от бюджета на съответните министерства и ведомства.

**(3)** За осъществяване на специфичните цели и задачи по отбраната на страната и за действие в мисии и операции извън територията на страната личният състав на формированията на въръжените сили се подготвя за действия в бойни условия, за участие в хуманитарни и други кризисни операции и за защита на населението във военно време.

**Чл. 54. (1)** Въръжените сили на Република България гарантират суверенитета и независимостта на страната и защитават нейната териториална цялост.

**(2)** Въръжените сили изпълняват основните цели и задачи по отбраната на страната въз основа на Конституцията, международните договори и нормите на международното хуманитарно право, този закон и актовете за прилагането му.

(3) На въоръжените сили в мирно време не могат да се възлагат задачи от вътрешнополитически характер.

**Чл. 55. (1)** Въоръжените сили поддържат способности за предотвратяване, възпиране и отговор на възможните заплахи срещу Република България и съюзниците ѝ за реализиране на целите на националната политика в областта на отбраната.

(2) Във военно време изпълнението на задачите от въоръжените сили на Република България може да се осъществява съвместно и/или координирано със сили на НАТО и/или от страните – членки на Европейския съюз, при условия и по ред, определени в международен договор и в актовете за прилагането му.

**Чл. 56. (1)** Въоръжените сили на Република България изпълняват задачите си въз основа на:

1. стратегически планове за използване на военните формирования в мирно и във военно време за отбраната на страната и за участие в мисии и операции извън територията на страната, разработени на основата на Стратегията за национална сигурност на Република България, Националната военна стратегия и международните договори, по които Република България е страна;

2. оперативни планове за съвместно участие в отбраната на Република България на български военни формирования и на сили на съюзниците в условията на колективна отбрана на страна – членка на НАТО;

3. оперативни планове за съвместно участие на български военни формирования в отбраната на страна – членка на НАТО, в условията на колективна отбрана;

4. оперативни планове за участие в операции и мисии извън територията на страната, разработени и утвърдени на основата на стратегическите планове по т. 1;

5. оперативни и тактически планове, установяващи целите и процедурата за действие на въоръжените сили за участие в овладяване и/или преодоляване на последиците от кризи и бедствия;

6. оперативни планове за охрана и отбрана на държавната граница и на стратегическите обекти и обектите и системите от критичната инфраструктура;

7. мобилизационни планове за нарастване отбранителните способности на въоръжените сили за целите на отбраната на страната.

(2) Органите и процедурата за разработване и утвърждаване на плановете по ал. 1 се определят с този закон, с правилника за прилагането му и в съответствие с приложимите международни договори, по които Република България е страна.

**Чл. 57. (1)** Въоръжените сили се изграждат на принципите на организационна подчиненост и единоначалието и на йерархията в правомощията на командирите и началниците,

определени в уставите на въоръжените сили и в други нормативни актове.

(2) Единоначалието във въоръжените сили установява процедура по издаване и изпълнение на заповедите и по осъществяване на взаимоотношенията на власт и подчинение между командира/началника и военнослужещия.

(3) Непосредственото ръководство на формированията във въоръжените сили се осъществява от командирите и/или началниците.

(4) Командирите и началниците във въоръжените сили при осъществяване на правомощията си издават заповеди.

(5) Заповедите на командирите и началниците по ал. 4, издадени в кръга на службата и с които непосредствено се осъществяват дейностите по отбраната, подлежат на незабавно изпълнение или на изпълнение в срока, посочен в тях, и не подлежат на съдебно обжалване, освен ако в този закон е предвидено друго.

**Чл. 58.** В мирно време въоръжените сили изпълняват задачи по:

1. поддържане на боеспособността, боеготовността и способността за развързване в съответствие с рисковете и заплахите;

2. участие в многонационални военни формирования и в операции и мисии извън територията на страната в съответствие с националното законодателство и международните договори, по които Република България е страна;

3. участие в инициативи и контролни дейности за укрепване и разширяване на доверието и сътрудничеството в областта на отбраната;

4. поддържане на готовност и оказване на хуманитарна помощ и спасителни действия на територията и в морските пространства на страната и извън нея в съответствие с националното законодателство и международните договори, по които Република България е страна, при решение от съответния компетентен орган;

5. подготовка и обучение на формирования за провеждане на спасителни и неотложни аварийно-възстановителни работи за овладяване и/или преодоляване на кризи и бедствия;

6. участие в превантивната и непосредствената защита на населението и провеждане на спасителни и неотложни аварийно-възстановителни работи по ред, определен в Закона за защита при бедствия;

7. неутрализиране на невзривени бойни припаси на територията на Република България.

**Чл. 59.** Въоръжените сили могат да изпълняват задачи по:

1. оказване съдействие на органите за сигурност в борбата им срещу разпространяване на оръжия за масово унищожаване, незаконен трафик на оръжие и международен тероризъм;

2. участие в охраната на стратегически обекти, на обектите и системите от критичната инфраструктура и в операции за пресичане на терористични действия.

**Чл. 60.** При обявяване на военно положение въоръжените сили:

1. повишават готовността на системата за ранно предупреждение и управление;

2. повишават готовността на военните и специализираните формирования в съответствие със степента на военната заплаха;

3. въвеждат в действие стратегическите, оперативните и военновременните планове.

**Чл. 61. (1)** При въоръжено нападение срещу Република България и при обявяване на положение на война въоръжените сили отблъскват нападението и защитават териториалната цялост и независимостта на страната и гарантират нейния суверенитет.

**(2)** Изпълнението на задачите по ал. 1 може да се извършва самостоятелно, съвместно и/или координирано със сили и формирования от страни - членки на НАТО, при условия и по ред, определени в международен договор и в утвърдените стратегически и оперативни планове.

**Чл. 62.** Във въоръжените сили не могат да се учредяват структури на политически партии и политически движения.

**Чл. 63. (1)** Върху въоръжените сили се упражнява граждански контрол от предвидените в Конституцията и в този закон органи.

**(2)** Гражданският контрол по ал. 1 е способ за участие на гражданското общество в процеса по осигуряване върховенството на закона при осъществяване на дейностите на въоръжените сили и отбраната на страната.

## **Раздел II**

### **Изпращане и използване на въоръжените сили на Република България извън територията на страната**

**Чл. 64. (1)** Въоръжените сили на Република България могат да бъдат изпращани и използвани извън територията на страната при спазване на българското законодателство, целите и принципите на Устава на Организацията на обединените нации и другите международни договори, в сила за Република България, като се отчитат националните интереси.

**(2)** Въроръжените сили на Република България могат да бъдат изпращани и използвани извън територията на страната самостоятелно или в състава на международни формирования.

**Чл. 65.** Разрешение за изпращане и използване на въроръжени сили извън територията на Република България се дава от:

1. Народното събрание;
2. Министерския съвет;
3. министъра на отбраната.

**Чл. 66.** Народното събрание разрешава изпращането и използването на въроръжени сили извън територията на Република България с политико-военен характер.

**Чл. 67.** Министерският съвет разрешава изпращането и използването на въроръжени сили извън територията на Република България:

1. за изпълнение на съюзнически задължения, произтичащи от международен договор, ратифициран, обнародван и влязъл в сила за Република България, с който се създава съюз с политико-военен характер;
2. за участие в хуманитарни мисии;
3. за участие в дейности, които нямат политико-военен характер, с изключение на случаите по чл. 68.

**Чл. 68.** Министърът на отбраната разрешава:

1. изпращане и използване до 300 военносслужещи и/или военна техника и оборудване без оръжие и/или до три военни въздухоплавателни средства, и/или един военен кораб до тип "Фрегата" с техните екипажи извън територията на страната за участие в дейностите по чл. 67, т. 3;
2. изпращане и използване до 200 военносслужещи и/или военна техника и оборудване, и/или до три военни кораба до тип "Фрегата" включително, и/или до пет военни въздухоплавателни средства с техните екипажи на територията на съюзническа държава за участие в дейностите по чл. 67, т. 3;
3. изпращане и използване на военномедицински екипи и полеви болници извън територията на страната за медицинско осигуряване на бойни действия и/или за предотвратяване и преодоляване на последици от епидемии и други масови заболявания, застрашаващи значителна част от населението на съответната територия.

**Чл. 69. (1)** Органите по чл. 65, т. 2 и 3 уведомяват незабавно за своето решение Народното събрание и Президента на републиката, като министърът на отбраната уведомява и Министерския съвет.

**(2)** В случай на съмнение относно характера на изпращането и използването на български въроръжени сили извън територията на страната се произнася Народното събрание.



**Чл. 70. (1)** Министерството на външните работи осигурява предоставянето на реципрочна основа на постоянни (блокови) дипломатически разрешения с продължителност до 12 месеца за реализация на VIP полети, логистични полети (транспорт на пасажери и материали), полети, свързани с издирвателни и спасителни операции, хуманитарни полети, санитарни полети, възстановителни полети и полети с цел ремонт, навигационни полети, съвместни тренировки, участие във военни учения и операции, технически кацания и презареждане с гориво, изпълнявани от български военни и/или наети от Министерството на отбраната въздухоплавателни средства.

**(2)** Постоянните (блоковите) дипломатически разрешения по ал. 1 се осигуряват от Министерството на външните работи по заявки от Министерството на отбраната и от дипломатическите мисии, акредитирани от Република България, след съгласуване с компетентните структури на Министерството на отбраната и Министерството на транспорта.

**Чл. 71.** Компетентните държавни органи информират обществеността за решението за изпращане и използване на български въоръжени сили извън територията на Република България при спазване на националното законодателство за защита на класифицираната информация и международните договори, по които Република България е страна.

**Чл. 72.** Обучението и подготовката на военнослужещите за мисии и операции извън територията на страната е непрекъснат процес и осигурява постоянна боеспособност в условията на критични ситуации при терористични актове и военни действия.

**Чл. 73. (1)** Българските въоръжени сили се използват съобразно целта и другите условия, определени в решението на компетентния орган за тяхното изпращане и в оперативните планове за съответните мисии и операции.

**(2)** За определяне характера на действията, за които български въоръжени сили се изпращат и използват извън територията на Република България, компетентните органи по чл. 67 и 68 отчитат целите и мотивите на тяхното провеждане, средствата за постигане на тези цели, както и реда и организацията на участващите въоръжени сили.

**(3)** Промяна в целта и другите условия по ал. 1 се допуска с ново решение на компетентния орган.

**Чл. 74. (1)** При участието си в мисии и операции извън територията на страната българските въоръжени сили спазват разпоредбите на българското законодателство, Устава на ООН, международните договори, по които Република България е страна, и принципите и нормите на международното хуманитарно право, като се отчитат националните интереси.

**(2)** За всяко участие на български военнослужещи в операции и мисии извън територията на Република България се приемат Правила за използване на сила.

**(3)** В случай на участие в многонационални формирания, когато са изготвени съвместни Правила за използване на сила, те се прилагат от българските военнослужещи, доколкото не противоречат на този закон, правилника за прилагането му, уставите на въоръжените сили на Република България и правилата по ал. 2.

**(4)** Правилата за използване на сила на военнослужещите в операции и мисии извън територията на страната са задължителни за изпълнение от военнослужещите от българските въоръжени сили. Нарушителите на правилата носят дисциплинарна отговорност, като могат да се отзовават от участие в съответната мисия и операция.

**Чл. 75. (1)** В операции и мисии извън територията на страната могат да участват и български граждани, сключили договор за служба в постоянния резерв, като за срока на участието им в операцията или мисията им се присвоява военно звание, изискващо се за заемане на длъжността.

**(2)** Служители от Държавна агенция „Национална сигурност“ могат да участват в мисии и операции по ал. 1 при условия и по ред, определени с наредба на Министерския съвет.

**(3)** Извън случаите по ал. 1 и 2 български граждани, притежаващи необходимото образование, квалификация и компетентност, могат да участват в операции и мисии извън територията на страната при условия и по ред, определени от Министерския съвет.

**(4)** Лицата по ал. 2 и 3 не са част от въоръжените сили. Статутът на лицата по ал. 3 се определя от международните договорености за конкретната операция или мисия и българското законодателство.

**Чл. 76. (1)** За участие в операции или мисии извън територията на страната българските военнослужещи се командироваат от министъра на отбраната за срок не повече от 6 месеца.

**(2)** Военнослужещите се командироваат за следващо участие в операции или мисии извън територията на страната най-малко след 6-месечен период.

**(3)** Срокът по ал. 1 може да бъде удължаван, а срокът по ал. 2 – да бъде намаляван, само след предварително писмено съгласие на военнослужещия.

**Чл. 77. (1)** Оперативното ръководство на българските въоръжени сили, изпращани и използвани самостоятелно или в състава на многонационални формирания в операции и мисии извън територията на Република България, се осъществява в съответствие с решенията на международните организации или

международните договори за мандата на конкретната операция или мисия.

**(2)** Националният контрол върху формированията по ал. 1 се осъществява от командващия на Съвместното оперативно командване, а непосредственото командване и контрол се упражнява от съответния командир, определен съгласно този закон и актовете по прилагането му.

**(3)** Прехвърлянето на правомощията за оперативното подчинение на формированията по ал. 1 се извършва от началника на отбраната.

**Чл. 78. (1)** При преминаване на държавната граница на Република България личният състав на въоръжените сили, изпратен извън територията на страната по този закон, представя следните документи:

1. военна карта за самоличност или паспорт съгласно Закона за българските документи за самоличност;

2. заповед за индивидуално или групово придвижване, издадена от министъра на отбраната или от упълномощено от него длъжностно лице, удостоверяваща статуса на лицето или групата като член или членове на въоръжената сила, както и разпореденото придвижване.

**(2)** В заповедта по ал. 1, т. 2 се отбелязва носенето на служебно оръжие, неговата система и номер.

**Чл. 79. (1)** При преминаване на държавната граница на Република България стоките - собственост или в управление на Министерството на отбраната, които са предназначени за ползване от въоръжените сили, изпратени извън територията на Република България по този закон, се декларират по ред, определен от министъра на финансите.

**(2)** Условиата и редът за облекчаване на митническите формалности в случаите по ал. 1 се уреждат в акта на министъра на финансите по ал. 1.

**Чл. 80. (1)** Финансовото осигуряване на участието на Република България в операции и мисии извън територията на страната се извършва от държавния бюджет извън средствата, предвидени по разходната част на бюджета на министерството.

**(2)** Министърът на отбраната е разпоредител с бюджетните кредити по ал. 1.

**Чл. 81.** Министерството на отбраната организира и координира всички дейности по осигуряването, комплектуването и подготовката на формированията от въоръжените сили във връзка с изпращането и използването им извън територията на страната.

### **Структура на Министерството на отбраната**

**Чл. 82. (1)** Министерството на отбраната се изгражда и функционира като единна централизирана система за осигуряване на отбраната на страната и за ръководство и командване на въоръжените сили в мирно време.

**(2)** Министерството на отбраната включва:

1. централната администрация;
2. Българската армия;
3. военните академии и висшите военни училища;
4. специалните служби „Военна информация“ и „Военна полиция“;
5. други структури към министъра на отбраната, създадени със закон или с акт на Министерския съвет.

**Чл. 83.** Министерството на отбраната е юридическо лице на бюджетна издръжка.

#### **Централна администрация**

**Чл. 84. (1)** Централната администрация включва Щаб на отбраната, специализирана и обща администрация, организирани в дирекции.

**(2)** В централната администрация се създава Инспекторат на пряко подчинение на министъра на отбраната.

**(3)** Дейността на специализираната и общата администрация на министерството се координира от главен секретар, който осъществява функциите си съгласно Закона за администрацията.

**Чл. 85.** Общата администрация подпомага осъществяването на правомощията на министъра, като осигурява организационно-технически неговата дейност и дейността на Щаба на отбраната и на специализираната администрация на министерството.

**Чл. 86. (1)** Специализираната администрация и Щабът на отбраната подпомагат министъра на отбраната при осъществяването на правомощията му.

**(2)** Щабът на отбраната разработва стратегически прогнози, анализи, военни оценки и препоръки за вземане на решения в областта на отбраната и изготвя стратегически планове и директиви за действията на въоръжените сили.

**(3)** Към дирекциите от специализираната администрация могат да се създават териториални административни звена.

**Чл. 87. (1)** Структурата и дейността на централната администрация се урежда с Устройствен правилник на Министерството на отбраната, приет от Министерския съвет.

(2) В устройствения правилник по ал. 1 могат да се предвидят отклонения от Закона за администрацията, произтичащи от този закон и от актовете по прилагането му.

### **Началник на отбраната**

**Чл. 88. (1)** Началникът на отбраната се назначава от Президента на републиката по предложение на Министерския съвет за срок три години. Този срок може да бъде продължен до две години.

(2) Началникът на отбраната е подчинен на Президента на републиката при осъществяване на правомощията му на Върховен главнокомандващ на въоръжените сили.

(3) Началникът на отбраната е непосредствено подчинен на министъра на отбраната.

(4) Длъжността началник на отбраната се заема измежду заместник-началника на отбраната, командващия на Съвместното оперативно командване, представителя на началника на отбраната във военните комитети на НАТО и Европейския съюз, началниците на щабовете по подготовката на Сухопътните войски, Военновъздушните сили и Военноморските сили и началника на Щаба по осигуряването и поддръжката.

**Чл. 89. (1)** Началникът на отбраната се подпомага от един заместник-началник, като присъствието на един от тях на територията на страната е задължително.

(2) Началникът на отбраната при осъществяване на функциите си се подпомага от Щаба на отбраната, от специализираната и общата администрация на Министерството на отбраната.

(3) Към началника на отбраната може да бъде създаден Военен съвет като съвещателен орган.

**Чл. 90. (1)** Началникът на отбраната е най-старшият по длъжност военнослужещ и е пряк началник на личния състав на Българската армия.

(2) Началникът на отбраната ръководи Българската армия и отговаря пред министъра на отбраната за състоянието и готовността ѝ за изпълнение на поставените задачи.

(3) Началникът на отбраната осъществява командните си правомощия по ал. 2 непосредствено или чрез командващия на Съвместното оперативно командване, началниците на щабовете по подготовката на Сухопътните войски, Военновъздушните сили и Военноморските сили и началника на Щаба по осигуряването и поддръжката.

**Чл. 91.** Началникът на отбраната подпомага министъра на отбраната, като:

1. анализира и оценява рисковете за сигурността и военните заплахи за Република България, формулира предложения за способите и средствата за тяхното преодоляване и разработва проекти за формиране на способности на въоръжените сили за осигуряване независимостта на страната и изпълнение на задачите, произтичащи от международните договори, по които Република България е страна;

2. участва в планирането на отбраната и в изграждането и развитието на въоръжените сили;

3. координира с военните органи на НАТО планирането и използването на силите на съюзниците при участието им в отбраната на страната, както и участието на български въоръжени сили в колективната отбрана на страните членки.

4. участва в разработването на Национална военна стратегия, военни доктрини, стратегически и оперативни планове на въоръжените сили;

5. отговаря за бойната подготовка в Българската армия;

6. подготвя предложения до министъра на отбраната за привеждане на въоръжените сили или на част от тях в различна степен на бойна готовност и за провеждане на обща или частична мобилизация;

7. ръководи стратегическото и мобилизационното развърщане на въоръжените сили при обявяване на по-висока степен на бойна готовност, военно положение и при положение на война;

8. представлява на военно-стратегическо ниво Република България в заседанията на Военния комитет на Европейския съюз и Военния комитет на НАТО;

9. организира интегрирането на Българската армия в съответните сили на НАТО и на Европейския съюз и на други международни организации при участие в международни мисии и операции;

10. участва в разработването на планове и програми за въоръжаване и превъоръжаване на формированията от Българската армия;

11. ръководи военния отчет на личния състав, техниката и другите ресурси от резерва;

12. прави предложения на министъра на отбраната за:

а) назначаване и освобождаване на висшия команден състав и за удостояване на офицери с висши военни звания в Щаба на отбраната и в Българската армия;

б) назначаване на офицери от Българската армия за аташета по отбраната, военни аташета, в службите към тях и за работа в международни организации;

в) назначаване на военен представител във Военния комитет на НАТО и във Военния комитет на Европейския съюз,

както и на национални военни представители в съюзните стратегически щабове на НАТО;

г) приемане на военна служба, присвояване на първо офицерско звание, повишаване и понижаване в звание и освобождаване от военна служба на офицери от Щаба на отбраната и от Българската армия;

13. осъществява методическо ръководство на дейността на военната академия „Г. С. Раковски“ и на висшите военни училища;

14. отговаря за разработването на уставите на въоръжените сили;

15. организира участието на военни формирования от Българската армия в ликвидиране на последиците от бедствия и/или кризи при решение на компетентния орган;

16. ръководи военното разузнаване в Българската армия.

**Чл. 92. (1)** При упражняване на правомощията си началникът на отбраната издава директиви, заповеди и разпореждания.

**(2)** Актовете на началника на отбраната по ал. 1, с които непосредствено се осъществява отбраната, подлежат на незабавно изпълнение или на изпълнение в срока, посочен в тях, и не подлежат на съдебно обжалване, освен ако в този закон е предвидено друго.

### **Българска армия**

**Чл. 93. (1)** Българската армия е част от въоръжените сили, създадена за осъществяване целите на отбраната на страната и за изпълнение на операции и мисии извън територията на страната.

**(2)** Българската армия е основата на въоръжените сили на Република България.

**(3)** Българската армия в мирно време е професионална армия.

**Чл. 94. (1)** Българската армия се състои от:

1. командване и щабове;

2. военни формирования, пряко подчинени на командването и на щабовете.

**(2)** Командването и щабовете в Българската армия са:

1. Съвместното оперативно командване;
2. Щабът по подготовката на Сухопътните войски;
3. Щабът по подготовката на Военновъздушните сили;
4. Щабът по подготовката на Военноморските сили;
5. Щабът по осигуряването и поддръжката.

**Чл. 95. (1)** Съвместното оперативно командване е структура за планиране и водене на операции на територията на страната и извън нея.

**(2)** Съвместното оперативно командване:

1. разработва оперативни планове за действие на въоръжените сили в мирно и във военно време;

2. планира и ръководи операции на територията на страната и осъществява националния контрол върху въоръжените сили при участието им в операции извън нея;

3. провежда съвместната подготовка на Българската армия;

4. координира участието на формирования от Българската армия в съвместната подготовка със силите на съюзниците от НАТО и от страните -членки на Европейския съюз;

5. събира, анализира и обобщава опита от участието на въоръжените сили в мисии, операции, учения и тренировки с цел прилагането му при подготовката на въоръжените сили.

**Чл. 96. (1)** Щабовете по подготовката са структури за организиране и ръководство на бойната, тактическата и мобилизационната подготовка, мобилизационното развърщане и комплектуването на военните формирования от Сухопътните войски, Военновъздушните сили и Военноморските сили за изпълнение на задачи на територията на страната и извън нея.

**(2)** Щабът по осигуряването и поддръжката е структура за организиране и ръководство на логистичното осигуряване и комуникационната и информационната поддръжка на военните формирования на територията на страната и извън нея. Щабът по осигуряването и поддръжката провежда мобилизационното развърщане на подчинените му формирования.

**(3)** Щабовете по подготовката и Щабът по осигуряването и поддръжката осигуряват прилагането на опита от участието на въоръжените сили в мисии, операции, учения и тренировки.

**Чл. 97.** Структурата на Българската армия и териториалното разположение на военните формирования се урежда с акт на Министерския съвет.

#### **Военни академии и висши военни училища**

**Чл. 98. (1)** Военни академии са Военномедицинската академия и Военната академия „Георги Стойков Раковски“.

**(2)** Военномедицинската академия е лечебно заведение по чл. 5, ал. 1 от Закона за лечебните заведения за извънболнична и болнична помощ и за военнаучна, военноучебна и военноекспертна дейност. Седалището на академията е в София.

**(3)** Военната академия „Георги Стойков Раковски“ е държавно висше училище за провеждане на обучение за



придобиване на образователно-квалификационна степен "магистър" и образователна и научна степен "доктор" по акредитирани военни и граждански специалности, за повишаване квалификацията на специалисти и за извършване на научни изследвания в областта на националната сигурност, отбраната и военното дело. Седалището на академията е в София.

**Чл. 99. (1)** Висшите военни училища са Националният военен университет „Васил Левски“ и Висшето военноморско училище „Никола Йонков Вапцаров“.

**(2)** Националният военен университет „Васил Левски“ е държавно висше военно училище за провеждане на обучение за придобиване на образователно-квалификационни степени по акредитирани военни и граждански специалности, за повишаване квалификацията на специалисти и за извършване на научни изследвания в областта на националната сигурност, отбраната и военното дело. Седалището на университета е във Велико Търново.

**(3)** Висшето военноморско училище „Никола Йонков Вапцаров“ е специализирано държавно висше военно училище за провеждане на обучение за придобиване на образователно-квалификационни степени по акредитирани военни и граждански специалности, за повишаване квалификацията на специалисти и за извършване на научни изследвания в областта на военноморското дело и отбраната на страната. Седалището на Висшето военноморско училище „Никола Йонков Вапцаров“ е във Варна.

**(4)** Във висшите военни училища по ал. 1 могат да се създават професионални колежи за обучение на сержанти (старшини) за придобиване на четвърта степен на професионална квалификация по Закона за професионалното образование и обучение и учебни центрове за подготовка на войници (матроси).

**Чл. 100. (1)** Военните академии и висшите военни училища се създават с решение на Народното събрание, професионалните колежи – със заповед на министъра на образованието и науката по предложение на министъра на отбраната, а учебните центрове – от министъра на отбраната.

**(2)** Военните академии, висшите военни училища и професионалните колежи прилагат разпоредбите на Закона за висшето образование, Закона за професионалното образование и обучение и Закона за народната просвета, доколкото с този закон и с актовете за създаването им не е предвидено друго.

**(3)** Военномедицинската академия се създава и преобразува от Министерския съвет по предложение на министъра на здравеопазването съгласувано с министъра на отбраната и прилага Закона за лечебните заведения, доколкото с този закон не е предвидено друго.

**(4)** Във военните академии и във висшите военни училища функциите на Общото събрание по Закона за висшето образование се изпълняват от министъра на отбраната.

(5) Контролът върху съставянето и изпълнението на бюджетите на военните академии и на висшите военни училища се осъществява по ред, определен от министъра на отбраната.

(6) Военните академии и висшите военни училища са юридически лица на бюджетна издръжка.

**Чл. 101. (1)** Правилниците за устройството и дейността на военните академии и на висшите военни училища се приемат от Министерския съвет по предложение на министъра на отбраната съгласувано с министъра на образованието и науката, а за Военномедицинската академия – съгласувано с министъра на здравеопазването.

(2) Правилниците за устройството и дейността на професионалните колежи в състава на военните училища се издават от министъра на отбраната по предложение на началниците на висшите военни училища.

(3) Специалностите и учебните планове във военните академии и във висшите военни училища се утвърждават от министъра на отбраната съгласувано с министъра на образованието и науката.

(4) Държавните образователни изисквания, специалностите, учебните планове и програми и списъците за държавния план-прием на обучаващите се в професионалните колежи в състава на военните училища се утвърждават от министъра на отбраната съгласувано с министъра на образованието и науката.

(5) Висшите военни училища при обучението по военни специалности провеждат обучение и по съответна акредитирана гражданска специалност и дават съответните образователно-квалификационни степени по акредитирани военни и граждански специалности.

**Чл. 102. (1)** Военната академия „Г. С. Раковски“ и висшите военни училища и специалностите в тях за придобиване на висше образование по образователно-квалификационни степени, както и по научни специалности се акредитират при условия и по ред, определени в Закона за висшето образование.

(2) В състава на акредитационните комисии за провеждане на акредитацията по ал. 1 задължително се включват представители на министъра на отбраната, които могат да бъдат и чужди граждани, при спазване изискванията на Закона за защита на класифицираната информация.

(3) Военната академия „Г. С. Раковски“ и висшите военни училища не могат да осъществяват прием на студенти и докторанти и да провеждат обучение по неакредитирани военни и граждански специалности.

(4) Военномедицинската академия провежда обучение за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ по

научни специалности, които са акредитирани по Закона за висшето образование.

(5) Военномедицинската академия е лечебно заведение, което подлежи на акредитация по реда на Закона за лечебните заведения.

**Чл. 103. (1)** Началниците и заместник-началниците на военните академии и на висшите военни училища, с изключение на тези по ал. 2, и директорите на професионалните колежи и на учебните центрове са военнослужещи, които се назначават и освобождават по реда на този закон.

(2) Заместник-началниците по учебната и научната част на военните академии и на висшите военни училища са хабилитирани лица. Те се избират при условията и по реда, определени в Закона за висшето образование, и се назначават от началниците на военните академии и висшите военни училища.

(3) Факултетите в състава на висшите военни училища се ръководят от декани, които са военнослужещи и са хабилитирани лица. Те се избират при условията и по реда, определени в Закона за висшето образование, и се назначават от началниците на висшите военни училища.

(4) Академичният състав на военните академии и на висшите военни училища се състои от военнослужещи и цивилни служители, заемащи научно-преподавателски и преподавателски длъжности.

(5) Във военните академии и висшите военни училища научните звания "асистент" и "научен сътрудник" се дават на военнослужещи с висше образование, не по-възрастни от 45 години, а на военнослужещи с научна степен – не по-възрастни от 47 години. Условията и редът за присвояване на научни звания и за заемане на научно-преподавателски и преподавателски длъжности на академичния състав на военните академии и на висшите военни училища се определят с правилника за прилагане на закона.

(6) Преподавателският състав в професионалните колежи са инструкторите.

(7) Военните академии и висшите военни училища могат да привличат чужди граждани на научно-преподавателски и преподавателски длъжности.

(8) Министърът на отбраната може да назначава за срок, не по-дълъг от една година, временно изпълняващи длъжностите началник и заместник-началници на военните академии и на висшите военни училища, които могат да не отговарят на изискванията по ал. 1-7.

**Чл. 104. (1)** Обучаващите се във Военната академия „Г. С. Раковски“ офицери за придобиване на образователно-квалификационна степен „магистър“ по специалности от професионално направление „Военно дело“ се наричат слушатели.

(2) Обучаващите се във висшите военни училища в редовна форма на обучение за нуждите на Министерството на отбраната се наричат курсанти.

(3) Обучаващите се военнослужещи в сержантските (старшинските) професионални колежи се наричат кадети.

(4) Курсантите и кадетите получават униформено облекло, отличителни знаци и стипендия в размер, при условия и по ред, определени от министъра на отбраната.

(5) По време на обучението курсантите и кадетите не могат да бъдат използвани за изпълнение на военна служба освен за целите на обучението.

(6) Слушателите, курсантите и кадетите не заплащат такси за обучение.

(7) Правата и задълженията на слушателите, курсантите и кадетите се определят с правилниците за устройството и дейността на висшите военни училища и на професионалните колежи.

**Чл. 105. (1)** Освобождаването на обучаващите се от военните академии, висшите военни училища и професионални колежи се извършва при условия и по ред, определени с правилниците за устройството и дейността им.

(2) Освободените по дисциплинарен ред от военните академии, висшите военни училища и професионалните колежи не могат да възстановяват права и да бъдат приемани повторно за обучение.

### **Специални служби**

**Чл. 106. (1)** Служба "Военна информация" и служба "Военна полиция" са специални служби в Министерството на отбраната и са юридически лица на бюджетна издръжка.

**(2)** Ръководителите на службите по ал. 1 се назначават по предложение на министъра на отбраната по ред, определен с този закон и с правилника за прилагането му.

**(3)** Министърът на отбраната утвърждава етични кодекси за поведение на държавните служители в специалните служби по ал. 1.

**(4)** Структурата, функциите, специфичните условия и редът за изпълнение на военната служба в службите по ал. 1 се определят с правилници, приети от Министерския съвет.

#### **Служба „Военна информация“**

**Чл. 107. (1)** Служба "Военна информация" добива, обработва, анализира, съхранява и предоставя информация в интерес на националната сигурност и отбраната на страната.

**(2)** Министърът на отбраната може да възлага допълнителни задачи на служба "Военна информация", свързани с националната сигурност и отбраната на страната.

**(3)** Военнослужещите от служба "Военна информация" при изпълнение на служебните си задължения могат за прикритие да заемат и длъжности в държавната администрация и в юридически лица при условия и по ред, определени от Министерския съвет.

#### **Служба „Военна полиция“**

**Чл. 108. (1)** Служба „Военна полиция“ е специална служба в Министерството на отбраната за:

1. опазване на реда в министерството и сигурността на личния състав самостоятелно и във взаимодействие с други органи по сигурността и опазването на обществения ред;

2. предотвратяване, разкриване и разследване на престъпления от общ характер, извършени от или в съучастие със служители на министерството и/или на територията на обекти и съоръжения на министерството;

3. охрана и/или контрол на охраната на мероприятия, обекти и лица от министерството, на транспортни средства, с които се превозват личен състав, имущество, пари, бойна техника, въоръжение, боеприпаси и други общоопасни средства, на складове с въоръжение, боеприпаси и общоопасни средства, както и на чуждестранни военни формирования и военнослужещи, делегации и инспекции, при условия и по ред, определени с наредба на министъра на отбраната;

4. участие при поддържането на реда във военните формирования, в операции и мисии извън територията на страната;

5. осъществяване самостоятелно и/или във взаимодействие с други органи на антитерористична дейност във въоръжените сили;

6. разследване на авиационни произшествия и инциденти с военни въздухоплавателни средства;

7. събиране, обработване, съхраняване, анализиране, ползване и предоставяне на информация, свързана с изпълнението на функциите на службата;

8. осъществяване на противопожарен контрол в обектите на министерството.

**(2)** Служба „Военна полиция“ осъществява дейността си самостоятелно и/или съвместно с други държавни органи, организации и граждани, които са длъжни да ѝ оказват съдействие и да ѝ предоставят необходимата информация, свързана с изпълнението на функциите по ал. 1.

**(3)** При упражняване на законоустановените им правомощия органите на служба „Военна полиция“ са независими от командирите и началниците в структурата на министерството. Редът за упражняване на правомощията от органите на служба „Военна полиция“ в структурите на служба „Военна информация“ се определя от министъра на отбраната.

**Чл. 109. (1)** Органи на служба „Военна полиция“ са лицата от личния ѝ състав, които имат законоустановени правомощия и чрез които службата осъществява функциите си, както и извънщатните служители.

**(2)** При изпълнение на функциите си органите на служба „Военна полиция“ имат следните правомощия:

1. да извършват оперативно-издирвателна дейност посредством специфични способности и средства, както и чрез използване на специални разузнавателни средства по ред, установен със закон, и чрез привлечени като доброволни сътрудници военнослужещи и граждани при условия и по ред, определени от министъра на отбраната;

2. да задържат до 24 часа и да извършват личен обиск на:

а) служителите на министерството, за които има данни, че са извършили престъпление;

б) лицата, за които има данни, че са извършили престъпление в съучастие със служители от министерството и/или на територията на обекти и съоръжения на министерството;

в) лица, които след надлежно предупреждение съзнателно пречат на военнопололицейски орган да изпълни служебните си задължения, нарушават обществения ред и не прекратяват своите действия след предупреждение;

г) лица, които се намират на територията на обекти и съоръжения на министерството и чиято самоличност не може да бъде установена;

д) в други случаи, определени със закон или с международен договор, по които Република България е страна;

3. да разкриват, разследват или участват в разследването на престъпления от общ характер по чл. 108, ал. 1, т. 2 при условията и по реда, предвидени в Наказателно-процесуалния кодекс;

4. да изискват, събират и предоставят информация, свързана с поддържането на реда и сигурността на Министерството на отбраната;

5. да събират и съхраняват информация за извършване на полицейска регистрация на лицата по чл. 108, ал. 1, т. 2, за които има данни, че са извършили престъпление от общ характер, по ред, определен от министъра на отбраната;

6. да извършват проверки за установяване на самоличността и действия по идентификация на лицата по чл. 108, ал. 1, т. 2, за които има данни, че са извършили престъпления или нарушения на реда в министерството;

7. да използват физическа сила и помощни средства, както и оръжие като крайна мярка при изпълнение на служебните си функции само ако те не могат да бъдат осъществени по друг начин, при условия и по ред, определен от министъра на отбраната;

8. да контролират спазването на правилата за движение по пътищата от водачите на военни превозни средства и от организирани групи военнослужещи.

**(3)** Органите на служба „Военна полиция“ могат да издават разпореждания до лицата от министерството. Разпорежданията се издават писмено или устно.

### **Агенции към министъра на отбраната**

**Чл. 110. (1)** Към министъра на отбраната се създават агенции, които са юридически лица – второстепенни разпоредители с бюджетни кредити към министъра на отбраната.

**(2)** Структурата и дейността на агенциите се определят с устройствен правилник, приет от Министерския съвет.

### **Национална гвардейска част**

**Чл. 111. (1)** Националната гвардейска част е представително военно формирование и е юридическо лице.

**(2)** Структурата, организацията и редът за използване на Националната гвардейска част се определят с правилник, приет от Министерския съвет.

### **Инспекторат**

**Чл. 112. (1)** Инспекторатът осигурява изпълнението на контролните функции на министъра на отбраната при провеждане на държавната политика в областта на отбраната.

**(2)** Инспекторатът се ръководи от главен инспектор на Министерството на отбраната.

**(3)** Инспекторатът осъществява контрол за спазването на нормативните актове и заповедите на министъра на отбраната и за законосъобразното провеждане на административните дейности в структурите на министерството.

**(4)** Инспекторатът извършва проверки на бойната подготовка, отбранително-мобилизационната подготовка, войсковия ред и дисциплината и на оперативните способности на формированията от Българската армия.

**(5)** Инспекторатът извършва проверки по предложенията, сигналите и жалбите на физически или юридически лица до министъра на отбраната и ги уведомява за взетите решения и за предприетите мерки.

**(6)** Инспекторатът осъществява съдействие и контрол по привеждането в изпълнение на препоръките и предложенията на омбудсмана на Република България.

**(7)** Организацията на дейността, видовете проверки, както и условията и редът за извършването им се определят от министъра на отбраната.

### **Военно-спортни формирования, центрове и школи**

**Чл. 113. (1)** Министърът на отбраната може да създава военно-спортни формирования, центрове и школи за високо спортно майсторство, в които може да се изпълнява военна служба.



(2) Структурата, организацията и численият състав на структурите по ал. 1 се определят с правилник, издаден от министъра на отбраната.

#### **Други структури**

**Чл. 114. (1)** Националният военноисторически музей е научен и културно-просветен институт, който осъществява дейности по издирване, изучаване, събиране, придобиване, съхраняване, документиране и популяризиране на паметници на културата, свързани с военната история на Република България, както и по проучване, регистриране, опазване и поддържане на военните паметници.

(2) Националният военноисторически музей е юридическо лице – второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към министъра на отбраната.

(3) Структурата и дейността на Националния военноисторически музей се определят с акт на министъра на отбраната съгласувано с министъра на културата.

**Чл. 115.** Министерският съвет може да създава и други структури към министъра на отбраната, извън посочените в тази глава.

### **Глава пета**

## **ПОЛОЖЕНИЕ НА ВОЙНА, ВОЕННО И ИЗВЪНРЕДНО ПОЛОЖЕНИЕ. МОБИЛИЗАЦИЯ**

### **Раздел I**

#### **Положение на война и военно положение**

**Чл. 116. (1)** Положение на война и военно положение се обявяват с решение на Народното събрание или указ на Президента на републиката по установения в Конституцията ред и се оповестяват по всички средства за масово осведомяване.

(2) В акта за обявяване на положение на война или военно положение се посочват нормативните актове, които ще се прилагат или се отменят.

**Чл. 117. (1)** Положение на война се обявява при въоръжено нападение срещу страната или при необходимост от неотложно изпълнение на международни задължения.

(2) За начало на положение на война се приема часът и денят на обявяването на войната или времето на фактическото започване на бойните действия.

(3) За край на положение на война се приема обявеният час и ден за прекратяване на военните действия, а в случай на

продължаването им след обявения час и ден – времето на тяхното фактическо прекратяване.

**(4)** След обявяване на положение на война се пристъпва към изпълнение на задачите съгласно стратегическите, оперативните и военновременните планове.

**Чл. 118.** В случай на внезапно въоръжено нападение на територията на страната въоръжените сили предприемат всички необходими мерки за отблъскване на нападението, без да се чака обявяване на положение на война.

**Чл. 119. (1)** Военно положение се обявява при заплаха от въоръжено нападение или от война на територията на цялата страна или на част от нея.

**(2)** За начало на военно положение се приема часът и денят на обявяването му, а за край – часът и денят за обявяване на режим положение на война или отменянето на режим на военно положение.

**Чл. 120.** След обявяване на военно положение се пристъпва към изпълнение на задачите съгласно стратегическите, оперативните и военновременните планове или на частта от тях, съответстваща на степента на заплахата.

**Чл. 121.** При обявяване на положение на война или на военно положение отбраната на страната и осигуряването на вътрешния ред преминават под ръководството на върховния главнокомандващ и създадените от него органи за ръководство на отбраната.

**Чл. 122. (1)** С въвеждането на военно положение, положение на война или с фактическото започване на военните действия Президентът на републиката формира Върховно главно командване.

**(2)** Върховното главно командване подпомага върховния главнокомандващ при ръководството на отбраната и въоръжените сили.

**(3)** Върховното главно командване включва министър-председателя, министъра на отбраната, министъра на вътрешните работи, министъра на външните работи, министъра на транспорта, министъра на икономиката и енергетиката, министъра на регионалното развитие и благоустройството, министъра на извънредните ситуации, министъра на финансите, началника на отбраната, председателя на Държавна агенция „Национална сигурност“, председателя на Държавната агенция за информационни технологии и съобщения и други лица, определени от върховния главнокомандващ.

**Чл. 123. (1)** При обявяване на военно положение и положение на война началникът на отбраната е главнокомандващ на въоръжените сили.

**(2)** В Щаба на Върховното главно командване се включват длъжностни лица от Щаба на отбраната и от други структури, определени от върховния главнокомандващ.

**Чл. 124. (1)** По време на положение на война и на военно положение българските граждани изпълняват конституционното си задължение за защитата на отечеството при условия и по ред, определени в актовете на върховния главнокомандващ.

**(2)** По време на военно положение или положение на война службата във въоръжените сили е военновременна служба.

**Чл. 125. (1)** От часа и деня на обявяване на военно положение или положение на война започва военновременната служба на:

1. военнослужещите и служителите от специализираните формирования от въоръжените сили по чл. 52, ал. 2;
2. резервистите по чл. 280, ал. 2;
3. обучаващите се във военните училища.

**(2)** За лицата, които не са положили военна клетва, военновременната служба започва след полагаането ѝ.

**(3)** Резервистите по ал. 1, т. 2 се считат на военновременна служба от момента на оповестяването им.

**Чл. 126.** Военновременната служба се организира и осъществява съобразно уставите на въоръжените сили и актовете на върховния главнокомандващ.

**Чл. 127.** Заплащането на възнагражденията и обезщетенията на служещите на военновременна служба се извършва при условия и по ред, определени със закон.

**Чл. 128.** Действието на договорите за обучение на обучаемите във висшите военни училища се спира за срока на военновременната им служба.

**Чл. 129.** Станалите негодни за военновременна служба се освобождават от служба във въоръжените сили.

**Чл. 130.** Военновременната служба във въоръжените сили се прекратява при условия и по ред, установени с акта на демобилизацията.

## **Раздел II**

### **Извънредно положение**

**Чл. 131. (1)** При възникване на опасност от въвличане на Република България във военнополитическа криза или във въоръжен конфликт извън случаите по чл. 117 и 119 на територията на страната или на част от нея може да се обяви извънредно положение.

**(2)** Извънредно положение се обявява с решение на Народното събрание или с указ на Президента на републиката по

установения в Конституцията ред и се оповестява по всички средства за масово осведомяване.

**(3)** За начало на извънредно положение се приема часът и денят на обявяването му, а за край – часът и денят на отменянето на положението.

**(4)** В решението или в указа по ал. 2 се определят задачите, числеността, срокът за използване и ръководство на съответните формирования от въоръжените сили.

### Раздел III

#### **Мерки и ограничения, които могат да се въведат при положение на война, военно или извънредно положение**

**Чл. 132.** При обявяване на положение на война, военно положение или извънредно положение компетентните органи и въоръжените сили извършват:

1. обща мобилизация, с изключение на случаите на въвеждане на извънредно положение;
2. действия и мерки за охрана на обекти, потенциално застрашени от терористични атаки;
3. ограничаване или въвеждане на пълна забрана на полети на граждански въздухоплавателни средства и особен режим на корабоплаване в териториалното море и вътрешните морски води на страната;
4. засилен контрол или забрана за преминаване през държавната граница на Република България;
5. ограничаване на движението по основни пътни артерии и на обществения транспорт;
6. ограничаване движението на влакове и въвеждане на пълен контрол върху пътниците и товарите;
7. ограничаване свободното придвижване и установяване на засилен контрол над гражданите и превозните средства;
8. осъществяване на засилен контрол върху обектите от критичната инфраструктура на страната;
9. ограничаване или забрана на достъпа до държавни учреждения;
10. други мерки – при необходимост от защита на националния интерес, живота и здравето на гражданите, които не противоречат на международните правни актове, гарантиращи защитата на човешките права в условията на война.

**Чл. 133.** При обявяване на положение на война или на военно положение Министерският съвет разрешава използването на държавните резерви и военновременните запаси.

**Чл. 134. (1)** При обявяване на извънредно положение ведомствата по ал. 1 предоставят на Министерството на

отбраната пълния обем информация, свързана с изпълнението на задачите по отбраната на страната.

**(2)** При обявяване на положение на война или военно положение Министерството на отбраната, Министерството на вътрешните работи, Министерството на външните работи, Националната разузнавателна служба и Държавна агенция „Национална сигурност“ предоставят на Върховното главно командване пълния обем информация, свързана с изпълнение на задачите по отбраната на страната.

**Чл. 135.** При обявяване на положение на война или военно положение Върховното главно командване възлага на юридическите лица и другите организации изпълнението на поръчки за доставки или услуги за нуждите на отбраната.

**Чл. 136.** Държавата и съставът на въоръжените сили не отговарят за вреди на трети лица, когато са причинени при осъществяване на бойни действия и при отбраната на страната в условията на положение на война, военно положение или извънредно положение.

#### **Раздел IV** **Мобилизация**

**Чл. 137. (1)** Мобилизацията е комплекс от мероприятия за преминаване на въоръжените сили и специализираните формирования по чл. 52, ал. 2 от мирновременна към военновременна организация и дейност.

**(2)** Условията и редът за провеждане на мобилизация се определят с наредба на Министерския съвет.

**Чл. 138. (1)** Мобилизацията може да бъде обща или частична.

**(2)** Обща мобилизация се извършва в случай на:

1. внезапно въоръжено нападение или нахлуване на чужди войски на територията на страната;
2. обявяване на положение на война;
3. заплаха от въоръжено нападение или война и обявяване на военно положение на територията на цялата страна.

**(3)** Частична мобилизация се извършва при обявяване на военно положение на част от територията на страната и при други случаи, изискващи провеждането на мобилизация.

**(4)** За срока на участие в мобилизационно мероприятие резервистите и техните семейства не могат да бъдат принудително изваждани от жилищата, в които живеят. Изпълнението на постановените срещу тях съдебни решения и заповеди за изваждане се спира до отслужване срока на службата.

## Глава шеста

### ОХРАНА И ОТБРАНА НА ТЕРИТОРИЯТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ И НА ОБЕКТИ ОТ КРИТИЧНАТА ИНФРАСТРУКТУРА

#### Охрана на държавната граница

**Чл. 139. (1)** Охраната на въздушното пространство на Република България се осъществява от Българската армия.

**(2)** Охраната на държавната граница на Република България се осъществява от Министерството на вътрешните работи.

#### Отбрана на територията на Република България

**Чл. 140. (1)** Отбраната на територията, териториалното море и въздушното пространство на страната се осъществява от въоръжените сили самостоятелно или съвместно с формирания от въоръжените сили на съюзни държави.

**(2)** При осъществяване на отбраната на страната режимът на плаване на корабите в териториалното море, вътрешните води, пристанищата и рейдовете се определя от министъра на отбраната съгласувано с министъра на транспорта и с министъра на вътрешните работи.

**(3)** При осъществяване на отбраната на страната режимът на въздухоплаване във въздушното пространство на Република България се определя от министъра на отбраната и министъра на транспорта.

#### Охрана и отбрана на обекти от критичната инфраструктура на Република България

**Чл. 141. (1)** Въоръжените сили изпълняват задачите по охрана и отбрана на обекти от критичната инфраструктура при условия и по ред, определени в утвърдените оперативни планове.

**(2)** Участието на военни формирания в предотвратяване на терористични актове с опасни за населението последици и в преодоляване на последиците от тях се извършва в съответствие с утвърдени планове за действие в тези условия.

**(3)** Военни формирания на въоръжените сили могат да вземат участие в отбраната на обекти от критичната инфраструктура на други държави и в преодоляването на последиците от терористични актове с опасни последици за

населението, настъпили на територията на съседни държави, при условия и по ред, установени с международен договор.

## **Глава седма** **ВОЕННА СЛУЖБА**

### **Раздел I**

#### **Общи положения**

**Чл. 142. (1)** Военната служба е държавна служба за подготовка и осъществяване на въоръжена защита на страната, изпълнявана в мирно и във военно време.

**(2)** Военната служба се изпълнява съгласно Конституцията, този закон, правилника за прилагането му и уставите на въоръжените сили.

**(3)** Уставите на въоръжените сили се утвърждават от министъра на отбраната и се обнародват в "Държавен вестник".

**Чл. 143. (1)** Военната служба се изпълнява като професия във военните формирования и другите структури на Министерството на отбраната на територията на страната и извън нея.

**(2)** Военна служба извън територията на Република България може да бъде изпълнявана:

1. в състава на български или многонационални формирования;

2. в задграничните представителства на Република България;

3. на национални или международни длъжности в щабове и/или органи на международни организации или на други международни инициативи.

**Чл. 144.** Военната служба се изпълнява по служебно правоотношение, което възниква, изменя се и се прекратява между военнослужещия и министъра на отбраната или упълномощено от него длъжностно лице, при условия и по ред, определени с този закон и с правилника за прилагането му.

**Чл. 145.** Военнослужещите са офицери, сержанти (старшини) и войници (матроси).

#### **Висш команден състав**

**Чл. 146. (1)** Офицерите, заемащи длъжности, изискващи висши офицерски звания, са висш команден състав.

**(2)** Длъжностите, изискващи висши офицерски звания, се утвърждават от Президента на републиката по предложение на Министерския съвет.

#### **Военни звания**

**Чл. 147.** На военнослужещите при приемането на военна служба се присвояват военни звания.



Чл. 148. Военните звания са:

**В Сухопътните сили и във  
Военновъздушните сили**

**1. Войнишки звания**

Редник

Ефрейтор

**2. Сержантски звания**

Младши сержант

Сержант

Старши сержант

Старшина

Офицерски кандидат

**3. Младши офицерски звания**

Лейтенант

Старши лейтенант

Капитан

**4. Старши офицерски звания**

Майор

Подполковник

Полковник

**5. Висши офицерски звания**

Бригаден генерал

Генерал-майор

Генерал-лейтенант

Генерал

**Във Военноморските сили**

Матрос

Старши матрос

**Старшински звания**

Старшина II степен

Старшина I степен

Главен старшина

Мичман

Офицерски кандидат

Лейтенант

Старши лейтенант

Капитан-лейтенант

Капитан III ранг

Капитан II ранг

Капитан I ранг

Комодор

Контраадмирал

Вицеадмирал

Адмирал

### **Принципи на приемане и изпълнение на военната служба**

**Чл. 149.** Приемането и изпълнението на военна служба от военнослужещите се основава на следните принципи:

1. централизирано планиране и управление на подбора и професионалното развитие на военнослужещите във въоръжените сили;

2. равни възможности, основани на предварително установени изисквания и критерии за заемане на длъжности във въоръжените сили;

3. прилагане на мотивационни механизми и прозрачни процедури за назначаване, професионално и кариерно развитие и за прекратяване на правоотношението за изпълнение на военна служба.

**Чл. 150. (1)** При изпълнение на военната служба се използва само български език.

**(2)** За изпълнението на конкретна задача на военнослужещите може да се възлага използването на друг език.

### **Изисквания за приемане на военна служба**

**Чл. 151. (1)** На военна служба се приемат български граждани, които отговарят на следните изисквания:

1. да имат висше образование по специалността, за която кандидатстват - за офицерите, и средно или по-високо образование - за сержантите (старшините) и войниците (матросите);

2. да не са по-възрастни от 40 години - за офицерите, 33 години - за сержантите (старшините), и 32 години - за войниците;

3. да са годни за военна служба;

4. да не са осъждани за умишлено престъпление от общ характер, независимо от реабилитацията, или да не са освободени от наказателна отговорност за извършено умишлено престъпление от общ характер;

5. срещу тях да няма образувано досъдебно или съдебно производство за умишлено престъпление от общ характер;

6. да нямат друго гражданство;

7. да не са освобождавани от военна служба поради наложено дисциплинарно наказание "уволнение";

8. да покриват нормативите за физическа годност, определени в акт на министъра на отбраната.

**(2)** На длъжности, за които се изисква разрешение за достъп до класифицирана информация, могат да се назначават само лица, получили съответното разрешение при условията и по реда на Закона за защита на класифицираната информация.

(3) Министърът на отбраната може да приема на военна служба и лица с особени заслуги към Република България в обществената и икономическата сфера, в областта на науката, технологията, културата или спорта, които не отговарят на изискванията на ал. 1, т. 1, 2 или 8.

(4) Министърът на отбраната може да определи длъжности за войници (матроси), които да се заемат от лица с основно образование, когато за заемане на длъжността не се изисква достъп до класифицирана информация.

(5) Министърът на отбраната може да определи длъжности за военнослужещи, които могат да се заемат от лица с двойно или с чуждо гражданство или без гражданство, при спазване изискванията на Закона за защита на класифицираната информация.

(6) Годността по ал. 1, т. 3 за военна служба се определя от военномедицински органи и психолози при условия и по ред, определени от министъра на отбраната.

#### **Обучение за приемане на военна служба**

**Чл. 152. (1)** Условието и редът за приемане във военните академии и във висшите военни училища се определят ежегодно с наредба на министъра на отбраната. Броят на приеманите и на обучаващите се във висшите военни училища се съобразява с потребностите на въоръжените сили за десетгодишни периоди.

(2) Приетите във висшите военни училища за нуждите на Министерството на отбраната сключват договори за обучение с началника на съответното училище.

(3) Правата и задълженията на обучаващите се по ал. 1 се определят с правилниците за устройството и дейността на военните академии и на висшите военни училища и в сключения договор за обучение.

(4) Завършилите редовна форма на обучение във висшите военни училища са длъжни да изпълняват военна служба за срок, не по-кратък от 10 години.

(5) Обучението във военните училища на лицата, ненавършили пълнолетие, се извършва след сключване на договор за обучение, който се подписва от тях със съгласието на техните родители или попечители.

(6) Заповедта за приемане на военна служба на завършилите висши военни училища се издава след завършване на обучението.

#### **Договори със студенти от висши училища**

**Чл. 153. (1)** За нуждите на Министерството на отбраната може да се сключи договор със студенти, обучаващи се във висши училища в страната и в чужбина, на които се предоставя стипендия и/или други социални придобивки. Договорът се сключва от министъра на отбраната или от упълномощено от него длъжностно лице и в него се определят правата и задълженията на страните.

(2) По реда на ал. 1 могат да се сключват и договори с ученици от средните училища и професионалните колежи, като за ненавършилите пълнолетие договорът се подписва от тях със съгласието на техните родители или попечители.

(3) Подборът на студентите и учениците по ал. 1 и 2 се извършва по ред, определен с правилника за прилагане на закона.

(4) Завършилите обучението са длъжни да работят в Министерството на отбраната за срок, не по-кратък от 10 години.

**Чл. 154. (1)** На военна служба се приемат и лица, завършили граждански средни или висши училища след провеждане на конкурс. Те преминават начална военна подготовка във висшите военни училища, в професионалните колежи или в учебните центрове.

(2) Условието и редът за провеждане на конкурсите, както и за придобиване и повишаване на военната квалификация на лицата по ал. 1 се уреждат с правилника за прилагане на закона.

(3) Лицата по ал. 1 са длъжни да изпълняват военна служба за срок, не по-кратък от 10 години за офицерите, 5 години за сержантите (старшините) и 3 години за войниците (матросите).

(4) Срокът по ал. 3 за офицерите и сержантите (старшините) при първоначално постъпване на военна служба включва една година изпитателен срок, считано от датата на встъпване в длъжност. В срока за изпитване министърът на отбраната или упълномощено от него длъжностно лице може да прекрати правоотношението за изпълнение на военна служба без предизвестие.

(5) Срокът за изпитване не тече през време на обучението и когато военнослужещият е в законоустановен отпуск.

**Чл. 155. (1)** След завършване на обучение за нуждите на Министерството на отбраната с цел повишаване на квалификацията или придобиване на нова квалификация от военнослужещите сроковете по чл. 152, ал. 4, чл. 153, ал. 4 и чл. 154, ал. 3 се удължават, както следва:

1. след завършване на военна академия – с 5 години;

2. след придобиване на образователна и научна степен „доктор“ – с 5 години;

3. след придобиване на образователно-квалификационна степен „магистър“ по гражданска специалност – с 4 години;

4. след придобиване на образователно-квалификационна степен „бакалавър“ по гражданска специалност – с 3 години;

5. след завършване на професионален колеж – с 5 години;

6. след завършване на курсове с продължителност повече от 6 месеца – с 2 години.

(2) Военнослужещият възстановява разходите за обучението, съответстващо на неизпълнението, при виновно неизпълнение на задължението му по ал. 1.

## Раздел II

### Приемане, преминаване и освобождаване от военна служба

#### Органи по назначаване, повишаване и освобождаване от военна служба

**Чл. 156.** Приемането на военна служба, назначаването и освобождаването от длъжност и от военна служба, както и повишаването и понижаването на военнослужещите във военно звание се извършва:

1. на офицерите от висшия команден състав – с указ на Президента на републиката по предложение на Министерския съвет; указът на президента се приподписва от министър-председателя; изпълнението на указа се възлага на министъра на отбраната;

2. на останалите офицери – със заповед на министъра на отбраната или на упълномощени от него длъжностни лица;

3. на сержантите (старшините) и на войниците (матросите) – със заповед на упълномощени от министъра на отбраната длъжностни лица.

**Писмено заявление за приемане на военна служба**

**Чл. 157. (1)** За приемане на военна служба в Министерството на отбраната кандидатът подава писмено заявление за назначаване.

**(2)** Към заявлението по ал. 1 се прилагат необходимите документи за заемането на съответната длъжност, определени от министъра на отбраната.

**(3)** При подаването на заявлението за приемане на военна служба кандидатът подписва декларация за наличие на обстоятелствата по чл. 151, ал. 1, т. 4 - 7 и за липсата на обстоятелствата по чл. 198.

**(4)** За приемане на военна служба завършилите висше военно училище подават декларациите по ал. 3.

**Заповед за приемане на военна служба**

**Чл. 158. (1)** Правоотношението по изпълнение на военната служба възниква въз основа на заповед за приемане на военна служба.

**(2)** Заповедта по ал. 1 се издава в писмена форма и съдържа:

1. правното основание за назначаване на длъжност;
2. имената и длъжността на лицето, което издава заповедта;
3. трите имена на назначаваното лице;
4. присвоеното военно звание;
5. наименованието на длъжността, на която се назначава;
6. размера на основното месечно възнаграждение и допълнителните възнаграждения;
7. датата на издаване;
8. подписа на лицето, издало заповедта.

**(3)** В заповедта могат да се определят мястото на службата, както и допълнителни условия, свързани със спецификата на длъжността.

**(4)** Заповедта се издава от министъра на отбраната или от упълномощено от него длъжностно лице.

**(5)** Заповедта се връчва на назначеното лице срещу подпис.

**Военна клетва**

**Чл. 159. (1)** След запознаването със заповедта за приемане на военна служба военнослужещият е длъжен да положи военна клетва, което се удостоверява с подписване на клетвен лист.

**(2)** Съдържанието на военната клетва е следното:

"Заклевам се в името на Република България да служа честно на народа си, да спазвам Конституцията, законите на страната и уставите на въоръжените сили, да изпълнявам безпрекословно заповедите на своите командири и началници, храбро да защитавам целостта и независимостта на моята Родина и ако се наложи, да дам живота си за нея, за воинската чест и за славата на бойното знаме. Заклех се!".

**(3)** Текстът на военната клетва на лицата с чуждо гражданство и без гражданство се определя от министъра на отбраната.

**Чл. 160. (1)** При приемане на служба военнослужещите подават декларация за имуществото и доходите си и декларация, че не членуват в политическа партия.

**(2)** Военнослужещите ежегодно до 31 март подават декларация за имуществото и доходите си.

**(3)** При промяна на обстоятелствата по ал. 1 и 2 военнослужещите подават декларация в едномесечен срок.

**Акт за встъпване в длъжност за военна служба**

**Чл. 161. (1)** Военнослужещият постъпва на служба по местоназначението си в 10-дневен срок от датата на издаването на заповедта за приемане на военна служба, което се удостоверява с акт за встъпване в длъжност.

**(2)** Правоотношението по изпълнение на военна служба възниква от датата на подписване на акта за встъпване в длъжност.

**(3)** Ако по уважителни причини военнослужещият не положи клетва или не встъпи в длъжност в срока по ал. 1, се определя нов срок за встъпване.

**Чл. 162.** Ако назначеният военнослужещ не се яви по местоназначението си в срока по чл. 161, ал. 1, не положи клетва или не подаде декларациите по чл. 160, издадената заповед за приемане на военна служба се отменя. В този случай правоотношението по изпълнение на военна служба се смята за невъзникнало.

**Професионално, кариерно и кадрово развитие на военнослужещите**

**Чл. 163.** Заемането на длъжности от военнослужещите, придобиването и повишаването на професионалната им квалификация, кариерното и кадровото развитие се осъществяват при зачитане на техните интереси и военната служба.

**Повишаване и понижаване във военно звание,  
преназначаване, атестиране и ротация**

**Чл. 164. (1)** Военнослужещите се повишават във военно звание последователно.

**(2)** За особени заслуги към отбраната на страната военнослужещите могат да се повишават във военно звание и извън случаите по ал. 1 по решение на министъра на отбраната.

**(3)** Военнослужещите могат да бъдат повишавани във военно звание посмъртно еднократно с една степен.

**(4)** Условието и редът за повишаване на военнослужещите във военно звание, минималният и максималният срок за престояване във военно звание и в длъжност се определят с правилника за прилагане на закона.

**Чл. 165. (1)** Военнослужещите се понижават във военно звание по реда на неговото присвояване при условия, определени с правилника за прилагане на закона.

**(2)** Лишаването от военно звание се извършва само по съдебен ред.

**(3)** Военните звания „редник“ и „матрос“ не могат да бъдат отнемани.

**Чл. 166. (1)** Условието и редът за преназначаване и за освобождаване от длъжност на военнослужещите и за ротацията на старшите офицери се определят с правилника за прилагане на закона.

**(2)** Ротацията е преминаване на старшите офицери през различни длъжности в едно или в различни управленски нива за придобиване на управленски опит.

**Чл. 167. (1)** Военнослужещите се атестират ежегодно с цел провеждане на ефективен подбор и осигуряване на кариерното им и кадрово развитие.

**(2)** Атестирането се извършва по система от критерии, чрез които се оценяват личностните характеристики, постигането на предварително съгласувани професионални цели, степента на изпълнение на задълженията и професионалните компетентности на военнослужещите.

**(3)** Условието и редът за провеждане на атестирането се определят с акт на Министерския съвет.

**Временно отстраняване на военнослужещ**



**Чл. 168. (1)** Военнослужещият може да бъде временно отстранен от длъжност от командира или началника при условията и по реда на Наказателно-процесуалния кодекс, като изпълнението на правоотношението му се спира.

**(2)** Когато спрямо военнослужещия наказателното производство бъде прекратено, приключи с оправдателна присъда или бъде осъден за престъпление от общ характер, което не е умишлено, правоотношението му се възобновява от датата на отстраняването и на военнослужещия се заплаща възнаграждението за периода на отстраняването.

**(3)** Военнослужещ, който е бил незаконно отстранен от работа, има право на обезщетение при условията и по реда на Закона за отговорността на държавата и общините за вреди.

**Чл. 169. (1)** Командирът или началникът може да отстрани временно от служба военнослужещ, който се яви в състояние, което не му позволява да изпълнява служебните задължения или след употреба на алкохол или злоупотреба с наркотични вещества.

**(2)** За времето на отстраняването изпълнението на правоотношението му се спира.

**(3)** Условията и редът за превенция, контрол и установяване на годността за военна служба при употреба на алкохол и злоупотреба и/или зависимост от наркотични вещества се определят с наредба на министъра на отбраната.

### **Пределна възраст за военна служба**

**Чл. 170. (1)** Пределната възраст за военна служба е:

1. за войниците (матросите) – 49 години;
2. за сержантите (старшините) и младшите офицери – 50 години;
3. за офицерите със звание "майор" ("капитан III ранг") – 51 години;
4. за офицерите със звание "подполковник" ("капитан II ранг") – 52 години;
5. за офицерите със звание "полковник" ("капитан I ранг") – 55 години;
6. за офицерите със звание "бригаден генерал" ("комодор") – 57 години;
7. за офицерите със звание "генерал-майор" ("контраадмирал") – 60 години;
8. за офицерите със звание "генерал-лейтенант" ("вицеадмирал") – 60 години;

9. за офицерите със звание "генерал" ("адмирал" ) - 60 години.

(2) Пределната възраст на офицерите с военно звание "полковник" и по-ниско, които са хабилитирани лица и заемат длъжност, изискваща хабилитация, или притежават научна степен "доктор на науките", е 57 години.

(3) По решение на министъра на отбраната лицата по ал. 2 могат да продължат да заемат длъжностите и след навършване на пределна възраст, но не повече от:

1. две години за лицата, притежавачи научна степен „доктор“ и "доктор на науките";

2. три години за лицата, притежавачи научно звание „доцент“/„старши научен сътрудник II степен“;

3. пет години за лицата, притежавачи научно звание „професор“/„старши научен сътрудник I степен“.

#### **Прекратяване на правоотношението за военна служба**

**Чл. 171.** Правоотношението за изпълнение на военна служба се прекратява:

1. на офицерите от висшия команден състав - с указ на Президента на републиката по предложение на Министерския съвет; указът на президента се приподписва от министър-председателя; изпълнението на указа се възлага на министъра на отбраната;

2. на останалите офицери - със заповед за освобождаване от военна служба на министъра на отбраната или на упълномощени от него длъжностни лица;

3. на сержантите (старшините) и на войниците (матросите) - със заповед за освобождаване от военна служба на упълномощени от министъра на отбраната длъжностни лица.

**Чл. 172.** Правоотношението за изпълнение на военна служба се прекратява, без която и да е от страните да дължи предизвестие:

1. по взаимно съгласие на страните, изразено писмено; страната, към която е отправено предложението, е длъжна да вземе отношение по него и да уведоми другата страна в 30-дневен срок; в случай че тя не направи това, се счита, че предложението не е прието;

2. при навършване на пределна възраст от военнослужещия;

3. при настъпила негодност за военна служба, установена от военномедицинските органи и психолози;

4. при преминаване на платена изборна длъжност с изключение на случаите по чл. 197, ал. 3;

5. със смъртта на военнослужещия;

6. при отказ да приеме предложената му длъжност по реда на чл. 216, ал. 3;

7. когато военнослужещият не се яви за заемане на длъжността в срока по чл. 182, ал. 2, освен когато този срок не бъде спазен по уважителни причини.

**Чл. 173. (1)** Правоотношението за изпълнение на военна служба може да се прекрати с писмено предизвестие от военнослужещия до министъра на отбраната, съответно до упълномощените от него длъжностни лица по чл. 171, т. 2 и 3.

**(2)** Срокът на предизвестие е 3 месеца и започва да тече от деня, следващ получаването на предизвестие. Предизвестие може да бъде оттеглено до изтичането му със съгласието на министъра на отбраната, съответно на упълномощените от него длъжностни лица по чл. 171, т. 2 и 3.

**Чл. 174.** Правоотношението за изпълнение на военна служба може да се прекрати, като министърът на отбраната, съответно упълномощените от него длъжностни лица по чл. 171, т. 2 и 3, отправят до военнослужещия 6-месечно предизвестие в следните случаи:

1. при организационно-щатни промени или при пълна или частична ликвидация въз основа на акт на Министерския съвет или при съкращаване числеността на въоръжените сили или на отделни техни формирования по решение на Народното събрание, освен ако в това решение е определен друг срок на предизвестие;

2. при промяна в изискванията за заемане на длъжността, ако военнослужещият не отговаря на тях;

3. изтичане на максималния срок за престояване във военно звание и невъзможност да му се предложи длъжност, съответстваща на образованието му и на професионалната му военна квалификация;

4. изтичане на максималния срок за престояване в длъжност и невъзможност да му се предложи длъжност, съответстваща на образованието му и на професионалната му военна квалификация;

5. при придобиване право на пенсия при условията на чл. 69 от Кодекса за социално осигуряване.

**Чл. 175.** Правоотношението за изпълнение на военна служба се прекратява без предизвестие:

1. при отпадане на основанието за приемане на военна служба по чл. 151, ал. 1, т. 7;

2. когато след приемането на военна служба лицето не завърши обучението за придобиване на военна квалификация;

3. при налагане на дисциплинарно наказание "уволнение";

4. от датата на регистриране на военнослужещия като кандидат за изборен орган от политическа партия или коалиция в избори за президент или вицепрезидент на Република България, за народни представители, членове на Европейския парламент от Република България, за общински съветници и кметове;

5. при установяване на несъвместимост по чл. 198; когато несъвместимостта е по чл. 198, ал. 2, т. 1, правоотношението се прекратява по преценка с един от двамата военнослужещи;

6. когато военнослужещият в продължение на повече от 3 месеца не покрие нормативите за физическа годност, определени в акт на министъра на отбраната;

7. при отнемане на разрешението за достъп до класифицирана информация, потвърдено от Държавната комисия по сигурността на информацията;

8. изтичане на максималния срок за престояване във военно звание и отказ на военнослужещия да заеме предложената му длъжност, съответстваща на образованието му и на професионалната му военна квалификация;

9. изтичане на максималния срок за престояване в длъжност и отказ на военнослужещия да заеме предложената му длъжност, съответстваща на образованието му и на професионалната му военна квалификация;

10. при несъответствие с изискванията за заеманата длъжност, установено по реда на правилника за прилагане на закона.

**Чл. 176. (1)** Ръководителите на специалните служби прекратяват правоотношението за изпълнение на военна служба без предизвестие в следните случаи:

1. неефективност при изпълнение на заеманата длъжност под или на прикритие – за служителите под или на прикритие;

2. при поведение, несъответстващо на нормите и изискванията на Етичния кодекс на служителите от съответната специална служба.

**(2)** Редът за прекратяване на правоотношението по ал. 1 се определя с правилниците по чл. 106, ал. 4.

**Чл. 177. (1)** В случаите по чл. 174, ал. 1, т. 1 министърът на отбраната обявява вакантните длъжности в реорганизираните или в други военни формирования, на които военнослужещите в срока на предизвестията могат да кандидатстват за заемане на нова длъжност за изпълнение на военна служба.

**(2)** Условието и редът за кандидатстване и за назначаване на длъжностите по ал. 1 се определят с правилника за прилагане на закона.

**Чл. 178.** Страната, която има право да прекрати правоотношението за изпълнение на военна служба с предизвестие, може да го прекрати и преди да изтече срокът на

предизвестие, като дължи на другата страна обезщетение в размер на brutното месечно възнаграждение за неспазения срок на предизвестие.

**Чл. 179.** Военнослужещите, придобили право на пенсия при условията на чл. 69 от Кодекса за социално осигуряване, могат да бъдат освободени по тяхна молба при съгласие на министъра на отбраната.

**Чл. 180. (1)** Заповедта за освобождаване от военна служба подлежи на незабавно изпълнение.

**(2)** Правоотношението се прекратява от датата на връчване на заповедта, освен в случаите по:

1. член 172, т. 2 - от датата на навършване на пределната възраст;
2. член 172, т. 3 - от датата на издаване на заповедта;
3. член 172, т. 5 - от датата на смъртта.

**(3)** Заповедта за освобождаване от военна служба се връчва на военнослужещия срещу подпис, като се отбелязва датата на връчване. В случай че военнослужещият откаже да удостовери с подпис получаването на заповедта, отказът се удостоверява с подписа на двама служители, а при неявяване заповедта се изпраща на постоянния му адрес с препоръчано писмо с обратна разписка.

**Чл. 181. (1)** Военнослужещите могат да обжалват заповедта за освобождаване от военна служба по административен ред пред министъра на отбраната по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

**(2)** Заповедта за освобождаване от военна служба може да се обжалва по съдебен ред чрез органа, който я е издал. Споровете са подсъдни на административните съдилища или на Върховния административен съд по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

**(3)** Обжалването на заповедта за освобождаване от военна служба не спира нейното изпълнение.

**(4)** По производството по ал. 2 не се събират държавни такси.

**Чл. 182. (1)** При отмяна на освобождаването от съда военнослужещият има право на обезщетение в размер на месечното му възнаграждение за времето, през което е останал без работа, но за не повече от 6 месеца. Когато през това време е работил на по-нископлатена работа, той има право да получи разликата във възнагражденията.

**(2)** Когато заповедта за освобождаване бъде отменена, военнослужещият се възстановява в двумесечен срок на предишната или на друга длъжност, която съответства на притежаваните от него военно звание и професионална квалификация, ако подаде писмена молба до министъра на

отбраната в 14-дневен срок от влизането в сила на съдебното решение.

**Чл. 183.** Военнослужещият може да предявява иски за обезщетения за имуществени и неимуществени вреди, които са му причинени при или по повод изпълнение на военната служба.

#### **Униформа и отличителни знаци**

**Чл. 184. (1)** Военнослужещите носят униформа и отличителни знаци, утвърдени от министъра на отбраната.

**(2)** Правилата за носене на униформа и отличителните знаци се определят с уставите на въоръжените сили.

#### **Служебно дело**

**Чл. 185. (1)** На всеки военнослужещ се съставя и води служебно дело.

**(2)** В служебното дело се отразяват факти и обстоятелства относно приемането и освобождаването от военна служба, кариерното и кадровото развитие, атестациите, поощренията и отличията, които е получил, наложените наказания, промените в квалификацията, както и други факти и обстоятелства, свързани с дейността му като военнослужещ.

**(3)** Служебните дела се съхраняват и ползват по ред, определен с правилника за прилагане на закона.

**(4)** Военнослужещият има право да се запознава със служебното си дело, както и да получава заверено копие от него при освобождаване от военна служба при спазване разпоредбите на Закона за защита на класифицираната информация.

**Чл. 186.** Неуредените в този раздел въпроси по организацията и редът за приемане, преминаване и освобождаване от военна служба се определят с правилника за прилагане на закона и с уставите на въоръжените сили.

### **Раздел III**

#### **Статут на военнослужещите**

##### **Обхват**

**Чл. 187. (1)** Статутът на военнослужещите включва правата, задълженията и ограниченията на правата, установени с този закон.

**(2)** Военнослужещите в българските въоръжени сили се ползват от защитата на държавата и нейните органи при изпълнение на служебните им задължения.

**(3)** Защитата на достойнството и честта на военнослужещия в българските въоръжени сили е задължение на

държавните органи и на длъжностните лица на територията на страната и извън нея.

**Чл. 188. (1)** Военнослужещите са длъжни да изпълняват разпоредбите на този закон, уставите, подзаконовите нормативни актове и административните актове на компетентните органи в Министерството на отбраната, както и заповедите на командирите или началниците.

**(2)** Заповедите не могат да противоречат на Конституцията, законите и на международните договори, по които Република България е страна, и на уставите на въоръжените сили.

**(3)** Заповедите трябва да са свързани само със службата и при необходимост да се придружават с указания за изпълнението им. Те не могат да накърняват личното достойнство на подчинените, както и да им налагат извършването на престъпление.

**Чл. 189. (1)** Командирите и началниците носят отговорност за живота и здравето на военнослужещите при изпълнение на задълженията им по военна служба.

**(2)** На военнослужещите по време на мирновременната военна служба се създават здравословни и безопасни условия за изпълнение на служебните им задължения.

**(3)** На военнослужещите могат да се възлагат задачи в условия на непосредствена опасност за здравето и живота им при условия и по ред, определени с уставите на въоръжените сили. В тези случаи се вземат мерки за ограничаване на опасните фактори.

**(4)** Командирите и началниците са длъжни да зачитат правата, да пазят честта и достойнството на подчинените си, да се грижат за тях и да изискват от тях добросъвестно, точно и в срок да изпълняват задълженията си.

**Чл. 190.** Статутът на военнослужещите, изпълняващи военна служба на територията на друга държава, се определя в съответствие с този закон, с приложимия международен договор и/или с Правилата за използване на сила по смисъла на този закон.

**Чл. 191.** Военнослужещите, които по време на военни действия са интернирани на територията на друга държава или са пленени, запазват статута на военнослужещи по този закон.

#### **Забрана за членуване в политически партии и движения**

**Чл. 192. (1)** Военнослужещите са длъжни да не членуват в политически партии, движения или коалиции с политически цели, както и да не предприемат действия по служба, с които да нарушават политическата си неутралност за целия период на службата.

(2) Военнослужещите не могат да извършват пропагандна и агитационна дейност в полза или във вреда на политически партии, движения или коалиции с политически цели, на синдикални организации и на кандидати за изборни органи.

(3) Военнослужещите не могат да участват в събрания, митинги и манифестации на политически партии, движения или коалиции с политически цели.

(4) Военнослужещите не могат да бъдат задължавани във връзка със заемането или изпълнението на службата да декларират своите политически, религиозни или идеологически убеждения.

**Чл. 193. (1)** Военнослужещите не могат да отказват изпълнението на служебните си задължения по религиозни мотиви или да извършват религиозна или атеистична пропаганда, когато изпълняват задължения по служба.

(2) Военнослужещите могат да изповядват религиозни убеждения и да извършват религиозни обреди извън военните формирания и обекти.

(3) Не се допуска създаването на религиозни общности във военните формирания и обекти.

### **Забрана за стачка**

**Чл. 194. (1)** Военнослужещите нямат право на стачка.

(2) Военнослужещите не могат да членуват в синдикални организации и нямат право на синдикални действия.

### **Съсловни организации. Сдружения на военнослужещи**

**Чл. 195.** Военнослужещите, упражняващи професия като лекари, лекари по дентална медицина, магистър-фармацевти, медицински сестри, акушерки и асоциирани медицински специалисти, членуват в съсловните организации на лекарите, лекарите по дентална медицина, магистър-фармацевтите, медицинските сестри, акушерките и асоциираните медицински специалисти.

**Чл. 196. (1)** В мирно време военнослужещите могат да се сдружават за осъществяване на дейности от взаимен интерес извън служебните си задължения. Тези дейности се извършват извън служебно време и не могат да накърняват бойната готовност, подготовката, дисциплината, моралния дух на личния състав и да нарушават установения ред и единоначалието в Министерството на отбраната.

(2) Въпросите, свързани с отбранителната политика на държавата, военното строителство, подготовката, бойната готовност и мобилизацията на въоръжените сили, тяхното комплектуване с личен състав, въоръжение, техника и други



имущества не могат да бъдат предмет на дейност на сдруженията по ал. 1.

(3) Сдруженията могат да членуват в сродни международни организации.

(4) Дейността на сдруженията в министерството се урежда със споразумение между сдружението и министъра на отбраната.

#### **Кандидатиране за изборни длъжности**

**Чл. 197. (1)** Военнослужещият може да се кандидатира и да бъде избран за президент и вицепрезидент на Република България, народен представител, член на Европейския парламент от Република България, общински съветник и кмет при условия, определени със закон.

(2) Военнослужещият, който е регистриран за кандидат за изборен орган от политически партии и коалиции, се освобождава от военна служба.

(3) Военнослужещите, избрани за народни представители и кметове от независими листи, се считат в неплатен отпуск за времето на мандата им и след прекратяване на пълномощията им се осигурява заемането на равностойна длъжност.

#### **Ограничения за заемане на друга държавна служба и други ограничения за военнослужещите**

**Чл. 198. (1)** Военнослужещите не могат да изпълняват друга държавна служба освен в случаите, определени с този или друг закон.

(2) Несъвместимост с военната служба в министерството, е налице, когато военнослужещите:

1. са в непосредствена йерархическа връзка на ръководство и контрол с друг военнослужещ, като съпрузи, роднини по права линия без ограничения, по сребрена линия до втора степен включително или по сватовство до втора степен включително;

2. са еднолични търговци, съдружници в търговско дружество, управители или членове на управителни органи на търговско дружество или кооперация, търговски пълномощници, прокуристи, търговски представители, ликвидатори или синдици, освен ако участието в управителните органи на дружествата не им е възложено служебно;

3. извършват търговска дейност;

4. работят по трудово правоотношение или по граждански договор, освен за извършване на преподавателска, медицинска, научноизследователска, спортносъстезателна или друга творческа дейност;

5. са избрани на изборни длъжности, за които са издигнати от политически партии или коалиции.

(3) Не се смята за търговска дейност по смисъла на ал. 2, т. 3 притежаването на акции, извършването на селскостопанска дейност и участието в кооперации със земеделски земи или гори и в жилищностроителни кооперации.

(4) Несъвместимост със службата не е налице при участие в юридически лица с нестопанска цел, определени за осъществяване за общественополезна дейност.

(5) В 7-дневен срок от възникване на обстоятелствата по ал. 1 и 2 военнослужещите са длъжни да подадат декларация.

### **Служебни карти**

**Чл. 199. (1)** На военнослужещите се издават служебни карти, които удостоверяват служебния им статут при изпълнение на служебните им задължения.

(2) Служебната карта по ал. 1 съдържа номер на картата, снимка, трите имена, мястото на раждане, единния граждански номер, военното звание, мястото на изпълнение на военната служба, кръвната група, срока на валидност и други данни.

(3) Наименованието на данните по ал. 2 се изписват на български и на английски език.

(4) Редът за издаване на служебната карта по ал. 1 се определя от министъра на отбраната.

### **Служебно оръжие и ред за използването му**

**Чл. 200.** Военнослужещите имат право да носят и да използват служебно оръжие по ред, определен с уставите на въоръжените сили.

**Чл. 201. (1)** В мирно време военнослужещите могат да използват служебното оръжие като крайна мярка при:

1. въоръжено нападение или реална заплаха с оръжие;
2. неизбежна отбрана.

(2) Редът за използване на служебното оръжие в случаите по ал. 1 се определя с уставите на въоръжените сили.

(3) Военнослужещите са длъжни по възможност да пазят живота на лицето, срещу което е насочено използването на служебно оръжие, и да не застрашават живота и здравето на други лица.

(4) След използване на служебното оръжие в случаите по ал. 1 военнослужещите са длъжни да доложат писмено на непосредствения си командир или началник.

(5) Използването на служебното оръжие от военнослужещите, участващи в международни операции и мисии

извън територията на страната, се урежда с Правилата за използване на сила по смисъла на този закон.

**Чл. 202. (1)** Военнослужещите жени се ползват от специалната закрила на жените по Кодекса на труда с изключение на правото на надомна работа и закрила при уволнение.

**(2)** Бременните военнослужещи – жени, и ползващите отпуск поради бременност и раждане се ползват и от специалната закрила по Кодекса на труда при уволнение.

## **Раздел IV**

### **Задължение за разположение и служебно време**

#### **Задължение за разположение на службата**

**Чл. 203. (1)** Военнослужещите са длъжни по всяко време на денонощието да бъдат на разположение за изпълнение на задълженията си, свързани с военната служба.

**(2)** Задължението на военнослужещите за разположение за изпълнение на службата при въвеждане на степените на бойна готовност на въоръжените сили по този закон се определя с уставите на въоръжените сили.

**(3)** Когато са в отпуск, военнослужещите са длъжни да посочват точно местопребиваването си и при повикване да се явяват за изпълнение на служебните си задължения в определения от командира или началника срок при условия и по ред, определени с правилника за прилагане на закона и с уставите.

#### **Служебно време**

**Чл. 204. (1)** Нормалната продължителност на служебното време на военнослужещите е 8 часа дневно и 40 часа седмично при 5-дневна работна седмица.

**(2)** Общата продължителност на служебното време на военнослужещия в денонощие не може да надвишава с повече от една втора нормалната дневна продължителност на служебното време.

**(3)** В случаите на превишаване продължителността на служебното време по ал. 2 на военнослужещия се заплаща допълнително възнаграждение по чл. 224, ал. 1, т. 3.

**(4)** За работа през дните на официалните празници за отработеното време на военнослужещия се заплаща допълнително възнаграждение в размер 100 на сто, изчислено върху основното му възнаграждение.

**(5)** Разпоредбите на ал. 1-4 не се прилагат при военни учения, мероприятия и мобилизация, планирани с продължителност, по-голяма от едно денонощие, както и при

обявяване на извънредно положение, военно положение или положение на война.

(6) Времето за почивка на военнослужещите не се включва в продължителността на служебното време.

(7) Редът за разпределяне на служебното време и за неговото отчитане извън нормалната продължителност се определя от министъра на отбраната.

### **Носене на дежурства**

**Чл. 205. (1)** Военнослужещите могат да бъдат назначавани за носене на дежурства при условия и по ред, определени с уставите на въоръжените сили и с други нормативни и административни актове, издадени от министъра на отбраната.

(2) Максималната продължителност на дежурството не може да превишава 24 часа, като сумарно часовете на дежурство в рамките на един месец не могат да надвишават 168 часа.

(3) Времето за дежурство е служебно време.

**Чл. 206.** В случаите, когато военнослужещият изпълнява дежурство по график, той получава допълнително възнаграждение по чл. 224, ал. 1, т. 1 за часовете над служебното време по чл. 204, ал. 2 или за почивни или празнични дни.

## **Раздел V**

### **Почивки и отпуски**

#### **Отпуски**

**Чл. 207. (1)** Военнослужещите имат право на:

1. платен годишен отпуск в размер 30 работни дни;
2. допълнителен платен годишен отпуск в размер един ден за всяка прослужена година, но не повече от 10 работни дни.

(2) Военнослужещите в определени области и дейности имат право на допълнителен платен годишен отпуск при условия и по ред, определени от министъра на отбраната. Този отпуск не се включва в размера на допълнителния отпуск по ал. 1.

(3) Военнослужещите имат право на допълнителен платен отпуск за кандидатстване и обучение във висши училища в размерите, определени в Кодекса на труда.

(4) Военнослужещите, освидетелствани като хронично болни, имат право на допълнителен платен отпуск до 5 дни годишно.

**Чл. 208.** Командирите и началниците са длъжни да осигуряват ползването на годишния отпуск в съответната календарна година. Отлагането на годишния отпуск се допуска при служебна необходимост със съгласието на военнослужещия, но за не повече от една година.

**Чл. 209.** Забранява се компенсиране на отпуските с парично обезщетение освен при освобождаване от военна служба.

**Чл. 210. (1)** Военнослужещите имат право на отпуск за временна неработоспособност в размер, определен или потвърден от военномедицинските експертни органи или от органите на експертизата на работоспособността.

**(2)** По време на отпуска по ал. 1 военнослужещите не могат да бъдат освобождавани от военна служба освен по взаимно съгласие на страните, при навършване на пределна възраст или при налагане на дисциплинарно наказание уволнение.

**Чл. 211.** Военнослужещите имат право на допълнителен платен отпуск 7 календарни дни при:

1. встъпване в граждански брак;
2. раждане на дете;
3. тежко заболяване или смърт на съпруга (съпруг), дете, родител или други роднини по права линия, брат, сестра и родител на другия съпруг;
4. когато семейството му е пострадало от бедствия, аварии или други извънредни обстоятелства;
5. преместване в друго населено място.

**Чл. 212. (1)** На военнослужещите задължително се осигурява отпуск в случаите, когато:

1. са призовани в съд или в други органи като страна, свидетел или вещо лице;
2. са кръводарители - за деня на прегледа и кръводаряването, както и два дни след него;
3. участват в заседания като общински съветници или като съдебни заседатели.

**(2)** Отпускът по ал. 1 не се включва в другите отпуски, определени с този закон.

**Чл. 213. (1)** Военнослужещите жени имат право на отпуск поради бременност, раждане и осиновяване, за отглеждане на дете, за кърмене на дете, за гледане на болно дете и на допълнителен отпуск за две и повече живи деца в размерите и при условията на Кодекса на труда.

**(2)** Военнослужещите мъже могат да ползват отпуск за отглеждане на дете в случаите по ал. 1 при смърт или тежко заболяване на съпругата.

**(3)** В случаите, когато военнослужещият - жена, не ползва разрешените отпуски за отглеждане на дете или прекъсне

неговото ползване, освен основното месечно възнаграждение получава и месечно парично обезщетение в размера, определен в Кодекса за социално осигуряване.

**Чл. 214.** За времето на ползване на платения си годишен отпуск военнослужещите получават брутното си месечно възнаграждение.

**Чл. 215. (1)** Военнослужещите имат право на неплатен отпуск до 30 работни дни в една година, който се разрешава от съответния командир или началник при важни лични или семейни нужди и ако интересите на службата позволяват това.

**(2)** Военнослужещите имат право и на неплатен отпуск до 6 месеца, който може да се ползва веднъж през целия срок на службата и се разрешава от министъра на отбраната, при условие че имат не по-малко от 10 години служба във въоръжените сили.

**(3)** През времето на неплатения отпуск военнослужещите запазват статута си, а времето на отпуската се зачита за трудов стаж.

**(4)** Неплатен отпуск може да се използва, след като вече е използван полагащият се платен отпуск.

### **Отпуск за работа в международни организации в областта на отбраната и сигурността**

**Чл. 216. (1)** Военнослужещите могат с разрешение на министъра на отбраната да кандидатстват за заемане на длъжности по срочен договор в международни правителствени организации в областта на отбраната и сигурността, в които Република България членува.

**(2)** За времето на изпълнение на договора по ал. 1 военнослужещите се освобождават от длъжност и се считат в неплатен отпуск.

**(3)** След изтичането на срока на договора по ал. 1 на военнослужещите се предлага длъжност, съответстваща на притежаваното военно звание и квалификация.

**(4)** Военнослужещите могат да кандидатстват повторно за заемане на длъжности по ал. 1, ако:

1. са изтекли не по-малко от 5 години от прекратяването на договора с международната правителствена организация;

2. през този период военнослужещите са заемали длъжности в Министерството на отбраната или длъжности в операции и мисии извън територията на страната.

**(5)** През времето на неплатения отпуск военнослужещите запазват статута си, като времето на отпуска не се зачита за трудов стаж от първа категория.

### **Разрешение за ползване на отпуските**

**Чл. 217. (1)** Отпуските се ползват след писмено разрешение от съответния командир или началник.

**(2)** Отпуските за временна неработоспособност и за бременност и раждане на дете се ползват след потвърждаване от военномедицинските експертни органи, по установения ред, след уведомяване на съответния командир или началник и отдаването им в заповед.

**(3)** Когато през време на ползването на платения годишен отпуск на военнослужещия бъде разрешен друг вид платен отпуск, ползването на платения годишен отпуск се прекъсва по негово искане и остатъкът се ползва допълнително.

**Чл. 218.** Редът за разрешаване и ползване на отпуск от военнослужещите, за неговото отлагане и прекъсване се определя с правилника за прилагане на закона.

### **Почивки през служебното време. Празнични дни**

**Чл. 219.** На военнослужещите в мирно време задължително в денонощието се осигурява почивка за хранене през служебното им време.

**Чл. 220.** Военнослужещите ползват два почивни дни в седмицата. Когато не могат да ползват тези дни по служебни причини, те получават компенсация във време, определено от съответния командир или началник.

**Чл. 221.** Министърът на отбраната може да обявява празнични дни за военнослужещите и цивилните служители в Министерството на отбраната и извън обявените в Кодекса на труда и други нормативни актове.

## **Раздел VI**

### **Възнаграждения, здравно и социално осигуряване на военнослужещите**

#### **Основно и допълнителни възнаграждения**

**Чл. 222. (1)** Военнослужещите получават основно месечно възнаграждение в съответствие с присвоеното им военно звание и степента в обхвата на военното звание.

**(2)** Размерите на основното месечно възнаграждение по ал. 1 се определят от Министерския съвет по предложение на министъра на отбраната.

**(3)** Базата за определяне размера на основното месечно възнаграждение за най-ниската длъжност се утвърждава ежегодно със закона за държавния бюджет на Република България, като месечното възнаграждение се увеличава с коефициент спрямо базата, както следва:

1. за офицери – не по-малко от 2,2;
2. за сержанти – не по-малко от 1,75;
3. за войници (матроси) – не по-малко от 1,6.

**Чл. 223. (1)** На военнослужещите се изплаща допълнително възнаграждение за продължителна служба върху основното месечно възнаграждение в размери, както следва:

1. две на сто – за първата прослужена година;
2. пет на сто – за две прослужени години;
3. десет на сто – за 3 и 4 прослужени години;
4. двадесет на сто – за 5 и 6 прослужени години;
5. двадесет и пет на сто – за 7 до 9 прослужени години;
6. тридесет на сто – за 10 и 11 прослужени години;
7. тридесет и пет на сто – за 12 до 14 прослужени години;
8. четиридесет на сто – след 15 прослужени години.



(2) При определяне размера на допълнителното възнаграждение за продължителна служба се взема предвид целият трудов стаж, приравнен към първа категория труд.

**Чл. 224. (1)** На военнослужещите се изплащат допълнителни възнаграждения и за:

1. специфични условия при изпълнение на военната служба;

2. рискове за живота и здравето, които независимо от предприетите мерки не могат да бъдат отстранени, ограничени или намалени;

3. изпълнение на възложени задължения извън установеното служебно време;

4. научна степен;

5. постигнати резултати в служебната дейност въз основа на атестация;

6. други случаи, установени в нормативен акт.

(2) Допълнителните възнаграждения по ал. 1, т. 1-3 се изплащат при условия, по ред и в размери, определени от министъра на отбраната.

(3) Допълнителното възнаграждение по ал. 1, т. 5 се изплаща на тримесечен период при наличието на финансови средства.

(4) Военнослужещите от Военномедицинската академия получават и възнаграждение за работа по клинични пътеки съгласно Националния рамков договор и/или за работа по договор с Националния осигурителен институт.

**Чл. 225. (1)** Военнослужещите имат право на допълнително възнаграждение за заместване на титуляр на длъжност, отсъстващ повече от 30 работни дни.

(2) Заместването по ал. 1 се извършва със заповед на командира или началника, имащ правомощие да назначава на длъжността на отсъстващия.

(3) За времето на заместването военнослужещият продължава да изпълнява задълженията на основната си длъжност.

(4) Срокът на заместването не може да бъде по-дълъг от една година.

(5) Размерът на допълнителното възнаграждение по ал. 1 е 25 на сто от основното месечно възнаграждение на замествания.

(6) Възнаграждението по ал. 1 не се изплаща на военнослужещите, които по длъжност са заместници на отсъстващия титуляр или заместват подчинените им служители.

**Чл. 226. (1)** Военнослужещите имат право на допълнително възнаграждение при временно изпълнение на задълженията на вакантна длъжност в размер 25 на сто от основното възнаграждение за вакантната длъжност.

(2) Назначаването се извършва от командира или началника, имащ правомощия да назначава на вакантната длъжност.

(3) Срокът по ал. 1 не може да бъде по-дълъг от една година.

**Чл. 227.** Военнослужещият не получава основно месечно възнаграждение и допълнителни възнаграждения за времето, през което се намира в отклонение от военна служба, правоотношението по изпълнение на военна служба е спряно и/или е отстранен от длъжност по предвидения в този закон ред.

**Чл. 228.** Брутното месечно възнаграждение на военнослужещите се състои от основно месечно възнаграждение и допълнителни възнаграждения.

### **Командировъчни пари**

**Чл. 229.** При командироване военнослужещите получават освен брутното си възнаграждение пътни, дневни и квартирни пари при условия и по ред, определени от Министерския съвет.

### **Задължително здравно осигуряване и медицинска помощ**

**Чл. 230.** Задължителното здравно осигуряване на военнослужещите е за сметка на държавния бюджет.

**Чл. 231.** Медицинската помощ, военномедицинската експертиза и профилактиката на военнослужещите, която се извършва от Военномедицинската академия, е за сметка на бюджета на Министерството на отбраната в частта му за Военномедицинската академия.

### **Задължително социално осигуряване**

**Чл. 232.** Задължителното социално осигуряване на военнослужещите се осъществява при условията и по реда на Кодекса за социално осигуряване, като средствата са за сметка на държавния бюджет.

**Чл. 233.** Трудът на военнослужещите при пенсиониране се зачита за първа категория.

### **Застраховане**

**Чл. 234. (1)** Военнослужещите задължително се застраховат срещу смърт, временна неработоспособност или трайно загубена или намалена работоспособност вследствие на злополука, настъпила при или по повод изпълнение на служебните им задължения, за сметка на държавния бюджет.

(2) Министърът на отбраната съгласувано с министъра на финансите определя категориите военнослужещи, които задължително се застраховат и за гражданска отговорност за сметка на държавния бюджет.

(3) Задължителното застраховане не е пречка за сключване на други застрахователни договори от заинтересуваните.

## Раздел VII

### Материално осигуряване на военнослужещите

**Чл. 235. (1)** На военнослужещите се изплащат пари за униформено облекло.

(2) На военнослужещите се осигурява храна. При обективна невъзможност за осигуряване на храна в натура на военнослужещите се изплаща левовата ѝ равностойност.

(3) Доволствията по ал. 1 и 2 не се облагат с данъци и се осигуряват в размери, при условия и по ред, определени от министъра на отбраната.

**Чл. 236. (1)** На военнослужещите се осигуряват:

1. топла храна и ободряващи напитки при носене на нощно дежурство, занятия, учения, тренировки и лагери и безплатна храна при извършване на дейности със специфичен характер;

2. лични предпазни средства, специално и работно облекло;

3. друго вещеве имущество и снаряжение.

(2) Доволствията по ал. 1 не се облагат с данъци и се осигуряват във вид, по норми и при условия, определени от министъра на отбраната.

**Чл. 237.** Пътуването на военнослужещите и техните семейства при отиване и връщане от платен годишен отпуск на територията на страната веднъж в годината е за сметка на Министерството на отбраната. Условията, редът за изплащането на сумите и конкретният им размер се определят от министъра на отбраната.

## Раздел VIII

### Обезщетения на военнослужещите

**Чл. 238. (1)** При освобождаване от военна служба военнослужещите получават еднократно парично обезщетение в размер на толкова брутни месечни възнаграждения, колкото прослужени години имат, но не повече от 20.

**(2)** При последващо освобождаване от военна служба от размера на дължимото обезщетение се приспадат толкова брутни месечни възнаграждения, колкото са получени по ал. 1.

**(3)** Когато военнослужещият е прослужил 10 и повече години и е освободен като негоден за военна служба по повод заболяване или увреждане, получено при или по повод изпълнение на военната служба, размерът на еднократното парично обезщетение по ал. 1 не може да бъде по-малък от 15 брутни месечни възнаграждения.

**(4)** В случаите по ал. 3, когато прослуженото време е по-малко от 10 години, военнослужещият получава еднократно парично обезщетение в размер 10 брутни месечни възнаграждения.

**(5)** При освобождаване от военна служба след прослужени 10 и повече години военнослужещите имат право на еднократно парично доволствие при условията и по реда на чл. 235.

**(6)** Алинеи 1 и 5 не се прилагат при дисциплинарно уволнение, както и спрямо военнослужещи, осъдени за умишлено престъпление от общ характер.

**(7)** При смърт на военнослужещ обезщетенията по ал. 1-6 се изплащат общо на наследниците му.

**(8)** Обезщетенията по ал. 1-8 не се облагат с данъци.

**Чл. 239. (1)** За определяне размера на еднократното парично обезщетение при освобождаване от военна служба се вземат предвид прослужените години без приравнения трудов стаж.

**(2)** При освобождаване от военна служба поради пенсиониране на военнослужещите, прослужили последните 13 години и 4 месеца като военнослужещи, размерът на обезщетението се определя от сбора на:

1. прослужените години на военна служба;
2. годините на приравнения трудов стаж към първа категория труд.

**Чл. 240. (1)** При преместване в друго населено място на военнослужещия и на всеки член от семейството му се изплаща еднократно обезщетение при условия и по ред, определени от министъра на отбраната.

**(2)** Транспортните разходи за преместването са за сметка на Министерството на отбраната.

**Чл. 241. (1)** На съпругите (съпрузите) на военнослужещите, които са ги последвали при преместването им в друго населено място и поради това са прекратили трудовите или служебните си правоотношения, се изплаща обезщетение в размер на минималната работна заплата, установена за страната.

**(2)** Обезщетението по ал. 1 се изплаща от съответното териториално поделение на Националния осигурителен институт за

периода, през който лицата са останали без работа, но за не повече от 12 месеца, ако са се регистрирали в съответното териториално поделение на Агенцията по заетостта в едномесечен срок от преместването.

**(3)** Срокът за получаване на обезщетенията по ал. 2 може да се удължи при условия и по ред, определени от Министерския съвет.

**(4)** Времето, през което се получава обезщетението по ал. 1, се зачита за трудов стаж.

**Чл. 242. (1)** На безработните съпруги (съпрузи) на военнослужещите, участващи в международни операции и мисии, се изплаща обезщетение в размер на минималната работна заплата, установена за страната за периода на операцията или мисията.

**(2)** Обезщетението по ал. 1 се изплаща от съответното териториално поделение на Националния осигурителен институт при условия и по ред, определени от Министерския съвет.

**(3)** Децата до 27-годишна възраст на военнослужещите, участващи в международни операции и мисии, които учат в основни и средни училища, в редовна форма на обучение във висшите училища в страната и в чужбина, имат право на стипендия за периода на операцията или мисията. Размерът на стипендията се определя от министъра на отбраната, а необходимите средства се предвиждат по бюджета на операцията или мисията и се изплащат от Министерството на отбраната.

**Чл. 243.** При съкращения на числеността на въоръжените сили по решение на Народното събрание обезщетенията, които се изплащат на военнослужещите, се определят в акта за съкращение независимо от дължимите по този закон.

**Чл. 244. (1)** На военнослужещите се изплаща еднократно парично обезщетение в размер 10 брутни месечни възнаграждения при тежка телесна повреда и 6 брутни месечни възнаграждения при средна телесна повреда, причинени при или по повод изпълнение на военната служба.

**(2)** На съпругата (съпруга), децата и родителите на военнослужещ, загинал при или по повод изпълнение на служебните задължения, се изплаща еднократно парично обезщетение в размер 12 брутни месечни възнаграждения на всеки правоимащ. Получаването на обезщетението не се смята за приемане на наследство.

**(3)** Обезщетенията по ал. 1 и 2 не се облагат с данъци.

**(4)** Обезщетение по ал. 1 и 2 не се изплаща, ако телесната повреда или смъртта са настъпили по време на отпуск, при самоволно отклонение от военна служба или при умишлено причиняване на увреждането или смъртта.

**(5)** Обезщетенията по ал. 1 и 2 се намаляват с размера на получената сума по сключения договор за застраховане на военнослужещия.

(6) Правоимащите могат да търсят обезщетение и по общия исков ред. Министерството на отбраната дължи разликата между присъдената сума и полученото общо като обезщетение от министерството и от застрахователя.

(7) Отговорността на Министерството на отбраната се намалява, ако пострадалият е допринесъл за увреждането, като е допуснал груба небрежност.

(8) Министерството на отбраната, изплатило обезщетението, предявява иск срещу лицето, което виновно е причинило увреждането или смъртта.

**Чл. 245.** Обезщетенията на военнослужещите по този закон се изплащат на базата на брутно месечно възнаграждение, определено към датата на освобождаването от военна служба, увреждането или смъртта на военнослужещ, което включва:

1. основното месечно възнаграждение;
2. допълнителни месечни възнаграждения за прослужено време, за специфични условия при изпълнение на военната служба и за научна степен.

**Чл. 246. (1)** Военнослужещите получават полагащите им се възнаграждения и обезщетения при условия и по ред, определени от министъра на отбраната.

(2) Обезщетенията по този раздел се изплащат в срок, не по-дълъг от 45 дни от деня, в който възниква основанието за изплащането им.

**Чл. 247.** Военнослужещите не са длъжни да връщат сумите, които са получили добросъвестно. Виновните длъжностни лица, които са наредили или допуснали неоснователно изплащане на суми, носят имуществена отговорност.

**Чл. 248. (1)** Без съгласието на военнослужещите не могат да се правят удръжки от възнагражденията им освен за:

1. получени аванси;
2. надвзети суми вследствие на технически грешки;
3. данъци, които по специални закони могат да се удържат от трудовото възнаграждение;
4. запори, наложени по съдебен ред;
5. удръжки при привличане към имуществена отговорност.

(2) Общият размер на месечните удръжки по ал. 1 не може да надвишава размера, установен от Гражданския процесуален кодекс.

## Раздел IX

### Обучение и квалификация

**Чл. 249. (1)** Военнослужещите могат да кандидатстват и да се обучават във военните и гражданските висши училища и в

докторантура у нас и в чужбина при условия и по ред, определени с правилника за прилагане на закона.

**(2)** Войниците (матросите) и сержантите (старшините) могат да кандидатстват за обучение във военните и гражданските висши училища по ал. 1 и в професионални колежи след прослужване на 3 години военна служба при условия и по ред, определени с правилника за прилагане на закона.

**Чл. 250. (1)** В учебните центрове се провежда начална и специална военна подготовка на войниците (матросите) и на резервисти.

**(2)** Войниците (матросите) и резервистите не заплащат такса за обучение в центрoвете.

## **Раздел X**

### **Награди и отличия на военнослужещите**

**Чл. 251.** Военнослужещите могат да бъдат награждавани с военни отличия и други награди при условия и по ред, определени с правилника за прилагане на закона.

**Чл. 252. (1)** За високи постижения в службата и за заслуги към отбраната военнослужещите могат да бъдат награждавани от министъра на отбраната или от упълномощено от него длъжностно лице с отличия и предметни награди при условия и по ред, определени от министъра на отбраната.

**(2)** За особени заслуги към отбраната военнослужещите могат да бъдат награждавани от министъра на отбраната с поименно лично оръжие, което не се облага с данък и се регистрира по установения ред.

**(3)** За съществен принос и заслуги към отбраната на страната български и чуждестранни граждани могат да бъдат награждавани от министъра на отбраната с отличия и предметни награди.

## **Раздел XI**

### **Дисциплинарна отговорност на военнослужещите**

**Чл. 253.** Виновното неизпълнение на служебните задължения от военнослужещите е нарушение на военната дисциплина.

**Чл. 254.** Видовете нарушения на военната дисциплина са:

1. неизпълнение на задължение по военната служба;
2. нарушаване на правилата за подчиненост;
3. нарушаване на правилата за военната вежливост и отдаването на чест;
4. злоупотреба със служебното положение;

5. увреждане на имущество - държавна собственост, разпиляване на материали, суровини, енергия и други средства;
6. превишаване на предоставената дисциплинарна власт;
7. нарушаване на правилата за защита на класифицирана информация;
8. самоволно отклонение от военна служба;
9. всяко друго неизпълнение на разпоредби на този закон, на издадените въз основа на него подзаконови нормативни актове, на нормативни и административни актове на министъра на отбраната, както и на заповедите на командирите или началниците.

**Чл. 255. (1)** Нарушителят на военната дисциплина се наказва с предвидените в този закон дисциплинарни наказания независимо от имуществената, административнонаказателната или наказателната отговорност, ако такава отговорност се предвижда.

**(2)** За едно и също нарушение на военната дисциплина може да се наложи само едно дисциплинарно наказание.

**Чл. 256.** За нарушения на военната дисциплина се налагат следните дисциплинарни наказания:

1. забележка;
2. мъмрене;
3. строго мъмрене;
4. предупреждение за понижаване на военното звание с една степен за срок от 6 месеца до една година;
5. понижаване на военното звание с една степен за срок от 6 месеца до една година;
6. предупреждение за уволнение;
7. уволнение.

**Чл. 257. (1)** Дисциплинарното наказание "уволнение" се налага задължително в следните случаи:

1. осъждане за умишлено престъпление от общ характер или лишаване от право да заема държавна длъжност, лишаване от право да упражнява професията или дейността;
2. нарушаване забраната на чл. 192 и 194;
3. неподаване на декларацията по чл. 198, ал. 5;
4. нарушаване на правилата за защита на класифицираната информация, довело до нерегламентиран достъп;
5. неявяване на работа без уважителни причини в два последователни работни дни;
6. злоупотреба със служебното положение;
7. увреждане на имущество - държавна собственост, разпиляване на материали, суровини, енергия и други средства, когато са причинени значителни вреди на държавата;



8. когато военнослужещият се яви повторно в състояние, което не му позволява да изпълнява служебните си задължения, причинено от употреба на алкохол или от злоупотреба с наркотични вещества;

9. когато по вина на военнослужещия настъпи смърт или средна, или тежка телесна повреда на негов подчинен военнослужещ.

**(2)** Дисциплинарно наказание "уволнение" може да се наложи и при други тежки нарушения на военната дисциплина.

**(3)** В случаите на временно отстраняване от длъжност по реда на Наказателно-процесуалния кодекс за извършени умишлени престъпления от общ характер по дела, приключили с влязла в сила осъдителна присъда, дисциплинарното наказание уволнение се налага от датата на отстраняването.

**Чл. 258. (1)** Дисциплинарните нарушения се установяват от преките командири или началници на извършителите.

**(2)** Когато на военнослужещия се налага дисциплинарно наказание "уволнение", съответният командир или началник назначава извършването на служебна проверка, която да събере необходимите факти и доказателства за извършеното нарушение, да изслуша нарушителя или да приеме писмените му обяснения. Материалите от служебната проверка се изпращат на наказващия орган.

**(3)** Извършването на служебна проверка по ал. 2 не е задължително, ако нарушението е установено с финансова ревизия, с вътрешноведомствена проверка или с влязла в сила осъдителна присъда.

**(4)** Командирът или началникът е длъжен преди налагане на дисциплинарното наказание да изслуша военнослужещия или да приеме писмените му обяснения, освен когато по независещи от военнослужещия причини той не може да бъде изслушан или да даде писмени обяснения.

**Чл. 259.** При определяне на дисциплинарното наказание се вземат предвид тежестта на нарушението, обстоятелствата, при които е извършено, както и поведението на военнослужещия до извършване на нарушението.

**Чл. 260.** Дисциплинарните наказания на военнослужещите се налагат от длъжностните лица, определени с правилника за прилагане на закона.

**Чл. 261. (1)** Дисциплинарните наказания "забележка" и "мъмрене" се налагат в срок до 10 денонощия от установяване на нарушението, но не по-късно от 6 месеца от извършването му.

**(2)** Другите дисциплинарни наказания се налагат не по-късно от два месеца от установяване на нарушението, но не по-късно от една година от извършването му.

**(3)** Дисциплинарното нарушение се счита за установено от момента на узнаването му от дисциплинарнонаказващия орган.

**(4)** Сроковете по ал. 1 и 2 спират да текат, докато военнослужещият е в законоустановен отпуск, по отношение на него е взета мярка за неотклонение задържане под стража или домашен арест или е отстранен от длъжност, както и до приключването на образувано производство за осъществяване на наказателна или административнонаказателна отговорност.

**Чл. 262. (1)** Заповедта за дисциплинарно наказание се връчва на военнослужещия срещу подпис, като се отбелязва датата на връчване. При невъзможност заповедта да бъде връчена лично на военнослужещия наказващият орган я изпраща на постоянния му адрес с препоръчано писмо с обратна разписка.

**(2)** Заповедта за налагане на дисциплинарното наказание подлежи на изпълнение от деня на връчването ѝ на военнослужещия или от деня на нейното получаване, когато е изпратена с препоръчано писмо с обратна разписка.

**Чл. 263.** Заповедта за налагане на дисциплинарно наказание може да се обжалва по реда на Административнопроцесуалния кодекс. Обжалването не спира изпълнението.

**Чл. 264.** Редът за провеждане на дисциплинарното производство, за налагане, изпълнение и предсрочно заличаване на дисциплинарните наказания се определя с правилника за прилагане на закона.

## Раздел XII

### Имуществена отговорност на военнослужещите

**Чл. 265. (1)** Военнослужещите отговарят имуществено за вредите, които са причинили на държавата по непредпазливост при или по повод изпълнение на служебните си задължения.

**(2)** За вреда, причинена умишлено или в резултат на престъпление или причинена не при или по повод изпълнение на служебните задължения, отговорността се определя в съответствие с гражданските закони.

**(3)** Имуществената отговорност на военнослужещите се прилага независимо от дисциплинарната, административнонаказателната и наказателната отговорност за същото деяние.

**(4)** Военнослужещият не отговаря имуществено за вредата, която е възникнала в резултат на военна или друга, свързана с изпълнението на служебните задължения, рискова дейност.

**(5)** За изплатеното обезщетение за вреди, причинени на граждани от незаконни актове, действия или бездействия на военнослужещи, Министерството на отбраната има право на иск срещу виновно причинилите вредите военнослужещи при условията на ал. 1 или 2.

**Чл. 266. (1)** Военнослужещият отговаря за претърпяната вреда, но не и за пропуснатата полза.

**(2)** Размерът на вредата се определя към деня на настъпването ѝ, а ако това не може да се установи – към деня на откриването ѝ.

**Чл. 267. (1)** За вреди, причинени по непредпазливост при или по повод изпълнение на служебните задължения, военнослужещият отговаря в размер на вредата, но не повече от 3 брутни месечни възнаграждения, изчислени към размера на възнаграждението, получено към датата на установяване на вредата.

**(2)** Имуществената отговорност по ал. 1 не може да се търси, когато от деня на причиняване на вредата са изтекли повече от 3 години.

**Чл. 268. (1)** Военнослужещ, на когото е възложено като служебно задължение да събира, съхранява, разходва или отчита парични или материални ценности, отговаря:

1. в размер на вредата, но не повече от трикратния размер на брутното месечно възнаграждение;

2. за липса – в пълен размер заедно със законната лихва от деня на причиняването на щетата, а ако това не може да се установи – от деня на откриване на липсата.

**(2)** Лицата, които са получили нещо без основание от причинителя на вредата или са се възползвали от увреждането по ал. 1, т. 1, дължат солидарно с причинителя на вредата връщане на полученото до размера на обогатяването. Лицата дължат връщане и на полученото по дарение от причинителя на вредата, когато дарението е със средства, извлечени от причинената вреда.

**(3)** Исковете по ал. 1, т. 2 се погасяват с изтичане на 10-годишна давност от деня на причиняването на вредата.

**Чл. 269.** Когато вредата е причинена от няколко лица, те отговарят:

1. в случаите на ограничена имуществена отговорност – съобразно участието на всеки от тях в причиняването на вредата, а когато то не може да бъде установено – пропорционално на брутното месечно възнаграждение; сборът на дължимите от тях обезщетения не може да надвишава размера на вредата;

2. в случаите на пълна имуществена отговорност – солидарно.

**Чл. 270. (1)** В случаите на ограничена имуществена отговорност командирът или началникът определя със заповед основанието и размера на отговорността на военнослужещия. Когато вредата е причинена от командир или началник, заповедта се издава от съответния висшестоящ командир или началник.

**(2)** Заповедта се издава в едномесечен срок от откриването на вредата, но не по-късно от 3 години от причиняването ѝ, а когато вредата е причинена при изпълнение на ръководни функции или при извършване на отчетническа дейност – в тримесечен срок от откриването ѝ, но не по-късно от пет години от нейното причиняване. Тези срокове не текат, ако е образувано производство за осъществяване на пълна имуществена отговорност, докато производството е висящо.

**(3)** Ако военнослужещият в едномесечен срок от връчването на заповедта писмено оспори основанието или размера на отговорността, срещу него може да се предяви иск пред съда.

**(4)** Дължимата сума се удържа от възнаграждението на военнослужещия и/или от полагащите му се обезщетения при освобождаване от военна служба в размер, определен по реда на Гражданския процесуален кодекс.

**(5)** Ограничената имуществена отговорност може да бъде осъществена и от компетентните органи по Закона за държавната финансова инспекция, ако вредата е установена по реда на същия закон.

**Чл. 271. (1)** Пълната имуществена отговорност се осъществява по съдебен ред, като лицето може да внесе доброволно сумата преди съдебното производство.

**(2)** Исковете за пълна имуществена отговорност по ал. 1 се погасяват с 10-годишен давностен срок, който започва да тече от деня на причиняването на вредата. В тези случаи давността се прекъсва и с акт, съставен от контролен орган, от деня на връчването му на военнослужещия.

**Чл. 272. (1)** Военнослужещите, които са освободени от военна служба на основание чл. 173, 175 и 176 преди изтичането на първоначалния срок на военната служба по чл. 152, ал. 4, чл. 153, ал. 4 и чл. 154, ал. 3 и на удължения срок по чл. 155, ал. 1, дължат обезщетение, като възстановяват разходите за издръжка, обучение, квалификация и/или преквалификация пропорционално на срока на неизпълнението.

**(2)** Курсантите, отстранени от обучение по ред, определен с правилниците на висшите военни училища, напуснали по собствено желание по време на обучението, както и завършилите висшето военно училище, на които заповедите за приемане на военна служба са отменени по реда на чл. 162, възстановяват разходите за издръжка и обучение за периода, в който са били обучавани.

**(3)** Сумата по ал. 1 се удържа изцяло от обезщетението и другите вземания, които задълженото лице има право да получи, а ако дължимата сума не може да се събере по този начин, вземането се събира по реда на чл. 418 от Гражданския процесуален кодекс въз основа на извлечение от счетоводните книги.

**Раздел XIII****Отговорност на държавата за вреди, причинени от военнослужещия**

**Чл. 273. (1)** За вреди, причинени на трети лица от военнослужещ при или по повод изпълнение на служебните му задължения, които не са резултат на умисъл или извършено престъпление, военнослужещият не носи отговорност към увредения. В този случай държавата е длъжна да обезщети увредения за всички имуществени и неимуществени вреди, които са му причинени, съобразно общото гражданско право.

**(2)** Отговорността на виновния военнослужещ към държавата за изплатеното от нея обезщетение по ал. 1 се реализира при условията и по реда на чл. 265.

**(3)** В останалите случаи на причинени от военнослужещ вреди на трети лица се прилага общото гражданско право.

**(4)** Държавата отговаря за всички имуществени и неимуществени вреди, причинени от военнослужещия на трети лица, без да има право да търси от причинителя на вредата възстановяване на платеното от нея, когато военнослужещият е изпълнявал точно служебните си задължения.

**Раздел XIV****Военна служба във военните съдилища и прокуратури**

**Чл. 274. (1)** Военната служба във военните съдилища и военните прокуратури се упражнява като професия при условия и по ред, определени с този закон и със Закона за съдебната власт.

**(2)** Военнослужещи от военните съдилища и военните прокуратури се приемат и освобождават от военна служба след решение на Висшия съдебен съвет за назначаването и освобождаването им като съдии, прокурори и следователи съгласно Закона за съдебната власт. В изпълнение на решението административният ръководител на съответния съд или прокуратура издава заповед за приемане и освобождаване от военна служба. За военнослужещите от военните съдилища и военните прокуратури не се прилага изискването на чл. 151, ал. 1, т. 2.

**(3)** Административният ръководител на съответния съд или прокуратура присвоява военно звание, повишава в по-горно, съответно понижава, във военно звание военнослужещите от военните съдилища и военните прокуратури при условията, определени с правилника за прилагане на закона.

**(4)** За административните ръководители заповедите се издават от административните ръководители на по-горните съдилища или прокуратури.

**(5)** Назначаването и освобождаването от длъжност и от военна служба на военнослужещите от военните съдилища и военните прокуратури, които са висш команден състав, както и удостояването им с висши военни звания, повишаването и понижаването им във военно звание се извършват с указ на Президента на републиката по предложение на Министерския съвет. Указът на президента се приподписва от министър-председателя. Изпълнението на указа се възлага на административния ръководител на съответния съд или прокуратура.

**(6)** Униформата и отличителните знаци на военнослужещите от военните съдилища и военните прокуратури се утвърждават от Висшия съдебен съвет по предложение на председателя на Върховния касационен съд и на главния прокурор на Република България съгласувано с министъра на отбраната.

**(7)** Военнослужещите от военните съдилища и военните прокуратури получават за сметка на бюджета на съдебната власт:

1. основни и допълнителни месечни възнаграждения, определени от Висшия съдебен съвет;

2. материално осигуряване и обезщетения по този закон, ако Законът за съдебната власт не предвижда друго.

(8) За неуредените от Закона за съдебната власт въпроси относно правата, задълженията и ограниченията на правата на военнослужещите от военните съдилища и военните прокуратури се прилага този закон.

#### Глава осма

### РЕЗЕРВ НА ВЪОРЪЖЕНИТЕ СИЛИ. ВОЕНЕН ОТЧЕТ НА ГРАЖДАНИТЕ

**Чл. 275. (1)** За нарастване на отбранителните способности на въоръжените сили в мирно и военно време се създава резерв на въоръжените сили.

(2) Резерв на въоръжените сили са определените с този закон човешки ресурси и техника от националното стопанство на Република България.

(3) Резервът от човешки ресурси се състои от български граждани, отговарящи на изискванията на този закон, водещи се на военен отчет и задължени с договор или по този закон да изпълняват служба в резерва.

(4) Резервът от техника се състои от техника, подлежаща на военен отчет и необходима за въоръжените сили.

(5) Числеността на резерва от човешки ресурси по ал. 3 и обхватът на резерва по ал. 4 се определят от Министерския съвет.

**Чл. 276. (1)** Резервът от човешки ресурси на въоръжените сили може да бъде постоянен и мобилизационен и се формира съгласно организационната структура на въоръжените сили.

(2) На лицата от постоянния и от мобилизационния резерв се присвояват и отнемат военни звания и се повишават във военни звания последователно при условия и по ред, определени от министъра на отбраната.

**Чл. 277. (1)** Постоянният резерв е предназначен за докомплектуване на военните формирования в мирно време, включително без провеждане на мобилизация.

(2) Мобилизационният резерв от човешки ресурси е предназначен за комплектуване на въоръжените сили по време на мобилизация и включва годните за служба във въоръжените сили български граждани, притежаващи определена военна подготовка или гражданска специалност и отговарящи на определени условия, които са получили или могат да получат мобилизационно назначение по щатовете за военно време на въоръжените сили.

**Чл. 278. (1)** Формирането и използването на резерва на въоръжените сили в мирно време се планира, организира, подготвя и ръководи от министъра на отбраната.

(2) Формирането и използването на резерва на специализираните формирования на въоръжените сили в мирно време се планира, организира, подготвя и ръководи от съответния ръководител на ведомството.

(3) Във военно време формирането и използването на резерва на въоръжените сили се ръководи от върховния главнокомандващ.

**Чл. 279. (1)** Военният отчет на гражданите на Република България обхваща отчета на всички младежи, навършили 18 години, жени с определени професии и специалности, отчета на постоянния и мобилизационния резерв.

(2) Завеждането на отчета по ал. 1 се извършва служебно, при условия и по ред, определени с Правилника за резерва на въоръжените сили.

**Чл. 280. (1)** Службата в резерва на въоръжените сили е държавна служба с особено предназначение, която се изпълнява съгласно този закон и актовете за прилагането му.

(2) Лицата, изпълняващи службата в резерва на въоръжените сили, са резервисти.

(3) Държавата установява и предоставя на резервистите специфични права, свързани със службата в резерва в мирно време, при условия и по ред, установени с този закон и с актовете за прилагането му.

**Чл. 281.** На служба в постоянния резерв се приемат български граждани, които отговарят на следните изисквания:

1. не са навършили пределна възраст за служба в мобилизационния резерв;
2. са годни за военна служба;
3. не са осъждани за умишлено престъпление от общ характер;
4. срещу тях няма образувано наказателно производство;
5. нямат друго гражданство.

**Чл. 282. (1)** Службата в постоянния резерв се упражнява при условия и по ред, определени с правилника по чл. 292 и с подписания договор между резервиста и министъра на отбраната или упълномощено от него длъжностно лице.

(2) Службата в постоянния резерв включва задължения по активно изпълнение на договора и задължения да бъде на разположение за активно изпълнение на договора.

(3) По време на активното изпълнение на договора за служба в постоянния резерв гражданите имат статут на военнослужещи.

(4) За времето на разположение за активно изпълнение на договора за служба в постоянния резерв гражданите имат статут на резервисти.



**Чл. 283. (1)** С договора за служба в постоянния резерв се определят срокът на договора, мястото на службата, възнаграждението на резервиста, правата и задълженията на страните по договора и последиците от неизпълнение на договора.

**(2)** Срокът на договора за служба в постоянния резерв е до 3 години, който може да бъде продължен по взаимно съгласие на страните.

**Чл. 284. (1)** При повикване за активно изпълнение на договора за служба в постоянния резерв гражданите, които работят по трудово или служебно правоотношение, имат право на отпуск при условията на чл. 158 от Кодекса на труда, съответно на чл. 62, ал. 1, т. 6 и ал. 2 от Закона за държавния служител.

**(2)** Работодателят, съответно органът по назначаване, нямат право да прекратяват трудовото или служебното правоотношение с работници или служители по времето на активно изпълнение на договора за служба в постоянния резерв.

**(3)** Разходите по пътуване на гражданите до мястото за активно изпълнение на договора за служба в постоянния резерв и обратно са за сметка на Министерството на отбраната и се изплащат при условия и по ред, определени с Правилника за резерва на въоръжените сили.

**Чл. 285.** Времето, през което гражданите изпълняват активна служба в постоянния резерв, се зачита за трудов стаж от първа категория.

**Чл. 286. (1)** Службата в мобилизационния резерв включва изпълнение на задълженията за поддържане на мобилизационна готовност, за придобиване на военна или друга отчетна специалност и за повишаване на военната или друга специална квалификация.

**(2)** Задължения за мобилизационен резерв имат:

1. лицата, освободени от военна служба;
2. държавните служители от Министерството на вътрешните работи, Държавна агенция „Национална сигурност“, служителите на Министерството на извънредните ситуации и на Министерството на транспорта след прекратяване на служебните/трудовете им правоотношения;
3. мъжете, навършили 18-годишна възраст, годни за военновременна служба;
4. жените, водещи се на военен отчет.

**(3)** Гражданите, които не са положили военна клетва до зачисляването им в мобилизационния резерв, подписват клетвен лист, в който се съдържа клетвата, полагана от военнослужещите.

**Чл. 287.** От мобилизационен резерв се освобождават:

1. навършилите пределна възраст за мобилизационен резерв;

2. признатите за негодни за военновременна служба по здравословни причини от военномедицинските органи;

3. изтърпяващите наказание лишаване от свобода и обвиняемите с взета мярка за неотклонение „задържане под стража“ или „домашен арест“ за времето, през което изтърпяват наказанието, или за срока на взетата мярка;

4. военнослужещите и служителите от специализираните формирования от въоръжените сили по чл. 52, ал. 2.

**Чл. 288. (1)** Пределната възраст за мобилизационен резерв на офицерите е:

1. за младшите офицери – 55 години;

2. за старшите офицери – 60 години;

3. за висшия команден състав – 63 години.

**(2)** Пределната възраст за мобилизационен резерв на войниците и сержантите (старшините) е 55 години.

**(3)** Пределната възраст за мобилизационен резерв на лицата по чл. 286, ал. 2, т. 2 е 62 години.

**(4)** Званията на офицерите и сержантите, придобити до 30 април 2006 г. по Закона за Министерството на вътрешните работи, се запазват за служба в мобилизационния резерв.

**Чл. 289. (1)** Резервистите могат да бъдат повиквани веднъж в годината за не повече от 20 денонощия на учебни сборове, командно-щабни учения, командирски занятия и други учебно-мобилизационни мероприятия.

**(2)** Резервистите могат да бъдат повиквани на курсове за придобиване на специалност и повишаване на квалификацията за срок от 30 до 90 денонощия веднъж на 5 години.

**Чл. 290.** В случай че резервистът е възпрепятстван да се яви на учебно-мобилизационното мероприятие, той е длъжен да уведоми съответния орган по военния отчет и да изпълнява неговите разпореждания.

**Чл. 291. (1)** Разходите по пътуването на резервистите за участие в учебно-мобилизационно мероприятие са за сметка на ведомството, което го провежда.

**(2)** От деня на явяването на мястото за провеждане на учебно-мобилизационното мероприятие до приключването му резервистът има статут на военнослужещ или държавен служител от съответното ведомство, провеждащо мероприятието.

(3) Резервистите, взели участие в учебно-мобилизационни мероприятия, получават възнаграждение в размер, при условия и по ред, определени от Министерския съвет.

(4) За всяко учебно-мобилизационно мероприятие се изготвя щатно разписание, като резервистите се зачисляват на длъжности, съответстващи на длъжностите по военновременния щат.

**Чл. 292.** Съставът на резерва, преминаването на службата в резерва, както и редът за водене на военния отчет на гражданите и предоставянето на информация по него се уреждат с Правилник за резерва на въоръжените сили, приет от Министерския съвет.

## Глава девета

### ЦИВИЛНИ СЛУЖИТЕЛИ В МИНИСТЕРСТВОТО НА ОТБРАНАТА

#### Раздел I

#### Статут на цивилните служители в Министерството на отбраната

**Чл. 293. (1)** Статутът на цивилните служители по служебно правоотношение се урежда с този закон и със Закона за държавния служител.

(2) Статутът на цивилните служители по трудово правоотношение се урежда при условията и по реда на Кодекса на труда и на този закон.

(3) Длъжностите, които се заемат от цивилните служители по служебно и по трудово правоотношение в Министерството на отбраната, се определят в щатове и в длъжностните разписания.

**Чл. 294. (1)** Цивилните служители в Министерството на отбраната не могат да осъществяват политическа дейност по месторабота.

(2) Цивилните служители в Министерството на отбраната не могат да изразяват политически възгледи в работно време и във формиранията и обектите на Министерството на отбраната.

**Чл. 295. (1)** Цивилните служители в министерството могат да създават и да членуват в синдикални организации.

(2) Цивилните служители в министерството нямат право на ефективна стачка.

**Чл. 296. (1)** На цивилните служители от Министерството на отбраната се осигуряват:

1. топла храна и ободряващи напитки при нощно дежурство и безплатна храна при извършване на дейности със специфичен характер;

2. лични предпазни средства, специално и работно облекло.

(2) Доволствията по ал. 1 не се облагат с данъци и се осигуряват във вид, по норми и при условия, определени от министъра на отбраната.

**Чл. 297.** Пътуването на цивилните служители от Министерството на отбраната при отиване и връщане от платен годишен отпуск на територията на страната веднъж в годината е за сметка на средствата за социално-битово и културно обслужване. Условията, размерът на сумите и редът за изплащането им се определят от министъра на отбраната.

**Чл. 298. (1)** Цивилните служители могат да бъдат награждавани с отличия и други награди от министъра на отбраната или от упълномощено от него длъжностно лице при условия и по ред, определени с правилника за прилагане на закона.

(2) Цивилните служители в Министерството на отбраната се ползват от правата по чл. 252.

**Чл. 299.** Министърът на отбраната съгласувано с министъра на финансите определя категориите цивилни служители в Министерството на отбраната, които задължително се застраховат за гражданска отговорност за сметка на държавния бюджет.

## **Раздел II**

### **Възникване и прекратяване на служебни и трудови правоотношения с цивилните служители от Министерството на отбраната**

**Чл. 300. (1)** Служебните правоотношения с цивилните служители по служебно правоотношение в Министерството на отбраната възникват, изменят се и се прекратяват при условията и по реда на Закона за държавния служител и на този закон.

(2) Орган по назначаване на цивилните служители по служебно правоотношение са министърът на отбраната, изпълнителните директори на изпълнителни агенции към министъра на отбраната и ръководителите на специалните служби и структури по чл. 82, ал. 2, т. 4 и 5.

(3) Служебното правоотношение с граждански служител, заемащ длъжност в специалните служби по чл. 106, ал. 1, се прекратява без предизвестие от ръководителя на съответната служба в следните случаи:

1. неефективност при изпълнение на заеманата длъжност под или на прикритие – за служителите под или на прикритие;

2. при поведение, несъответстващо на нормите и изискванията на Етичния кодекс на служителите от съответната специална служба.

**Чл. 301.** Трудовите договори с гражданските служители по трудово правоотношение се сключват, изменят и прекратяват при условията и по реда на Кодекса на труда и на този закон.

**Чл. 302. (1)** Обучението, квалификацията и професионалната подготовка на гражданските служители от Министерството на отбраната се извършват при условия и по ред, определени с правилника за прилагане на закона.

**(2)** Когато нуждите на службата налагат, разходите за повишаване на професионалната квалификация и преквалификация на лицата по ал. 1 са за сметка на Министерството на отбраната.

**(3)** Гражданският служител, изпратен при условията на ал. 2 на обучение с обща продължителност повече от един месец в рамките на една календарна година, се задължава да работи в Министерството на отбраната за период от една до три години след обучението. Условията и конкретният срок се определят от органа по назначаване или от работодателя.

**(4)** При прекратяване на служебното или трудовото правоотношение по искане на служителя или при негово виновно поведение той възстановява разходите за обучението съответно на неизпълнението. Неиздължената сума се удържа изцяло от обезщетението и другите вземания, които задълженото лице има право да получи, а ако дължимата сума не може да се събере по този начин, вземането се събира по реда на чл. 418 от Гражданския процесуален кодекс.

**Чл. 303. (1)** Гражданският служител в министерството може да бъде временно отстранен от длъжност:

1. при условията и по реда на Наказателно-процесуалния кодекс;

2. когато се яви в състояние, което не му позволява да изпълнява служебните си задължения; в този случай отстраняването се извършва от непосредствения или по-горестоящия ръководител и продължава, докато служителят възстанови годността си за изпълнение на служебните си задължения.

**(2)** Изпълнението на служебното, съответно трудовото, правоотношение се спира и служителят по ал. 1 не получава възнаграждение за времето, през което е бил отстранен.

**Чл. 304. (1)** Когато спрямо гражданския служител наказателното производство бъде прекратено, приключи с оправдателна присъда или той бъде осъден за престъпление от общ характер, което не е умишлено, служебното правоотношение се възобновява от датата на отстраняването и на служителя се заплаща възнаграждението за периода на отстраняването.

**(2)** Цивилният служител, който е бил незаконно отстранен от работа, има право на обезщетение при условията и по реда на Закона за отговорността на държавата и общините за вреди.

### **Раздел III**

#### **Възнаграждения и отпуски на цивилните служители в Министерството на отбраната**

**Чл. 305.** Брутното месечно възнаграждение на цивилните служители се състои от основно месечно възнаграждение и допълнителни възнаграждения.

**Чл. 306. (1)** Към основното месечно възнаграждение на цивилните служители се изплащат допълнителни възнаграждения за:

1. прослужено време - в размер 1 на сто върху основното месечно възнаграждение за всяка година трудов стаж;
2. специфични условия на труд;
3. рискове за живота и здравето, които независимо от предприетите мерки не могат да бъдат отстранени, ограничени или намалени;
4. извънреден труд;
5. научна степен;
6. постигнати резултати в служебната дейност;
7. други случаи, установени в нормативен акт.

**(2)** Допълнителните възнаграждения по ал. 1, т. 2 - 4 се изплащат при условия, по ред и в размери, определени от министъра на отбраната.

**(3)** Допълнителното възнаграждение по ал. 1, т. 6 се изплаща на тримесечен период при наличието на финансови средства.

**(4)** Цивилните служители от Военномедицинската академия получават и възнаграждение за работа по клинични пътеки съгласно Националния рамков договор и/или за работа по договор с Националния осигурителен институт.

**Чл. 307. (1)** Цивилните служители в Министерството на отбраната получават добавка за работа в Министерството на отбраната при условия, по ред и в размер, определени от министъра на отбраната. Това не се отнася за работниците, на които размерът на трудовите възнаграждения се определя според изработеното.

**(2)** В случаите, когато цивилни служители и военнослужещи заемат длъжности с еднакви функционални или образователно-квалификационни изисквания, основните им месечни възнаграждения са равни.

(3) Министерът на отбраната определя длъжностите, за които се прилага ал. 2.

**Чл. 308. (1)** На цивилните служители от министерството се изплащат пари за представително облекло.

(2) На цивилните служители се осигурява храна. При обективна невъзможност за осигуряване на храна в натура на цивилните служители се изплаща левовата ѝ равностойност.

(3) Доволствията по ал. 1 и 2 не се облагат с данъци и се осигуряват при условия, по ред и в размери, определени от министъра на отбраната.

**Чл. 309.** Цивилните служители в министерството ползват отпуск при условията, по реда и в размерите, определени със Закона за държавните служители и с Кодекса на труда.

### Субсидиарно прилагане

**Чл. 310.** За неуредените в тази глава въпроси се прилагат разпоредбите на Закона за държавния служител и на Кодекса на труда.

### Глава десета

#### СОЦИАЛНА ПОЛИТИКА, ПРОВЕЖДАНА ОТ МИНИСТЕРСТВОТО НА ОТБРАНАТА

##### Формиране и обхват на социалната политика

**Чл. 311. (1)** Министерството на отбраната провежда социална политика, насочена към подобряване на социалната среда за функциониране на военните формирования, както и за подобряване на условията на работа и на живот на военнослужещите и на цивилните служители и техните семейства.

**(2)** Социалната политика на министерството се осъществява на основата на социална стратегия, утвърдена от министъра на отбраната за 10-годишен период.

**Чл. 312.** Социалната политика на Министерството на отбраната се реализира чрез система от дейности, ресурси и процедури, създаващи условия за преодоляване на специфичните особености при упражняване на военната професия.

**Чл. 313.** Социалните дейности включват:

1. осигуряване на жилище по време на службата;
2. предоставяне на право за закупуване на жилище от фонда на Министерството на отбраната;
3. предоставяне ползването на почивната и спортната база;
4. създаване на условия за спортна дейност на военнослужещите, цивилните служители и членовете на техните семейства;
5. подпомагане семействата на военнослужещите и цивилните служители;
6. развитие на културна дейност и военно-патриотично възпитание;
7. поддържане на система от дейности за социална адаптация на освобождаваните от военна служба;
8. грижа за пенсиониранияте военнослужещи;
9. подпомагане на изпаднали в тежко материално положение военнослужещи и цивилни служители от Министерството на отбраната и техните семейства.

**Чл. 314. (1)** За осъществяването на дейностите по чл. 313 министърът на отбраната може да създава:



1. центрове за индивидуално социално обслужване;
2. детски градини и дневни центрове за деца;
3. социални кухни;
4. домове за пенсионирани военнослужещи;
5. домове за ветерани;
6. ведомствена спортна организация и военни спортни клубове;
7. други звена, посредством които се реализират социални дейности в Министерството на отбраната.

(2) Организацията и дейността на работа на структурите, звената, клубовете и организацията по ал. 1 се определят от министъра на отбраната.

#### **Жилищен фонд**

**Чл. 315. (1)** В Министерството на отбраната се създава жилищен фонд, състоящ се от:

1. служебни жилища, ателиета и гаражи;
2. жилища, ателиета и гаражи за продажба или замяна.

(2) Военнослужещите от Министерството на отбраната не заплащат наем за ползваните служебните жилища по ал. 1, т. 1.

(3) Министерството на отбраната може да наема имоти за отдаване под наем с цел задоволяване жилищните нужди на военнослужещите и на цивилните служители от министерството.

(4) Условието и редът за настаняване в имотите по ал. 1, т. 1 и ал. 3 се определят с наредба на министъра на отбраната.

(5) Условието и редът за продажба или замяна на имоти от жилищния фонд се определят с наредба на Министерския съвет.

#### **Компенсационни суми**

**Чл. 316. (1)** На военнослужещите и цивилните служители, на които Министерството на отбраната не може да предложи жилище от жилищния фонд или наето за отдаване под наем, се изплащат компенсационни суми при условия и по ред, определени от министъра на отбраната.

(2) Компенсационни суми не се изплащат в случаите, когато военнослужещият или цивилният служител е отказал предложено му жилище.

#### **Право на придобиване на жилище от жилищния фонд на Министерството на отбраната**

**Чл. 317. (1)** Военнослужещите от Министерството на отбраната могат да придобият чрез закупуване или замяна със

собствен имот едно жилище, ателие или гараж от жилищния фонд на министерството през целия срок на службата, ако са прослужили в министерството не по-малко от 15 години. Изискването за прослужени не по-малко от 15 години не се прилага в случаите на прекратяване на правоотношението за изпълнение на военна служба на основание чл. 174, ал. 1, т. 1 от закона.

**(2)** Съпругата (съпругът) и децата на загинал военнослужещ от Министерството на отбраната при или по повод изпълнение на военната служба могат да придобият чрез закупуване или замяна със собствен имот едно жилище, ателие или гараж от фонда на министерството, ако военнослужещият не е ползвал правото по ал. 1.

**Ползване на почивната и спортната база, лечебните заведения, центровете за индивидуално социално обслужване, дневните центрове за деца и детските градини**

**Чл. 318. (1)** Военнослужещите от министерството, цивилните служители и членовете на техните семейства ползват лечебните заведения, санаториалните и профилактичните заведения, почивната и спортната база, центрове за индивидуално социално обслужване, дневните центрове за деца и детските градини към министерството при условия и по ред, определени от министъра на отбраната.

**(2)** Военнослужещите и цивилните служители от Министерството на отбраната ползват безплатно услугите на центровете за индивидуално социално обслужване, дневните центрове за деца и детските градини по ал. 1.

**(3)** Разходите за осигуряване на отдиха и възстановяването на военнослужещите, цивилните служители и членовете на техните семейства се извършват в рамките на предвидените в бюджета на Министерството на отбраната средства за социално-битово и културно обслужване за съответната година.

**Чл. 319. (1)** На военнослужещите от Министерството на отбраната преди заминаване за участие в операция или мисия извън територията на страната се осигурява 7-дневна безплатна спортна подготовка.

**(2)** Условията и редът за ползване на спортната подготовка по ал. 1 се определят от министъра на отбраната.

**(3)** За времето на ползване на спортната подготовка по ал. 1 на военнослужещите се осигурява допълнителен отпуск извън отпуските по чл. 207.

**Чл. 320. (1)** След завръщане от операция или мисия извън територията на страната военнослужещият/цивилният

служител и членовете на неговото семейство имат право и на 7-дневна безплатна почивка в почивните бази на Министерството на отбраната. Работодателите на съпругата (съпруга) на военнослужещия/цивилния служител са длъжни да разрешат ползването на отпуск за този период.

(2) Необходимите средства по ал. 1 се предвиждат по бюджета на операцията или мисията.

### **Адаптация при освобождаване от военна служба**

**Чл. 321. (1)** За осигуряване на успешен преход на освобождаваните от военна служба военнослужещи в цивилната сфера в Министерството на отбраната се изгражда и поддържа система за адаптация при освобождаване от военна служба.

(2) Адаптацията по ал. 1 е комплекс от дейности по:

1. извършване на професионално ориентиране;
2. провеждане на мотивационна подготовка;
3. обучение за придобиване на следваща или различна от придобитата образователно-квалификационна степен във висшите училища;
4. участие в квалификационни курсове;
5. подготовка за стартиране на собствен бизнес;
6. съдействие при устройване на работа;
7. информационно осигуряване.

**Чл. 322. (1)** Правата по чл. 321, ал. 2, т. 2, 3 и 4 се ползват еднократно след изтичане на първите 3 години от службата.

(2) Право да се обучават в квалификационни курсове имат военнослужещите, подлежащи на освобождаване от военна служба на основание чл. 172, т. 2, чл. 174 и 179, както и станалите негодни за военна служба при или по повод изпълнение на служебните си задължения, ако не са ползвали правата си по чл. 321, ал. 2, т. 3 и 4.

(3) Продължителността на квалификационните курсове е до 6 месеца.

(4) Финансирането на дейностите по чл. 321, ал. 2 се разпределя, както следва:

1. по т. 3 - 70 на сто за сметка на Министерството на отбраната и 30 на сто за сметка на военнослужещия;
2. по т. 1, 2, 4-7 - за сметка на бюджета на Министерството на отбраната.

**Чл. 323.** Условиата и редът за осъществяване на дейностите по адаптация при освобождаване от военна служба се определят с наредба на министъра на отбраната.

**Подпомагане на военнослужещите, цивилните служители,  
пенсионираните военнослужещи, военноинвалидите,  
военнопострадалите и ветераните**

**Чл. 324. (1)** Министерът на отбраната може да подпомага национално представителните военно-патриотични съюзи и организации, като им оказва финансова или материална помощ.

**(2)** Министерът на отбраната може да предоставя на съюзите по ал. 1 за безвъзмездно ползване по предназначение помещения във военните клубове или други подходящи помещения или сгради в управление на Министерството на отбраната за осъществяване на тяхната общественополезна патриотична дейност.

**(3)** Условиата и редът за предоставяне на финансовата или материалната помощ и за безвъзмездното ползване на помещенията или сградите се определят с правилника за прилагане на закона.

**(4)** Условиата, редът и критериите за признаването на военно-патриотичните съюзи и организации за национално представителни се определят с акт на Министерския съвет по предложение на министъра на отбраната.

**Чл. 325. (1)** Пенсионирани военнослужещи, военноинвалидите и военнопострадалите и ветераните ползват лечебните заведения към Министерството на отбраната по реда на Закона за здравното осигуряване.

**(2)** Лицата по ал. 1 могат да ползват санаториалните и профилактичните заведения, почивната и спортната база, социалните кухни и дневните центрове към Министерството на отбраната при условия и по ред, определени от министъра на отбраната.

**(3)** Членовете на семействата на пенсионирани военнослужещи могат да ползват санаториалните и профилактичните заведения при условия и по ред, определени от министъра на отбраната.

**(4)** Лицата по ал. 1 и пенсионирани цивилни служители могат да ползват домовете за пенсионирани военнослужещи към Министерството на отбраната при условия и по ред, определени от министъра на отбраната.

**(5)** Ветераните могат да ползват домовете за ветерани при условия и по ред, определени от министъра на отбраната.

**Чл. 326. (1)** Военнослужещите, цивилните служители, пенсионирани военнослужещи, военноинвалидите и военнопострадалите, изпаднали в тежко материално положение, могат да бъдат подпомагани с парични средства.

**(2)** Условиата и редът за материално подпомагане по ал. 1 се определят с наредба на министъра на отбраната.

**Чл. 327.** Децата на военнослужещи, загинали при или по повод изпълнение на военната служба, се ползват с правата по чл. 318, като за времето на обучението им в основни, средни училища и в редовна форма на обучение във висшите училища в страната до навършване на 27-годишна възраст Министерството на отбраната им осигурява стипендия при условия, по ред и в размер, определени от министъра на отбраната.

**Чл. 328.** При смърт на военнослужещ или граждански служител разходите по погребението се поемат от Министерството на отбраната, като за военнослужещия се отдават военни почести при съгласие на близките му.

**Чл. 329.** Съпругата, децата и родителите на загинал военнослужещ при или по повод изпълнение на военната служба имат право на безплатна медицинска и психологическа помощ по ред, определен от министъра на отбраната.

**Глава единадесета**  
**ИНФРАСТРУКТУРА НА ОТБРАНАТА**

**Раздел I**  
**Недвижими имоти и съоръжения**

**Чл. 330. (1)** Инфраструктурата на отбраната включва:

1. недвижими имоти, обекти и съоръжения, предназначени за разполагане на военните формирования;

2. недвижими имоти, обекти и съоръжения, предназначени за провеждане на военни учения, за изпитване на бойна техника и въоръжение;

3. недвижими имоти, обекти и съоръжения, предназначени за изпълнение на специфични функции и задачи по отбраната на страната;

4. недвижими имоти за логистично осигуряване на въоръжените сили;

5. обекти и съоръжения за нуждите на комуникационно-информационното осигуряване на отбраната;

6. недвижими имоти за разполагане, изграждане или монтаж на съоръжения и друго движимо имущество, които са финансирани изцяло или частично по Програмата на НАТО за инвестиции в сигурността;

7. недвижими имоти, обекти и съоръжения, предназначени за осигуряване на потребности във военно време;

8. недвижими имоти и съоръжения – публична или частна държавна собственост, с отпаднала необходимост;

9. недвижими имоти, предназначени за задоволяване на жилищните и социалните нужди на военнослужещите и на цивилните служители в Министерството на отбраната.

**(2)** Недвижимите имоти, обектите и съоръженията по ал. 1, т. 1 – 7 са предназначени за непосредствено осъществяване на отбраната и са публична държавна собственост.

**Чл. 331. (1)** Върху незастроени имоти – частна държавна собственост, предоставени на министерството, могат да се изградят жилищни, общественообслужващи, спортни и културни обекти за задоволяване нуждите на военнослужещите и служителите от министерството.

**(2)** За изграждане на обектите по ал. 1 може да се учреди възмездно право на строеж със заповед на министъра на отбраната или на упълномощено от него длъжностно лице.

**(3)** Правото на строеж се учредява след провеждане на търг или конкурс при условия и по ред, определени от Министерския съвет. В условията на търга може да се предвиди заплащането на правото на строеж да се извърши чрез

равностойно имотно обезщетение в изграждания или с друг обект на базата на оценка, извършена от независим оценител.

**(4)** Не се провежда търг при учредяване право на строеж по ал. 2 на юридически лица на бюджетна издръжка или на общини.

**(5)** Въз основа на заповедта и след изпълнение на процедурата по ал. 3 министърът на отбраната или упълномощено от него длъжностно лице сключва договор.

**(6)** Новоизградените жилищни обекти, получени като обезщетение по ал. 3, се включват в жилищния фонд на министерството.

**Чл. 332.** За задоволяване на държавни нужди, свързани с отбраната на страната, в полза на Министерството на отбраната могат да се отчуждават принудително недвижими имоти или части от имоти, собственост на физически и/или юридически лица, при условията и по реда на Закона за държавната собственост.

**Чл. 333.** За изграждане на надземни и подземни обекти и съоръжения за нуждите на отбраната на страната в полза на Министерството на отбраната може да се учредяват възмездно или безвъзмездно ограничени вещни права върху недвижими имоти или върху части от имоти – собственост на физически и/или юридически лица.

**Чл. 334. (1)** Недвижимите имоти и съоръжения, предоставени на Министерството на отбраната за непосредствено осъществяване на отбраната се ползват при условия и по ред, определени от министъра на отбраната.

**(2)** Недвижимите имоти и съоръжения, предназначени за осигуряване непосредствените потребности на отбраната във военно време, се поддържат съгласно военновременните планове.

**(3)** Средствата за изграждането, поддържането и модернизацията на недвижимите имоти и съоръжения за непосредствено осъществяване на отбраната се осигуряват от държавния бюджет чрез бюджета на Министерството на отбраната.

**(4)** Предназначението и видът на собствеността на недвижими имоти, върху които са или ще бъдат разположени, изградени или монтирани обекти, представляващи движимо или недвижимо имущество, които са финансирани изцяло или частично по Програмата на НАТО за инвестиции в сигурността, не се променят до придобиване на собствеността върху тези обекти от Република България.

**Чл. 335. (1)** При отпадане на необходимостта от недвижим имот или съоръжение за нуждите на отбраната министърът на отбраната може:

1. да ги предостави за изграждане на обекти за задоволяване на социалните и жилищните нужди на военнослужещите и на цивилните служители в Министерството на отбраната;

2. да ги предлага съвместно с министъра на регионалното развитие и благоустройството на Министерския съвет за безвъзмездно предоставяне на други ведомства, общини или юридически лица на бюджетна издръжка по реда на Закона за държавната собственост и правилника за прилагането му;

(2) Недвижими имоти, предоставени в управление на Министерството на отбраната, не могат да бъдат заменяни с недвижими имоти – собственост на физически, юридически лица или на общини.

**Чл. 336.** Продажбата на имоти – частна държавна собственост, в управление на Министерството на отбраната на инвеститори, притежаващи сертификат за "клас инвестиция", се извършва при условията и по реда на Закона за насърчаване на инвестициите.

**Чл. 337. (1)** За нуждите на физическото възпитание и спорта на военнослужещите и цивилните служители в Министерството на отбраната се изграждат и поддържат спортни обекти и съоръжения.

(2) Спортните обекти и съоръжения се използват за поддържане на физическата подготовка на военнослужещите съгласно плана за физическата и бойната подготовка на съответното формиране.

(3) За изпълнение на целите по ал. 1 и 2 спортните обекти и съоръжения по ал. 1 могат:

1. да се предоставят за ползване на юридически лица с нестопанска цел за осъществяване на общественополезна дейност, чиято основна дейност съответства на предназначението на имота и когато тази основна дейност подпомага физическата подготовка, военния спорт и социалната политика на Министерството на отбраната при условията на чл. 50а от Закона за физическото възпитание и спорта; срокът за предоставяне на имотите на лицензирани спортни организации и/или на спортни клубове – техни членове, които осъществяват дейности, свързани с въоръжените сили, може да е до 10 години.

2. да се предоставят за ползване за срок до 20 години при условията на чл. 50б от Закона за физическото възпитание и спорта, ако спортните организации осъществяват дейности във връзка с отбраната и въоръжените сили на страната.

(4) Спортните обекти и съоръжения, предоставени по реда на ал. 1-3, се ползват само по предназначение и в тях може да се извършва стопанска дейност съгласно Закона за юридическите лица с нестопанска цел. При установяване на отклонение от задълженията по тази алинея Министерството на отбраната прекратява едностранно договора за ползване на обекта или съоръжението.



(5) Спортните обекти и съоръжения в управление на Министерството на отбраната могат да се предоставят на концесия при условията и по реда на Закона за концесиите.

**Чл. 338.** Министерът на отбраната образува или дава съгласие за участие в търговски дружества с имущество – частна държавна собственост, предоставено за управление на Министерството на отбраната.

## **Раздел II**

### **Въоръжения, оборудване, специална техника и други средства**

**Чл. 339.** За изпълнението на задачите по отбраната на страната, както и за осъществяването на операции и мисии извън територията на страната въоръжените сили и военните формирования се осигуряват със съвременно въоръжение, техника, специално оборудване, комуникационна и информационна техника, материали и други средства.

**Чл. 340. (1)** Въоръжението, техниката, специалното оборудване, комуникационната и информационна техника, материалите и други средства се осигуряват съгласно плана за развитие и модернизация на въоръжените сили.

**(2)** Средствата по ал. 1 се осигуряват по бюджета на Министерството на отбраната от държавния бюджет и от други източници.

**Чл. 341.** Поддръжката и ремонтът на въоръженията, бойната и специалната техника се извършват съобразно необходимостта от осигуряване на постоянната им готовност за използване в бойни условия при условията и по реда за възлагане на обществени поръчки.

## **Раздел III**

### **Изисквания при провеждане на процедурите за изграждане на инфраструктурни обекти за нуждите на отбраната, разпореждане с имоти и движими вещи и доставка на въоръжение, техника и друго оборудване**

**Чл. 342. (1)** Процедурите по изграждане на инфраструктурни обекти и за доставка на въоръжения, техника и друго оборудване за нуждите на отбраната се възлагат от Министерството на отбраната при спазване на следните принципи:

1. публичност и прозрачност;
2. точно прилагане на законовите изисквания;
3. постигане на висока ефективност в провеждането на държавната политика в областта на отбраната;
4. осъществяване на политиката за ускорено развитие на националната икономика.

**(2)** Принципите по ал. 1 се прилагат и при разпореждане с недвижими имоти и движими вещи, при учредяване право на строеж върху недвижими имоти в управление на Министерството на отбраната и при разпореждане с дялове и акции от търговски дружества, в които министърът на отбраната упражнява правата на собственост в капитала.

**(3)** Принципите по ал. 1 се прилагат и при разпореждане с дялове от търговски дружества, образувани с капитал от дружествата по ал. 2.

**Чл. 343. (1)** До участие в процедурите по чл. 342 не се допускат кандидати, регистрирани в офшорни зони, кандидати с неясен произход на капитала, регистрираните непосредствено преди участие в провежданата процедура, с капитал, по-малък от размера на началната/офертната цена в обявената процедура, както и търговски дружества, в които капиталът е структуриран в акции на приносител.

**(2)** Министърът на отбраната може да въвежда допълнителни изисквания в провежданите процедури за постигане на целите по чл. 342.

## Глава дванадесета

### РЕГИСТРИ

**Чл. 344. (1)** В Министерството на отбраната се създават и поддържат:

1. Регистър на военнослужещите;
2. регистри на недвижимите имоти в управление на Министерството на отбраната: на имотите – публична държавна собственост; на имотите – частна държавна собственост, и на жилищния фонд;
3. Регистър на търговските дружества, в които правата на държавата се упражняват от министъра на отбраната;
4. Регистър на имотите, включени като непарична вноска в капитала на търговските дружества, в които министърът на отбраната упражнява правата на държавата;
5. други регистри.

**(2)** Министърът на отбраната или упълномощено от него длъжностно лице определя правилата за водене на регистрите по ал. 1.

**(3)** Регистрите могат да се изграждат и като автоматизирани.

**Чл. 345. (1)** Регистърът по чл. 344, ал. 1, т. 1 е информационна система, структурирана като съвкупност от лични данни, достъпна по определени критерии, централизирана, децентрализирана или разпределена на функционален или географски принцип.

**(2)** Администратори на лични данни по смисъла на Закона за защита на личните данни са министърът на отбраната и упълномощени от него длъжностни лица, които възлагат обработката на лични данни на определени от тях длъжностни лица.

**(3)** Всяко лице има право да иска достъп до отнасящите се за него лични данни, обработвани в регистрите на Министерството на отбраната.

**(4)** Администраторите на лични данни по ал. 2 се произнасят в 14-дневен срок от постъпване на искането за достъп.

**(5)** При поискване от физическото лице администраторът на лични данни по ал. 2 му предоставя копие от обработваните за него лични данни на хартиен носител.

**(6)** Администраторите на лични данни по ал. 2 отказват изцяло или частично предоставянето на лични данни, когато от това би възникнала опасност за отбраната или националната сигурност, за защитата на класифицираната информация, за разкриването на източниците на информацията или негласните методи и средства за нейното събиране или ако предоставянето

на тези данни на лицето би накърнило изпълнението на законово определените задачи на Министерството на отбраната.

(7) Уведомяването за отказа по ал. 6 се извършва писмено, като се посочва само правното основание. За отказ се смята и липсата на уведомление в предвидените от закона срокове.

(8) Отказът по ал. 6 подлежи на обжалване по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

(9) Условието и редът за събиране, съхраняване, обработване и предоставяне на лични данни и за достъп до регистъра по ал. 1 се определят с наредба на министъра на отбраната.

(10) Условието и редът за събиране, съхраняване, обработване и предоставяне на лични данни от служба "Военна полиция" се определят от министъра на отбраната.

(11) Контролът по защитата на правата на физическите лица при обработването на личните им данни и при осъществяването на достъп до тези данни се упражнява от Комисията за защита на личните данни при условията и по реда на Закона за защита на личните данни.

## Глава тринадесета

### АДМИНИСТРАТИВНОНАКАЗАТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

**Чл. 346. (1)** Който наруши разпоредбите на този закон или на нормативни актове по прилагането му и не изпълни задълженията си по тях и ако извършеното не подлежи на по-тежко наказание, се наказва с глоба от 250 до 2500 лв.

(2) Когато нарушенията по ал. 1 са извършени от юридически лица, се налага имуществена санкция в размер от 500 до 5000 лв.

(3) За повторно нарушение по ал. 1 и 2 глобата или санкцията е от 1000 до 3000 лв.

**Чл. 347.** Длъжностното лице, което не изпълни нормативен или административен акт на органите за ръководство на отбраната, се наказва с глоба от 300 до 3500 лв., ако не подлежи на по-тежко наказание по друг закон.

**Чл. 348. (1)** Служител на Министерството на отбраната, който не изпълни законно разпореждане на длъжностно лице от служба "Военна полиция", се наказва с глоба от 50 до 200 лв.

(2) Който не изпълни писмено разпореждане по чл. 109, ал. 3 относно спазване на правилата за пожарна безопасност или заповед по чл. 351, ал. 2, се наказва с глоба от 100 до 500 лв.

**Чл. 349.** Който противозаконно пречи на орган на служба "Военна полиция" да изпълнява функциите си, се наказва с глоба от 200 до 1000 лв., ако извършеното не съставлява престъпление.

**Чл. 350. (1)** Нарушенията по тази глава се установяват с актове, които се съставят от упълномощени от министъра на отбраната длъжностни лица.

**(2)** Наказателните постановления се издават от министъра на отбраната или от упълномощени от него длъжностни лица.

**(3)** Съставянето на актовете, издаването, обжалването и изпълнението на наказателните постановления се извършват по реда на Закона за административните нарушения и наказания.

#### **Глава четиринадесета** **ПРИНУДИТЕЛНИ АДМИНИСТРАТИВНИ МЕРКИ**

**Чл. 351. (1)** За предотвратяване и преустановяване на нарушенията, свързани с изпълнението на задълженията по този закон, Министерският съвет или упълномощени от него длъжностни лица могат да налагат следните принудителни административни мерки:

1. дават задължителни предписания на държавните органи, органите на местно самоуправление и местната администрация и на ръководителите на юридическите лица и организациите за съставянето на военновременните планове и за изпълнението на задачите по поддържането на мобилизационната им готовност;

2. спират със задължителни предписания изграждането и въвеждането в експлоатация на обекти и съоръжения на транспортната, енергийната, съобщителната и складовата система и на други обекти в случаите, когато не са спазени специалните изисквания на отбраната;

3. спират със задължителни предписания от експлоатация транспортни средства, производствени обекти и други съоръжения в случаите, когато не са изпълнени предвидените в нормативен акт специални изисквания за поддържането им в мобилизационна готовност.

**(2)** За предотвратяване и преустановяване на нарушенията, свързани с изпълнението на задълженията по този закон, министърът на отбраната или упълномощени от него длъжностни лица могат да спират строителството, въвеждането в експлоатация и ползването на обекти, инсталации, уреди и съоръжения на Министерството на отбраната, както и други дейности в министерството, които създават опасност за възникването на пожари и производствени аварии.

**Чл. 352.** Принудителните административни мерки могат да се обжалват по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

### **ДОПЪЛНИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ**

**§ 1.** По смисъла на този закон:

1. "Повторно нарушение" е нарушението, извършено в едногодишен срок от влизането в сила на наказателно постановление, с което лицето е било наказано за същото по вид нарушение.

2. Деянито по чл. 257, ал. 1, т. 8 е повторно, ако е извършено в едногодишен срок от датата на заповедта за отстраняване от длъжност.

3. Годността за военна служба се удостоверява с документ, издаден от компетентни военномедицински органи и психолози, при условия и по ред, определени от министъра на отбраната.

4. "Тежко материално положение" е това материално положение, при което гражданите не могат да осигурят задоволяване на жизнените си нужди сами или с помощта на лица, задължени по закон да се грижат за тях.

5. "Годен за военна служба" е такова състояние на физическото и психическото здраве, при което военнослужещите могат да изпълняват изискванията за военната служба.

6. "Негоден за военна служба" е такова състояние на физическото и психическото здраве, при което военнослужещите не могат да изпълняват изискванията за военната служба.

7. "Годен за военновременна служба" е такова състояние на физическото и психическото здраве, при което резервистите могат да изпълняват изискванията за служба в резерва.

8. "Негоден за военновременна служба" е такова състояние на физическото и психическото здраве, при което резервистите не могат да изпълняват изискванията за служба в резерва.

9. „Оперативна готовност“ е степен на подготвеност на формированията за изпълнение на оперативни задачи.

10. „Мобилизационна готовност“ е степен на подготвеност на формированията за преминаване в определени срокове към военновременен състав и организация.

11. „Военно време“ е периодът след обявяване на положение на война и военно положение или фактическото начало на военните действия.

12. "Ветеран от войните" е лице, което като военнослужещ е взело непосредствено участие в бойни действия по време на война, водена от българската държава в защита на националните интереси и териториалната цялост на България.

13. "Загинали или претърпели телесна повреда при изпълнение на службата" – когато смъртта или телесната повреда са настъпили при действия или бездействия, които образуват съдържанието на военната служба или конкретно поставена задача.

14. "Загинали или претърпели телесна повреда по повод изпълнение на службата" – когато смъртта или телесната повреда са настъпили при действия или бездействия, които не са елемент от съдържанието на военната служба, но я предхождат или следват по време и са в пряка причинна връзка с нея.

15. "Формирование" е взвод, рота, батарея, батальон, дивизион, ескадрила, полк, бригада, база или друга структура от въоръжените сили, която е организационно и икономически обособена.

16. "Семейство" са съпрузите и ненавършилите пълнолетие техни деца, ако не са встъпили в брак, както и лицата, които са във фактическо съпружеско съжителство с военнослужещ или цивилно лице от Министерството на отбраната.

17. "Правила за използване на сила" са комплекс от норми, основаващи се на международното право и/или на българското законодателство, които регламентират действията и/или бездействията на военнослужещите при изпълнението на задачите им във връзка с конкретната операция или мисия.

18. "Съюзническа държава" е държава – страна по международен договор, ратифициран, обнародван и влязъл в сила за Република България, с който се създава съюз с политико-военен характер.

19. "Съюзнически задължения" са задължения, произтичащи от международния договор по т. 18.

20. "Стоки" са всички предмети, пренасяни през държавната граница на Република България, необходими на българските въоръжени сили за изпълнение на задачите, с които те се изпращат извън нейната територия по този закон.

21. "Хуманитарни мисии" са организирани действия на международната общност или на отделни държави и/или на международни организации по предотвратяване и овладяване на кризи, които нямат политически и/или военен характер, и преодоляване на техните последици.

22. „Пряк началник“ е началник, на когото военнослужещите са подчинени по йерархическата структура на военното формирование, отразена в неговия щат, както и по йерархическата подчиненост между военните формирования.

23. „Непосредствен началник“ е първият пряк началник на военнослужещия.

#### **ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ**

**§ 2. (1)** Офицерите, сержантите (старшините) и войниците (матросите), заварени на кадрова военна служба към момента на влизане в сила на закона, се считат за военнослужещи.

**(2)** Правоотношенията със заварените на служба военнослужещи не се прекратяват, а се преобразуват в служебни правоотношения считано от датата на влизане в сила на закона, като военнослужещите се назначават на длъжностите, които заемат към момента на преобразуване на правоотношенията.

**(3)** До приемането на класификатора по чл. 24, ал. 1 военнослужещите се назначават на длъжности, определени по досегашния ред.

**(4)** До определяне от Министерския съвет на основните месечни възнаграждения на военнослужещите на лицата по ал. 1 се заплащат възнагражденията, определени по досегашния ред.

**(5)** Лицата, на които определените основни месечни възнаграждения по чл. 222, ал. 2 са по-ниски от получаваните до влизането в сила на закона, запазват размера на възнагражденията си. В този случай военнослужещите получават лична временна добавка, която се включва в основната заплата при условия и по ред, определени от министъра на отбраната.

**(6)** Прослуженото време като кадрови военнослужещ по Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България се зачита при определяне размера на дължимите обезщетения по този закон.

**§ 3.** Началникът на Генералния щаб на Българската армия по отменения Закон за отбраната и въоръжените сили на Република България, заварен на кадрова военна служба към момента на влизане в сила на този закон, се назначава за началник на отбраната до изтичане на тригодишния мандат от назначаването му за началник на Генералния щаб на Българската армия по смисъла на чл. 75, ал. 1 от отменения Закон за отбраната и въоръжените сили на Република България.

**§ 4.** Правоотношенията със заварените граждански лица по отменения Закон за отбраната и въоръжените сили на Република България не се прекратяват и придобиват статут на цивилни служители по този закон.

**§ 5.** Длъжностните наименования и възнагражденията на служителите в Националния военноисторически музей се приравняват на длъжностните наименования и възнагражденията на цивилните служители по служебно правоотношение от изпълнителна агенция към министъра на отбраната.

**§ 6.** Освобождаването от кадрова военна служба поради наложено дисциплинарно наказание "уволнение" по реда на отменения Закон за отбраната и въоръжените сили на Република България е пречка за постъпване на военна служба по този закон.



**§ 7. (1)** До 2012 г. министърът на отбраната има право да удължава максималния срок за престояване във военно звание и в длъжност на старшите офицери с една година, но не повече от три пъти.

**(2)** До 2015 г. пределната възраст за военна служба на сержантите от Министерството на отбраната е 52 години.

**§ 8.** До приемането на Правилник за резерва на въоръжените сили задълженията по воденето на военния отчет се изпълняват от военните окръжия.

**§ 9.** До приемането на подзаконовите нормативни актове по прилагането на закона се прилагат подзаконовите нормативни актове, издадени по отменения Закон за отбраната и въоръжените сили на Република България, доколкото не противоречат на този закон.

**§ 10. (1)** По отношение на Националната разузнавателна служба и Националната служба за охрана, на правомощията на техните ръководители и на статута на служителите им се прилагат този закон и правилникът за прилагането му, доколкото в тях не е предвидено друго, до приемането на закони за организацията и дейността на тези служби.

**(2)** Забраната по чл. 51 по този закон не се прилага за службите по ал. 1 до приемането на закони за организацията и дейността им.

**(3)** Службите по ал. 1 са юридически лица на бюджетна издръжка.

**(4)** Назначаването и освобождаването на офицерите с висши офицерски звания, както и удостояването с висши офицерски звания в службите по ал. 1 се извършват по реда по този закон.

**(5)** Пределната възраст за военна служба в Националната разузнавателна служба е:

1. за офицери със звание "майор" – 54 години;
2. за офицери със звание "подполковник" – 56 години;
3. за офицери със звание "полковник" – 60 години;
4. за офицери със звание "бригаден генерал" – 62 години;
5. за офицери със звание "генерал-майор" – 63 години;
6. за офицери със звание "генерал-лейтенант" – 64 години;
7. за офицери със звание "генерал" – 65 години.

**(6)** Пределната възраст за военна служба в Националната служба за охрана е:

1. за сержантите (старшините) – 53 години;
2. за офицерите със звание „майор“ (капитан III ранг) –  
и по-ниско –  
53 години;

3. за офицерите със звание „подполковник“ (капитан II ранг) –  
54 години;

4. за офицери със звание "полковник", "капитан I ранг" – 55 години;

5. за офицери със звание "бригаден генерал", "комодор" – 57 години;

6. за офицери със звание "генерал-майор", "контраадмирал" –  
58 години;

7. за офицери със звание "генерал-лейтенант", "вицеадмирал" –  
59 години.

(7) Военнослужещите от Националната разузнавателна служба при изпълнение на служебните си задължения могат за прикритие да заемат и длъжности в държавната администрация и в юридически лица при условия и по ред, определени от Министерския съвет.

**§ 11.** В Закона за преминаването през и пребиваването на територията на Република България на съюзнически и на чужди въоръжени сили (ДВ, бр. 102 от 2005 г.) се правят следните изменения и допълнения:

1. В чл. 13 ал. 1 се изменя така:

„(1) Министърът на отбраната разрешава преминаването през и/или пребиваването на територията на Република България с невоенен характер на:

1. отделни военнослужещи и/или формирования до 1000 военнослужещи от съюзнически въоръжени сили;

2. чужди въоръжени сили в състав до 120 военнослужещи;

3. военни кораби и/или военни подводни кораби, и/или до 15 военни въздухоплавателни средства включително от съюзнически въоръжени сили с щатното въоръжение, без ядрени и енергийни установки на борда, с техните екипажи във връзка с участието им в мероприятия и военни учения, свързани с изпълнение на задължения, произтичащи от членството на Република България в международни организации и съюзи, по договори, ратифицирани, обнародвани и влезли в сила за Република България;

4. до 5 военни кораба и/или един военен подводен кораб, и/или до 3 въздухоплавателни средства включително от чужди въоръжени сили с щатното въоръжение, без ядрени и енергийни установки на борда, с техните екипажи.“

2. Създава се чл. 18а:

„Чл. 18а. (1) Министърът на отбраната определя условията и реда за преминаване през и/или пребиваване на

територията на страната на чужди и/или съюзнически въоръжени сили, когато те са в изпълнение на международен договор, ратифициран, обнародван и влязъл в сила за Република България, в който са посочени целите, периодът на пребиваване и съставът на въоръжените сили.

(2) В случаите по ал. 1 исканията по чл. 14 постъпват по дипломатически канали и се разглеждат от министъра на отбраната."

**§ 12.** В Закона за електронните съобщения (обн., ДВ, бр. 41 от 2007 г.; изм. и доп., бр. 109 от 2007 г. и бр. 36, 43 и 69 от 2008 г.) в чл. 14 след думите „министърът на отбраната“ се добавя „или определено от него длъжностно лице. “

**§ 13.** В чл. 24, ал. 2 от Закона за данъците върху доходите на физическите лица (обн., ДВ, бр. 95 от 2006 г.; изм. и доп., бр. 52, 64 и 113 от 2007 г., бр. 28 и 43 от 2008 г.) се правят следните изменения и допълнения:

1. В т. 1, буква "г" думите „чл. 234, ал. 3 и 4 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България“ се заменят с „чл. 236, ал. 1, т. 1 и чл. 296, ал. 1, т. 1 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България“.

2. В т. 1, буква "д" думите „по чл. 234, ал. 2 и чл. 275, ал. 6 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България“ се заменят с „по чл. 235, ал. 2 и чл. 308, ал. 2 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България“.

3. В т. 4 думите „Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България“ се заменят със „Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България“.

4. В т. 7 думите „по чл. 240, ал. 4 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България“ се заменят с „по чл. 316, ал. 1 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България“.

5. В т. 8 думите „обезщетенията по чл. 235, 237 и 239 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България“ се заменят с „обезщетенията по чл. 238, 240, 243 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България“.

6. В т. 16 думите „паричната помощ по чл. 245, ал. 1 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България“ се заменят с „паричните средства по чл. 326, ал. 1 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България“.

**§ 14.** В Кодекса за социално осигуряване (обн., ДВ, бр. 110 от 1999 г.; Решение № 5 на Конституционния съд от 2000 г. – бр. 55 от 2000 г.; изм. и доп., бр. 64 от 2000 г., бр. 1, 35 и 41 от 2001 г., бр. 1, 10, 45, 74, 112, 119 и 120 от 2002 г., бр.

8, 42, 67, 95, 112 и 114 от 2003 г., бр. 12, 21, 38, 52, 53, 69, 70, 112 и 115 от 2004 г., бр. 38, 39, 76, 102, 103, 104 и 105 от 2005 г., бр. 17, 30, 34, 56, 68, 80, 82, 95, 102 и 105 от 2006 г., бр. 41, 52, 53, 64, 77, 97, 100, 109 и 113 от 2007 г. и бр. 33, 43, 67, 69, 89 и 102 от 2008 г.) се правят следните изменения и допълнения:

1. В чл. 69:

а) алинея 1 се изменя така:

„(1) Военнослужещите придобиват право на пенсия при уволнение, независимо от възрастта им, при 25 години осигурителен стаж, от които две трети действително изслужени като военнослужещи по Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България или като кадрови военнослужещи по отменения Закон за отбраната и въоръжените сили на Република България.“

б) в ал. 3 думите „на кадрова военна служба“ се заменят с „на кадрова военна служба по отменения Закон за отбраната и въоръжените сили на Република България, на военна служба по Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България“;

в) в ал. 4 думите „кадровите военнослужещи и лицата по ал. 2 и 3“ се заменят с „лицата по ал. 1, 2 и 3“.

2. В чл. 104:

а) алинея 7 се изменя така:

„(7) За лицата по чл. 69 при участие в операции и мисии извън територията на страната с висока степен на риск, както и при участие в бойни действия или във военно време една година действително изслужено време се зачита за три години осигурителен стаж от трета категория.“;

б) създава се ал. 8:

„(8) За лицата по чл. 69 при участие в операции и мисии извън територията на страната с ниска степен на риск една година действително изслужено време се зачита за две години осигурителен стаж от трета категория.“

**§ 15.** В § 1 от Допълнителните разпоредби на Закона за защита на класифицираната информация (обн., ДВ, бр. 45 от 2002 г.; попр., бр. 5 и 31 от 2003 г.; изм. и доп., бр. 52, 55 и 89 от 2004 г., бр. 17 и 82 от 2006 г., бр. 46, 57, 95 и 109 от 2007 г. и бр. 36, 66 и 69 от 2008 г.) т. 3 се изменя така:

„3. „Организационна единица“ са: органите на държавна власт и техните администрации, структурите по чл. 82, ал. 2 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България, както и техните поделения, подразделения и структурни звена, органите на местното самоуправление и местната администрация, публичноправните субекти, създадени със закон или с акт на

орган на изпълнителна власт, физическите и юридическите лица, в които се създава, обработва, съхранява или предоставя класифицирана информация.”

**§ 16.** В Закона за държавните резерви и военновременните запаси (обн., ДВ, бр. 9 от 2003 г.; попр., бр. 37 от 2003 г.; изм. и доп., бр. 19, 69 и 105 от 2005 г., бр. 30, 102 от 2006 г. и бр. 54 от 2008 г.) се правят следните изменения и допълнения:

1. В чл. 7, ал. 2:

а) създава се нова т. 12:

„12. разработва и внася по съответния ред предложения за възлагане на военновременните задачи за производство на основна военна продукция за въоръжените сили и на основна гражданска продукция;”

б) досегашната т. 12 става т. 13.

2. В чл. 14 след думите „министъра на отбраната” се добавя „и председателя на агенцията”.

3. В чл. 19 ал. 5 се изменя така:

„(5) Заповедите на председателя на агенцията за освобождаване на държавните резерви, за тяхното предаване или преместване са задължителни за търговците и организациите съхранители и подлежат на незабавно изпълнение. Заповедите не подлежат на обжалване.”

4. В чл. 22 след думите „военновременни задачи” се поставя запетая и се добавя „или на търговците и организации, определени от агенцията на конкурсен принцип”.

5. В чл. 24:

а) в ал. 1 основният текст се изменя така:

„(1) Освобождаването на военновременните запаси се извършва с решение на Министерския съвет или на упълномощен от него орган по предложение на председателя на агенцията. Въз основа на решението председателят на агенцията издава последваща заповед за освобождаване. Военновременни запаси се освобождават при:”;

б) алинея 5 се изменя така:

„(5) Заповедите на председателя на агенцията за освобождаване на военновременните запаси, за тяхното предаване или преместване са задължителни за търговците и организациите съхранители и подлежат на незабавно изпълнение. Заповедите не подлежат на обжалване.”

**§ 17.** В Закона за народната просвета (обн., ДВ, бр. 86 от 1991 г.; изм. и доп., бр. 90 от 1996 г., бр. 36, 124 и 153 от 1998 г., бр. 67 и 68 от 1999 г., бр. 90 и 95 от 2002 г., бр. 29, 71, 86 и 114 от 2003 г., бр. 40 от 2004 г., бр. 28, 94, 103 и 105 от 2005 г., бр. 41 и 105

от 2006 г., бр. 113 от 2007 г. и бр. 50 от 2008 г.) се правят следните изменения и допълнения:

1. В чл. 10:

а) създава се нова ал. 3:

„(3) Държавни са и детските градини към Министерството на отбраната, предназначени за обучение, възпитание и отглеждане на деца на военнослужещи и цивилни служители на Министерството на отбраната и финансирани от бюджета на министерството. Предоставените им за ползване имоти са публична държавна собственост.“;

б) досегашните ал. 3-7 стават съответно ал. 4-8;

в) в ал. 6 се създава изречение второ:

„Държавните детски градини по ал. 3 се откриват, преобразуват и закриват със заповед на министъра на отбраната съгласувано с министъра на образованието и науката.“

2. В чл. 19:

а) създава се нова ал. 3:

„(3) Военнослужещите и цивилните служители на Министерството на отбраната – родители на децата, настанени в държавните детски градини към Министерството на отбраната, не заплащат такси по ал. 2.“;

б) досегашната ал. 3 става ал. 4 и в нея след думите „по ал. 2“ се добавя „и 3“.

3. В чл. 20а:

а) в ал. 1 след думите „по чл. 20, ал. 1“ се добавя „и в детските градини към Министерството на отбраната“;

б) създава се ал. 3:

„(3) В държавните детски градини към Министерството на отбраната постъпват с предимство деца на военнослужещи и цивилни служители на Министерството на отбраната.“

4. В чл. 37:

а) в ал. 3 се създава изречение второ:

„Министърът на отбраната сключва и прекратява трудовите договори с директорите на държавните детски градини към Министерството на отбраната.“

б) в ал. 8 след думите „министъра на образованието и науката“ се добавя „на директорите на държавните детски градини към Министерството на отбраната – от министъра на отбраната“.

**§ 18.** В чл. 2, ал. 2, т. 8 от Закона за Консултативния съвет за национална сигурност (обн., ДВ, бр. 13 от 1994 г.; изм. и доп., бр. 28 от 2008 г.) думите „Генералния щаб на Българската армия“ се заменят с „отбраната“.

**§ 19.** В чл. 158, ал. 3 от Кодекса на труда (обн., ДВ, бр. 26 и 27 от 1986 г.; изм. и доп., бр. 6 от 1988 г., бр. 21, 30 и 94 от 1990 г., бр. 27, 32 и 104 от 1991 г., бр. 23, 26, 88 и 100 от 1992 г.; Решение № 12 на Конституционния съд от 1995 г. – бр. 69 от 1995 г.; изм. и доп., бр. 87 от 1995 г., бр. 2, 12 и 28 от 1996 г., бр. 124 от 1997 г., бр. 22 от 1998 г.; Решение № 11 на Конституционния съд от 1998 г. – бр. 52 от 1998 г.; изм. и доп., бр. 56, 83, 108 и 133 от 1998 г., бр. 51, 67 и 110 от 1999 г., бр. 25 от 2001 г., бр. 1, 105 и 120 от 2002 г., бр. 18, 86 и 95 от 2003 г., бр. 52 от 2004 г., бр. 19, 27, 46, 76, 83 и 105 от 2005 г., бр. 24, 30, 48, 57, 68, 75, 102 и 105 от 2006 г., бр. 40, 46, 64 и 104 от 2007 г. и бр. 43 и 94 от 2008 г.) думите „Министерството на отбраната“ се заменят с „ведомството, което го провежда“.

**§ 20.** В чл. 62, ал. 1 от Закона за държавния служител (обн., ДВ, бр. 67 от 1999 г.; изм. и доп., бр. 1 от 2000 г., бр. 25, 99 и 110 от 2001 г., бр. 45 от 2002 г., бр. 95 от 2003 г., бр. 70 от 2004 г., бр. 19 от 2005 г., бр. 24, 30 и 102 от 2006 г., бр. 59 и 64 от 2007 г. и бр. 43 и 94 от 2008 г.) т. 6 се изменя така:

„б. при повикване на учебно-мобилизационно мероприятие – за времето на мероприятияето, включително деня на отиване и връщане; ако учебно-мобилизационното мероприятие продължава 15 и повече дни, държавният служител има право на два календарни дни платен отпуск преди заминаването и на два дни след завръщането;“.

**§ 21.** Този закон отменя:

1. Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България (обн., ДВ, бр. 112 от 1995 г.; изм. и доп., бр. 67 и 122 от 1997 г., бр. 70, 93, 152 и 153 от 1998 г., бр. 12, 67 и 69 от 1999 г., бр. 25, 34, 49 и 64 от 2001 г., бр. 1, 40, 45 и 119 от 2002 г., бр. 50, 86, 95 и 112 от 2003 г., бр. 93 и 111 от 2004 г., бр. 27, 38, 76, 88, 102 и 105 от 2005 г., бр. 30, 36, 56, 82, 91 и 102 от 2006 г., бр. 11, 41, 46 и 59 от 2007 г.; Решение № 9 на Конституционния съд от 2007 г. – бр. 68 от 2007 г.; изм. и доп., бр. 89 и 109 от 2007 г. и бр. 13 от 2008 г.; Решение № 2 на Конституционния съд от 2008 г. – бр. 28 от 2008 г.; изм. и доп., бр. 36, 43 и 102 от 2008 г.);

2. Закона за изпращане и използване на български въоръжени сили извън територията на Република България (обн., ДВ, бр. 102 от 2005 г.; изм., бр. 46 от 2007 г.).

**§ 22.** Министерският съвет по предложение на министъра на отбраната съгласувано с министъра на труда и социалната политика внася в Народното събрание проект на Закон за изменение и допълнение на Кодекса за социално осигуряване, с

който да се създаде военен пенсионен фонд за изплащане на добавки към пенсиите на военнослужещите.

**§ 23. (1)** В шестмесечен срок от влизането в сила на закона Министерският съвет приема правилника за прилагането му и другите подзаконови актове по прилагането на закона и определя критерии за степените на риск при участие в операции и мисии извън територията на страната по смисъла на чл. 104, ал. 7 и 8 от Кодекса за социално осигуряване.

**(2)** В едногодишен срок от влизането в сила на закона Министерският съвет приема Държавен военновременен план.

**§ 24.** Законът влиза в сила от деня на обнародването му в „Държавен вестник“.

Законът е приет от XL Народно събрание на .....  
2008 г. и е подпечатан с официалния печат на Народното събрание.

**ПРЕДСЕДАТЕЛ НА  
НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ:**

**(Георги Пирински)**



## МОТИВИ

### КЪМ ПРОЕКТА НА ЗАКОН ЗА ОТБРАНАТА И ВЪОРЪЖЕНИТЕ СИЛИ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Основните характеристики на функциониращите в момента структури и взаимодействия, осигуряващи ръководството и управлението на отбраната, са формирани в условията на прехода на страната ни от планова към пазарно-либерална икономика и утвърждаването на плурализма и демокрацията в общественно-политическия живот. Те имаха за цел да отговорят на изискванията на средата за сигурност на този исторически етап. През последните 10 години бяха извършени редица промени, които позволиха постепенното адаптиране на системата към новите реалности, и тези промени осигуриха в немалка степен изпълнението на стратегическите цели на обществото – членството в НАТО и Европейския съюз.

През този период настъпиха и съществени промени в обществените нагласи към основните принципи и правни норми, които регулират обществените отношения, свързани с ръководството, управлението, командването и контрола в отбранителната система. Налице са нови обществени практики, които вече са в противоречие с изчерпалите своя потенциал действащи регулативни механизми. Това създава условия и предпоставки за изоставане в развитието на отбраната. Основните от тях са:

- пълната професионализация на въоръжените сили и необходимостта от прецизни правно-нормативни механизми за регулиране на правоотношенията с военнослужещите;

- нарастване участието на български въоръжени сили в операции и мисии извън територията на страната и необходимостта от нови прецизни норми, регламентиращи използването на българските въоръжени сили, всеотдайното им осигуряване, включително разработването и прилагането на стандартите за тяхната защита;

- въвеждане на нови технологии и съвременни, опростени и ефективно работещи практики за ръководство, управление, командване и контрол;

- ограничаване на разполагаемите ресурси за поддръжка на отбранителната система, както и на ресурсите за нейното развитие, особено при използването на нови технологии.

Законопроектът обхваща правната регламентация на обществените отношения, свързани с отбраната и въоръжените сили на Република България по действащия Закон за отбраната и въоръжените сили на Република България, на службата в резерва

на въоръжените сили, условията и реда за изпращане и използване на въоръжените сили на Република България извън територията на страната по специалния закон, както и регламентация на структурата и устройството на Министерството на отбраната.

Със законопроекта се създава правна уредба, гарантираща ефективното провеждане на държавната политика в сферата на отбраната, създаваща условия за ефективност в управлението на публичните ресурси чрез интегрирана гражданско-военна организация (Интегриран модел на Министерството на отбраната) и осигуряваща адекватен на темповете на икономическо развитие и на обществените очаквания статут на служителите в отбраната.

С оглед на това в законопроекта са очертани следните нормативни решения:

I. Уреждат се дейностите, свързани с отбраната на страната в съответствие с новата отбранителна политика на страната като участник в международни организации, политико-военни съюзи за колективна сигурност и други инициативи в областта на военното сътрудничество, в т.ч. участие на български въоръжени сили в многонационални военни формирования и/или предоставяне на логистична или друга поддръжка.

II. Регламентират се ясно функциите на органите за ръководство на отбраната – на Президента на републиката, на Народното събрание, на Министерския съвет, на министъра на отбраната, на отделните министри, на органите на местното самоуправление и местната администрация и т. н., осигуряващи необходимите за отбраната на страната политически, икономически и другите условия и ресурси, включително по осъществяване на гражданския контрол върху въоръжените сили.

III. Особено място в законопроекта се отделя на нормативното уреждане на функциите и правомощията на министъра на отбраната като специализиран орган на изпълнителната власт за:

- формиране и реализиране на държавната политика в областта на отбраната;

- изпълнение на международните ангажменти на страната в областта на колективната сигурност и в други сфери, включително участието в международни операции и мисии извън територията на страната;

- провеждането на кадровата политика в Министерството на отбраната, включително и в Българската армия като съставна част на министерството;

- провеждането на социална политика, насочена към подобряване на социалната среда за функциониране на военните

формирования, както и на условията на труд и на живот на военнослужещите, цивилните служители и техните семейства.

Предвижда се ново правомощие на министъра на отбраната – да разрешава по предложение на началника на отбраната използването на оръжие от български военни формирования при наличие на заплаха от терористични действия или други актове с опасни последици за населението и/или за суверенитета на страната. В тези случаи министърът на отбраната следва незабавно да уведоми министър-председателя и Президента на републиката. Посочва се, че министър-председателят предприема мерки за уведомяване на съюзниците от НАТО и на страните – членки на Европейския съюз, в случай че заплахата от терористични действия или опасността от употреба на оръжие за масово унищожение представлява опасност за тях.

IV. Създава се правната фигура „омбудсман на въоръжените сили“ като независим орган за съдействие и посредничество за спазване на правата и законните интереси на военнослужещите пред органите на Министерството на отбраната. Омбудсманът на въоръжените сили се назначава от министър-председателя по предложение на министъра на отбраната.

V. Въвежда се ново понятие за въоръжени сили с оглед възлагането им на нови функции в съответствие с новите реалности и заплахи.

Въоръжените сили са създадени от държавата военни и специализирани формирования и техни обединения, подчинени на специфична организация и порядък на функциониране, притежаващи и прилагащи военни и специални средства и способности за действие за осигуряване целите на отбраната на страната.

Предвижда се числеността на въоръжените сили да се определя от Народното събрание, като с това се създава националноотговорен механизъм за формиране на отбранителна политика, съобразена със средата за сигурност.

Въоръжените сили на Република България в мирно време включват военнослужещите от:

1. Българската армия;
2. специалните служби в Министерството на отбраната;
3. администрацията на Министерството на отбраната;
4. военните академии и висшите военни училища;
5. Националната гвардейска част;
6. други структури към министъра на отбраната, създадени със закон или с акт на Министерския съвет.

Въоръжените сили на Република България във военно време освен военнослужещите от посочените структури включват и личния състав на специализираните формирования от

Министерството на вътрешните работи, Националната разузнавателна служба, Националната служба за охрана, Държавна агенция „Национална сигурност“, както и служби и звена на Министерството на транспорта и на Държавната агенция за информационни технологии и съобщения, както и военнослужещите от военните съдилища и военните прокуратури. Предвижда се конкретните специализирани формирания, служби и звена от посочените по-горе ведомства да се определят с акт на Министерския съвет.

Със законопроекта се предлага уредба на функциите и задачите, които осъществяват въоръжените сили на територията на страната и извън нея. Създава се нов раздел, с който се предлага детайлна регламентация на условията и реда за изпращане и използване на въоръжените сили на Република България извън територията на страната, както и компетентните органи, които вземат решенията за това. Разписаната уредба по този раздел е аналогична на уредбата по действащия Закон за изпращане и използване на български въоръжени сили извън територията на Република България, поради което се предлага отмяната на този закон.

VI. Детайлно се регламентират задълженията и отговорностите на органите на държавната и местната власт и на въоръжените сили при обявяване на положение на война, на военно или извънредно положение, както и мерките и ограниченията, които могат да бъдат въведени в тези случаи.

Изрично се предвижда, че при обявяване на военно положение и положение на война началникът на отбраната е главнокомандващ на въоръжените сили. Разширява се съставът на Върховното главно командване спрямо посочения сега в Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България. Предвижда се в състава на Щаба на Върховното главно командване да се включват длъжностни лица от Щаба на отбраната и от други структури, определени от върховния главнокомандващ.

VII. Ясно се посочва отговорността на Министерството на отбраната, Министерството на вътрешните работи и Министерството на транспорта по отношение на охраната и отбраната на отделните компоненти на територията на страната.

Предвижда се, че въоръжените сили изпълняват задачите по охрана и отбрана на обекти от критичната инфраструктура, както и че военни формирания могат да участват в предотвратяването на терористични актове с опасни за населението последици и преодоляване на последиците от тях, при условия и по ред, определени в утвърдените оперативни планове или в съответствие с утвърдените планове за действие в тези условия.

VIII. В законопроекта се въвежда нова структура на Министерството на отбраната, наричана „интегриран модел“ за

осигуряване на отбраната на страната и за ръководство и командване на въоръжените сили в мирно време.

Министерството на отбраната включва: администрацията на ведомството, Българската армия, специалните служби „Военна полиция“ и „Военна информация“, Военномедицинската академия, Военната академия „Г. С. Раковски“, висшите военни училища и други структури към министъра на отбраната, създадени с този закон или с акт на Министерския съвет.

Изрично се подчертава единството в структурата на Министерството на отбраната. Особено място в законопроекта е отделено на интегрирането на Българската армия като основна част от въоръжените сили в структурата на Министерството на отбраната. В мирно време Българската армия е професионална армия и се състои от:

1. Съвместно оперативно командване;
2. Щаб по подготовката на Сухопътните войски;
3. Щаб по подготовката на Военновъздушните сили;
4. Щаб по подготовката на Военноморските сили;
5. Щаб по осигуряването и поддръжката;
6. военни формирования, пряко подчинени на командването и на щабове.

Съвместното оперативно командване е структура за планиране и водене на операции на територията на страната и извън нея.

Съвместното оперативно командване:

1. разработва оперативни планове за действие на въоръжените сили в мирно и във военно време;
2. планира и ръководи операции на територията на страната и осъществява националния контрол върху въоръжените сили при участието им в операции извън нея;
3. провежда съвместната подготовка на Българската армия;
4. координира участието на формирования от Българската армия в съвместната подготовка със силите на съюзниците от НАТО и от страните –членки на Европейския съюз;
5. събира, анализира и обобщава опита от участието на въоръжените сили в мисии, операции, учения и тренировки с цел прилагането му при подготовката на въоръжените сили.

Щабове по подготовката са структури за организиране и ръководство на бойната, тактическата, мобилизационната подготовка, мобилизационното развърщане и комплектуването на

военните формирования от Сухопътните войски, Военновъздушните сили и Военноморските сили за изпълнение на задачи на територията на страната и извън нея.

Щабът по осигуряване и поддръжката е структура за организиране и ръководство на логистичното осигуряване и комуникационната и информационната поддръжка на военните формирования на територията на страната и извън нея. Щабът по осигуряване и поддръжката провежда мобилизационното развърщане на подчинените му формирования.

Предвижда се създаването на длъжността „началник на отбраната“. Началникът на отбраната се назначава от Президента на републиката по предложение на Министерския съвет за срок три години. Той е подчинен на Президента на републиката при осъществяване на правомощията му на върховен главнокомандващ на въоръжените сили и е непосредствено подчинен на министъра на отбраната.

Длъжността началник на отбраната се заема измежду заместник-началника на отбраната, командващия на Съвместното оперативно командване, представителя на началника на отбраната във военните комитети на НАТО и Европейския съюз, началниците на щабовете по подготовката на Сухопътните войски, Военновъздушните сили и Военноморските сили и началника на Щаба по осигуряването и поддръжката.

Началникът на отбраната е най-старшият по длъжност военнослужещ и е пряк началник на личния състав на Българската армия. Предвижда се при осъществяване на функциите си той да се подпомага от Щаба на отбраната, от специализираната и общата администрация на Министерството на отбраната. Той се подпомага от един заместник-началник, като присъствието на един от тях на територията на страната е задължително.

Началникът на отбраната ръководи Българската армия и отговаря пред министъра на отбраната за състоянието и готовността ѝ за изпълнение на поставените задачи. Той осъществява командните си правомощия непосредствено или чрез командващия на Съвместното оперативно командване, началниците на щабовете по подготовката на Сухопътните войски, Военновъздушните сили и Военноморските сили и началника на Щаба по осигуряването и поддръжката.

IX. Предвижда се възможността министърът на отбраната да създава военно-спортни формирования, центрове и школи за високо спортно майсторство. Структурата, организацията и численият състав на тези структури се определят с правилник на министъра на отбраната.

X. В законопроекта се предвижда военната служба да се изпълнява по служебно правоотношение, което възниква, изменя се и се прекратява между военнослужещия и министъра на

отбраната или упълномощено от него длъжностно лице при условия и по ред, определени със закона и правилника за прилагането му. По този начин се изоставя режимът на договорната (кадровата) военна служба. По нов начин в съответствие с правоотношението за изпълнение на военна служба се уреждат назначаването и освобождаването от длъжност, повишаването и понижаването във военно звание, атестирането и ротацията на военнослужещите.

Военната служба се определя като държавна служба за подготовка и осъществяване на въоръжена защита на страната, изпълнявана в мирно и във военно време, съгласно Конституцията и Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България, правилника за прилагането му и уставите на въоръжените сили. Военната служба се изпълнява като професия във военните формирования и другите структури на Министерството на отбраната на територията на страната и извън нея. Военнослужещите са офицери, сержанти (старшини) и войници (матроси).

По предложение на Общото събрание на съдиите във Военно-апелативния съд и на Върховната касационна прокуратура е създадена уредбата по отношение на изпълнението на военната служба във военните съдилища и военната прокуратура. Предвижда се военнослужещите от военните съдилища и военните прокуратури да се приемат и освобождават от военна служба след решение на Висшия съдебен съвет за назначаването и освобождаването им като съдии, прокурори и следователи съгласно Закона за съдебната власт. В изпълнение на решението административният ръководител на съответния съд или прокуратура издава заповед за приемане и освобождаване от военна служба, присвоява военно звание, повишава в по-горно звание, съответно понижава във военно звание, военнослужещите от военните съдилища и военните прокуратури при условията, определени в правилника за прилагане на закона. Предвижда се назначаването и освобождаването от длъжност и от военна служба на военнослужещите от военните съдилища и военните прокуратури, които са висш команден състав, както и удостояването им с висши военни звания, повишаването и понижаването им във военно звание да се извършва с указ на Президента на републиката по предложение на Министерския съвет. Указът на президента се приподписва от министър-председателя. Изпълнението на указа се възлага на административния ръководител на съответния съд или прокуратура. За военните прокурори и военните съдии се предвижда отклонение от условията за приемане на военна служба по отношение на възрастта, различен режим на утвърждаване на униформата и отличителните им знаци като военнослужещи и получаване на възнаграждения, обезщетения и материални

доволствия в съответствие с този закон и Закона за съдебната власт.

По отношение на Националната разузнавателна служба и Националната служба за охрана, на правомощията на техните ръководители и на статута на служителите им се предвижда да се прилага този закон и правилникът за прилагането му, доколкото в тях не е предвидено друго, до приемането на закони за организацията и дейността на тези служби. В съответствие с предложението на ръководителите на Националната разузнавателна служба и на Националната служба за охрана в § 10 от Преходните и заключителните разпоредби на законопроекта е предложена по-висока пределна възраст за военнослужещите от тези служби в сравнение с пределната възраст за военнослужещите в Министерството на отбраната.

Предвижда се възможност за приемане на военна служба на лица с особени заслуги към Република България в обществената и икономическата сфера, в областта на науката, технологията, културата или спорта, за които няма да се прилагат общите изисквания за приемане по отношение на образованието, възрастта или физическата годност.

Създава се възможност министърът на отбраната да определи длъжности, на които да се приемат и лица с двойно или с чуждо гражданство и лица без гражданство.

Предвижда се приетите за обучение във висшите военни училища в редовна форма на обучение за нуждите на Министерството на отбраната да сключват договори за обучение с началника на училището и да имат статут на курсанти.

Създава се възможност за нуждите на Министерството на отбраната да се сключват договори с лица, обучаващи се в средни или във висши училища в страната и в чужбина, на които министерството да предоставя стипендия и/или други социални придобивки. Срещу посоченото задължение обучаващите се се задължават след завършване на обучението да работят в министерството не по-малко от 10 години.

По отношение на изискванията за приемане на военна служба се предвижда:

- по-ниска пределна възраст за приемане на сержантите (старшините - за Военноморските сили) - 33 години;
- въвеждане на изискване за покриване на нормативи за физическа годност, които ще се определят в акт на министъра на отбраната;
- възможност министърът на отбраната да определи длъжности за войници (матроси), които да се заемат от лица с основно образование.



Прецизират се основанията за прекратяване на служебното правоотношение на военнослужещите, като се посочват следните нови основания – при изтичане на максималния срок за престояване в длъжност, изтичане на максималния срок за престояване във военно звание, когато военнослужещият в продължение на повече от три месеца не покрие нормативите за физическа годност и когато се окаже в непосредствена йерархическа връзка на ръководство и контрол с друг военнослужещ, като съпруг или съпруга, роднина по права линия без ограничения, по сребрена линия до втора степен включително или по сватовство до втора степен включително.

По отношение на военнослужещите в специалните служби на Министерството на отбраната се предвижда правоотношението им за изпълнение на военна служба да се прекратява едностранно от ръководителя на службата при:

1. неефективност при изпълнение на заеманата длъжност под или на прикритие – за служителите под или на прикритие;
2. при поведение, несъответстващо на нормите и изискванията на Етичния кодекс на служителите от съответната специализирана служба.

Възнагражденията на военнослужещите ще се определят за притежавано военно звание и степента в обхвата на военното звание, като размерът им ще се определя от Министерския съвет.

Базата за определяне размера на основното месечно възнаграждение за най-ниската длъжност ще се утвърждава ежегодно със закона за държавния бюджет на Република България, като месечното възнаграждение се увеличава спрямо базата с по-висок коефициент от предвидения в настоящата уредба.

Като стимул за задържане на военна служба се предвижда диференциация в размера на допълнителното възнаграждение за продължителна служба, което да нараства с увеличаване на прослужените години на военна служба.

Създава се детайлна уредба на правоотношението по заместване на отсъстващ военнослужещ и при изпълнение на задълженията на вакантна длъжност.

Създава се възможност за разрешаване на неплатен отпуск на военнослужещи за заемане с разрешение на министъра на отбраната на длъжности по срочен договор с международни правителствени организации в областта на отбраната и сигурността, в които Република България членува.

Подробно се регламентират дължимите на военнослужещите материални доволствия.

XI. Дава се правна уредба на резерва на въоръжените сили, състоящ се от определените с този закон човешки ресурси и техника от националното стопанство на Република България. В

зависимост от предназначението на резерва за осигуряване нарастването на отбранителните способности на въоръжените сили в мирно или във военно време той се дели на постоянен и мобилизационен.

Регламентира се и воденето на военния отчет на гражданите на Република България. Предвижда се на военен отчет да се водят лицата от постоянния и мобилизационния резерв и всички младежи, навършили 18 години, и жени с определени професии и специалности. Завеждането на военния отчет ще се извършва служебно, при условия и по ред, определени с Правилник за резерва на въоръжените сили.

Намалява се пределната възраст за служба в постоянния и мобилизационния резерв за резервистите от висшия команден състав и за резервистите от Министерството на вътрешните работи и от Държавна агенция „Национална сигурност“. Предвижда се еднаква пределна възраст за мъжете и за жените резервисти.

Службата в мобилизационния резерв ще е задължителна за лицата, освободени от военна служба, за държавните служители от Министерството на вътрешните работи, от Държавна агенция „Национална сигурност“, служителите на Министерството на извънредните ситуации и на Министерството на транспорта, след прекратяване на служебните или трудовите им правоотношения, за мъжете, навършили 18-годишна възраст, годни за военновременна служба, и за жените, водещи се на военен отчет. За времето, през което се провежда учебно-мобилизационното мероприятие, резервистът има статут на военнослужещ.

Службата в постоянния резерв ще се изпълнява въз основа на сключен с Министерството на отбраната договор. По време на активното изпълнение на договора за служба в постоянния резерв гражданите ще имат статут на военнослужещи.

XII. Предвижда се в Министерството на отбраната да работят цивилни служители по служебно и по трудово правоотношение.

Статутът на служителите по служебно правоотношение в министерството се урежда със Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България и със Закона за държавния служител.

Статутът на цивилните служители по трудово правоотношение се урежда при условията и по реда на Кодекса на труда и на този закон.

С оглед на предвидените в законопроекта ограничения спрямо служителите в министерството и поставените им допълнителни задължения се предвижда тези лица да получават добавка за работа в Министерството на отбраната, каквато се изплаща и по силата на действащия Закон за отбраната и въоръжените сили на Република България.

В случаите, когато цивилни служители и военнослужещи заемат длъжности с еднакви функционални или образователно-квалификационни изисквания, основните им месечни възнаграждения се предвижда да бъдат равни.

XIII. В глава десета от законопроекта са уредени основните аспекти на социалната политика на Министерството на отбраната като част от общата социална политика, провеждана от Република България като член на Европейския съюз.

Новите моменти в социалната политика на Министерството на отбраната по отношение на военнослужещите и цивилните служители са:

- осигуряване на жилище по време на службата - служебно или наето за отдаване под наем, при условия и по ред, определени с наредба на министъра на отбраната, като за военнослужещите от Министерството на отбраната настаняването в служебни жилища ще е безплатно;

- изплащане на компенсационни суми на военнослужещите и цивилните служители от министерството, на които не може да се предложи служебно жилище, при условия и по ред, определени от министъра на отбраната;

- предоставяне на право за закупуване на жилище от фонда на Министерството на отбраната след 15 прослужени години в министерството при условия и по ред, определени от Министерския съвет;

- предоставяне право на военнослужещите, цивилните служители и на техните семейства да ползват лечебните заведения, санаториалните и профилактичните заведения, почивната и спортната база;

- поддържане на система от дейности за адаптация на освобождаваните от военна служба;

- седемдневна безплатна спортна подготовка на военнослужещите преди заминаването им за участие в операция или мисия извън територията на страната;

- право и на едноседмична безплатна почивка в почивните бази на Министерството на отбраната след завръщане от операция или мисия извън територията на страната;

- грижа за пенсионираните военнослужещи и членовете на техните семейства и ветераните;

- подпомагане на изпаднали в тежко материално положение военнослужещи и цивилни служители от Министерството на отбраната и техните семейства.

Във връзка с осъществяването на социалните дейности се предвижда министърът на отбраната да може да създава: центрове за индивидуално социално обслужване; детски градини и дневни

центрове за деца; социални кухни; домове за пенсионирани военнослужещи; домове за ветерани; ведомствена спортна организация и военни спортни клубове; други звена, посредством които се реализират социални дейности в Министерството на отбраната.

Организацията и дейността на работа на посочените структури и звена ще се определят от министъра на отбраната.

За осигуряване на успешен преход в гражданското общество на освобождаваните от военна служба военнослужещи в Министерството на отбраната се предвижда изграждането и поддържането на система за адаптация, която включва следните дейности:

1. извършване на професионално ориентиране;
2. провеждане на мотивационна подготовка;
3. обучение за придобиване на следваща или различна от придобитата образователно-квалификационна степен във висшите училища;
4. участие в квалификационни курсове;
5. подготовка за стартиране на собствен бизнес;
6. съдействие при устройване на работа;
7. информационно осигуряване.

XIV. В глава единадесета „Инфраструктура на отбраната“ се прави разделение на недвижимите имоти в управление на Министерството на отбраната според тяхното предназначение – за непосредствено осъществяване на отбраната и за задоволяване на жилищните и социалните нужди на военнослужещите и на цивилните служители в Министерството на отбраната. В зависимост от това министърът на отбраната ще определя различни условия за тяхното ползване.

Предвижда се върху незастроени имоти – частна държавна собственост, предоставени на Министерството на отбраната, да могат да се изградят жилищни, общественообслужващи, спортни и културни обекти за задоволяване на нуждите на военнослужещите и служителите от министерството. За изграждане на тези обекти може да се учреди възмездно право на строеж със заповед на министъра на отбраната или на упълномощено от него длъжностно лице. Правото на строеж се учредява след провеждане на търг или конкурс при условия и по ред, определени от Министерския съвет. В условията на търга може да се предвиди заплащането на правото на строеж да се извърши чрез равностойно имотно обезщетение в изграждания или с друг обект на базата на оценка, извършена от независим оценител. Предлага се въз основа на заповедта и след изпълнение на разписаната процедура

министърът на отбраната или упълномощено от него длъжностно лице да сключва договор.

Предвижда се специфичен режим за ползване, отдаване под наем и отдаване на концесия на спортни обекти и съоръжения в управление на Министерството на отбраната.

В глава единадесета „Инфраструктура на отбраната“ се създава раздел „Въоръжения, оборудване, специална техника и други средства“, в който се предвижда въоръжените сили задължително да се осигуряват със съвременно въоръжение и техника за изпълнение на задачите по отбраната на страната, както и за реализиране на операции и мисии извън територията на страната. Това въоръжение, техника и друго оборудване ще се осигурява съгласно плана за модернизация на въоръжените сили, като необходимите средства ще се осигуряват по бюджета на Министерството на отбраната от държавния бюджет и от други източници.

Със законопроекта се въвеждат специални изисквания, които ще се прилагат при провеждане на процедурите за изграждане на инфраструктурни обекти за нуждите на отбраната; при разпореждане с имоти и движими вещи в управление на Министерството на отбраната; при доставка на въоръжение, техника и друго оборудване; при разпореждане с дялове и акции от търговски дружества, в които министърът на отбраната упражнява правата на собственост в капитала, включително при разпореждане с дялове от търговски дружества, образувани с капитал от такива дружества. Предвижда се до участие в посочените процедури да не се допускат кандидати, регистрирани в офшорни зони, кандидати с неясен произход на капитала, регистрираните непосредствено преди участие в провежданата процедура, с капитал по-малък от размера на началната/офертната цена в обявената процедура, както и търговски дружества, в които капиталът е структуриран в акции на приносител. Целта на въведените ограничения е осигуряване на публичност и прозрачност, точно прилагане на законовите изисквания, постигане на висока ефективност в провеждането на държавната политика в областта на отбраната и осъществяване на политиката за ускорено развитие на националната икономика.

XV. В глава дванадесета се дава правна уредба на създаваните и поддържаните в Министерството на отбраната регистри, като се посочват видовете им и правилата за воденето им.

XVI. В Преходните и заключителните разпоредби се предвиждат изменения в други закони, в т.ч.:

1. В Кодекса за социално осигуряване (КСО):

- предлага се за лицата по чл. 69 от КСО при участие в операции и мисии извън територията на страната с висока степен

на риск, както и при участие в бойни действия или във военно време една година действително изслужено време да се зачита за три години осигурителен стаж от трета категория, а при ниска степен на риск – една година действително изслужено време да се зачита за две години осигурителен стаж от трета категория. Предвижда се Министерският съвет в шестмесечен срок от приемането на закона да определи критерии за степените на риск при участие в операции и мисии извън територията на страната по смисъла на чл. 104, ал. 7 и 8 от КСО.

Предвижда се Министерският съвет по предложение на министъра на отбраната съгласувано с министъра на труда и социалната политика да внесе в Народното събрание проект на Закон за изменение и допълнение на КСО, с който да се създаде Военен пенсионен фонд за изплащане на добавки към пенсиите на военнослужещите.

2. В Закона за преминаването през и пребиваването на територията на Република България на съюзнически и на чужди въоръжени сили се правят изменения и допълнения в правомощията на министъра на отбраната по отношение на:

- броя на военнослужещите и/или формированията от съюзнически и/или чужди въоръжени сили, чието преминаване и/или пребиваване на територията на Република България ще има право да разрешава;

- правото да определя условията и реда за преминаване през и/или пребиваване на територията на страната на чужди и/или съюзнически въоръжени сили, когато те са в изпълнение на международен договор, ратифициран, обнародван и влязъл в сила за Република България, в който са посочени целите, периодът на пребиваване и съставът на въоръжените сили.

3. С предложеното изменение на Закона за електронните съобщения се предвижда министърът на отбраната или определено от него длъжностно лице да разрешава ползването на радиочестоти и радиочестотни ленти от държавите – членки на НАТО, при провеждане на съвместни учения и операции на територията на Република България в съответствие с разпределението на радиочестотите и радиочестотните ленти за нуждите на Министерството на отбраната в Националния план за разпределение на радиочестотния спектър.

4. В чл. 24, ал. 2 от Закона за данъците върху доходите на физическите лица се предлагат съответните изменения, чрез които от облагаемия доход от служебните или трудовите правоотношения на военнослужещите и цивилните служители от Министерството на отбраната се изключват предвидените за тях в Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България доволствия.

5. В Закона за народната просвета се предвижда създаването на държавни детски градини, финансирани от бюджета на Министерството на отбраната, които ще са предназначени за отглеждане и възпитание на деца на военнослужещи и цивилни служители от Министерството на отбраната. Тези детски градини ще се откриват, преобразуват и закриват със заповед на министъра на отбраната съгласувано с министъра на образованието и науката. Родителите – военнослужещи и цивилни служителите, ще бъдат освободени от заплащането на такси, а директорите на детските градини към Министерството на отбраната ще бъдат назначавани и освобождавани от министъра на отбраната.

Предлагат се изменения и допълнения съответно и в Закона за държавните резерви и военновременните запаси, Закона за държавния служител, Закона за защита на класифицираната информация и Кодекса на труда.

Предвижда се Законът за отбраната и въоръжените сили на Република България да влезе в сила от деня на обнародването му в „Държавен вестник“ и да отмени действащия Закон за отбраната и въоръжените сили на Република България. В шестмесечен срок от влизането в сила на закона Министерският съвет следва да приеме правилника за прилагането му и другите подзаконови нормативни актове.

**ЗА МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ:**

**(Меглена Плугчиева)**

